

A VAVATANG NA VARTULUAI MULAI

*Moses i varvai ure ra vavalima kai ra Luluai
pire ra tarai Israel aro Koreb*

¹ A tinata kai Moses go nina i ga tatike ta ra tarai Israel par ta ra papar a tava Iordan maro iat ta ra bil, ta ra male Araba marave ra Ta Mat, livuan tai Paran, ma Topel, ma Laban, ma Kaserot, ma Di-Sab. ² A vinavana uro Kades-Barnea maro Koreb ba di vana pakit ra luana Seir di pait ot pa ia ta ra vinun ma tika na bung. ³ Ma ta ra kilala a ivat na vinun ot, ta ra gai a vinun ma tikai, ta ra luaina bung tana, Moses i ga tata pire ra tarai Israel varogop ma ra lavur magit par ra Luluai i ga vartuluai pirana tana ure diat; ⁴ ba i ga taruvia pa Sikon ra king kai ra tarai Amor, nina i ga ki Kesbon, ma Og ra king Basan, nina i ga ki Edrei ta ra gunan Astarot. ⁵ Ta ra papar a Iordan maro, ta ra gunan Moab, Moses i ga varvai tavuna ta go ra varkurai ma i ga biti:

⁶ Aro Koreb ra Luluai kada God i ga tatike ta dat dari: Ava tar kiki mangoro na bung ta go ra luana: ⁷ avat a tut kan ati, ma avat a pait kavava vinavana upi avat a pot ta ra gunan i lualuana kai ra tarai Amor, ma ta ra lavur pakana gunan dia maravai tana, ta ra male Araba, ta ra gunan i lualuana, ma ta ra gunan i tamataman, ma ta ra papar Negeb, ma ta ra valvalian, a gunan kai ra tarai Kanaan, ma Lebanon, ma na tuk tar ta ra ngala na tava alir, ra tava alir Oiparat. ⁸ Ea, iau

tar vaki ra gunan ta ra luaina mata i vavat; avat a olo tana, ma avat a vatur vake, a gunan ra Luluai i ga kubu tar ia ta ra umana tama i vavat ma ra vavalima, tai Abaraam, tai Isak, ma tai Iakob, upi na tul tar ia ta dital ma ta ra lavur bul mur ta dital.

*Moses i pilak pa ra umana tena kabinana
(Niir 18:13-27)*

⁹ Ma ta nam ra e iau ga ve avat dari: Pa i tale iau ba ina puak varkolono pa avat; ¹⁰ ra Luluai kavava God i tar vapealane avat, ma gori ava peal tuna da ra kor na tagul arama liu ta ra maup. ¹¹ Ra Luluai God kai ra umana tama i vavat na vangala pa avat ma ra arip na marmar, ma na vadoane avat, da i tar kubu tar ia ta vavat! ¹² Ma iau, ina puak varkolono davatane pa kavava dekdek na kini, ma kavava mamat na tinata, ma kavava lavur varngangar? ¹³ Avat a pilak pa ra umana tena kabinana, ma ra umana matotono, ma diat dia rararang, ta kavava lavur vuna tarai, ma ina vaki diat upi diat a lualua ta vavat. ¹⁴ Ma ava ga torom tagu, ma ava ga biti dari: I boina ba avet a pait ra magit u ga tatike. ¹⁵ Io, iau ga tibe ra umana luluai ta kavava lavur vuna tarai, a umana tena kabinana ma diat dia rararang, ma iau ga vaki diat upi diat a lualua ta vavat, a umana luluai ure ra umana arip na marmar, ma ra umana luluai ure ra umana marmar, ma ra umana luluai ure ra umana ilima na vinun ot, ma ra umana luluai ure ra umana vinvinun, ma ra umana raprap, ure kavava lavur apik na tarai. ¹⁶ Ma ta nam ra e iau ga vartuluai pire kavava lavur tena varkurai dari: Avat a valongore ra magit ra umana tura i vavat dia

takun vargilgiliane diat me, ma avat a varkurai takodo pire tika na tutana dir ma turana, ma pire dir ma ra vaira i ki pirana. ¹⁷ Koko avat a nuk vangala pa ta tikai ta kavava varkurai; avat a valongore ra ikilik ma ra ngala; koko avat a burutue ra mata i ra tarai, tago ava varvakai ta ra varkurai kai God; ma ona ta magit na vartakun pa i tale avat, avat a kap nam piragu, ma iau ina valongore. ¹⁸ Ma ta nam ra e iau ga tul tar ra lavur magit ta vavat ba avat a pait ia.

*Di ga tulue ra vinun ma a urua na kilao maro
Kades-Barnea
(Nilu 13:1-33)*

¹⁹ Ma da ga vanavana papa aro Koreb, ma da ga vana alalu ta nam ra bil par ava ga gire, ra ngala ma di burutue, ma da ga alalu ra gunan i lualuana kai ra tarai Amor, da ra Luluai kada God i ga vartuluai tana pire dat; ma da ga pot Kades-Barnea. ²⁰ Ma iau ga biti ta vavat: Ava tar pot ta ra gunan i lualuana kai ra tarai Amor, nina ra Luluai kada God i tabar dat me. ²¹ Io, ra Luluai kaum God i tar vaki ra gunan ta ra luaina matam; una vana urama, ma una vatur vake, da ra Luluai God kai ra umana tamam i tar tatike tam; koko una burut, ma koko una ururian. ²² Ma ava ga tadav iau, avat tikitikai, ma ava ga biti: Boina ba dat a tulue boko ta umana ta dat, upi diat a matoto lua ta ra gunan ure dat, ma diat a ve mule dat ba nuve ra nga ba dat a vana tana urama, ma ure ra lavur pia na pal ba dat a tadav diat. ²³ Ma iau ga manane nam ra tinata; ma iau ga pilak pa ra vinun ma a ura tutana ta vavat, tika na tutana ure tikatika na vuna tarai; ²⁴ ma dia ga tut ma dia ga

vana urama ra luana, ma dia ga kuba ta ra male Eskol, ma dia ga makile. ²⁵ Ma dia ga tak pa ra vuai ra gunan, ma dia ga kip ia tadav dat, ma dia ga ve mule dat dari: A bo na gunan nam ba ra Luluai kada God i tabar dat me. ²⁶ Ma ga avat ava ga ole ra vinavana tana, ma ava ga piam vue ke ra vartuluai kai ra Luluai kavava God; ²⁷ ma ava ga tata na urur ta kavava lavur pal na mal, ma ava ga biti: Ra Luluai i milikuane dat, kari i ga agure vairop dat kan ragunan Aigipto upi na tul tar dat ta ra lima i ra tarai Amor, upi diat a nila vue dat. ²⁸ Dat a vana urama upi ra ava? tago ra umana tura i dat dia tar vagolgol ra bala i dat, ba dia ga biti: A tarai dia pepeal, ma dia lolovina ta dat; ma ra umana pia na pal dia ngir, ma ra umana liplip kikil diat dia tuk urama ra bakut; ma ave ga gire bula ra umana tutana Anak ie.

²⁹ Ma iau ga biti ta vavat dari: Koko avat a ururian, ma koko avat a burut ure diat. ³⁰ Ra Luluai kavava God, nina i rap lue avat, na varubu maravut avat, varogop ma ra lavur magit i ga pait ia ure avat ta ra gunan Aigipto ta ra luaina mata i vavat, ³¹ ma ta ra bil, nam ava ga matoto tana ba ra Luluai kavava God i ga puak pa avat da tika na tutana i puak pa natuna, ta ra lavur vinavana ava ga pait ia tuk tar ta ra bung ava ga pot ta go ra gunan. ³² Ma a dovotina, pa ava ga kapupi ra Luluai kavava God ta go ra magit, ³³ nina i ga lue rap avat ta ra nga, upi na tikan tadav ta pakana ba avat a vatut kavava lavur pal na mal tana; i ga lue rap avat ta ra marum ma ra iap, upi na vateten tar ra nga ta vavat ba avat a vana tana, ma ta ra bung na keake ma ra bakut.

*A balbali kai God pire ra tarai Israel
(Nilu 14:20-35)*

³⁴ Ma ra Luluai i ga valongore ra tinata ava ga vatang ia, ma i ga kankan tana, ma i ga vavalima dari: ³⁵ A dovot, pa ta tutana ta go ra kaina taun tarai na gire ra bo na gunan nina iau ga kubu tar ia ta ra umana tama i vavat. ³⁶ ia kaka Kaleb natu i Iepune, na gire; ma ina tul tar ra gunan tana nina i ga rua ia, ma ta ra umana natuna bula, tago i ga torom tai ra Luluai ma ra nuknukina par. ³⁷ Ma ra Luluai i ga kankanuane iau bula ure avat, ma i ga biti: U bula, pa una vana tana; ³⁸ Iosua natu i Nun, nina i kudakudar piram, na vana tana; una vargat ia, tago ia iat na tibe tar ra gunan ta ra tarai Israel. ³⁹ Go bula, a umana kuramana nina ava ga biti ba da ra pa diat, ma ra umana natu i vavat nina gori pa dia nunure ra magit i boina ma ra magit i kaina, diat a vana tana, ma ina tul tar ia ta diat, ma diat a kale. ⁴⁰ Ma ga avat, avat a lilikun ma avat a vana alalu ta ra bil upi ra Ta Meme.

*A binilua kai ra tarai Israel ta ra vinarubu aro
Korma
(Nilu 14:39-45)*

⁴¹ Ma ava ga bali iau dari: Ave ga piam vue ra Luluai, avet a vana ka urama ma avet a varubu, varogop ma ra lavur magit par ra Luluai i ga tul tar ia ta vevet. Ma avat par tikatikai ava ga vi pit ma kavava vargal, ma ava ga vana urama ra luana ma ra ninunuk vakuku. ⁴² Ma ra Luluai i ga biti tagu dari: Una ve diat dari: Koko avat a vana urama, ma koko avat a varubu, tago pa da varagur ma avat, kan kavava umana ebar diat a

ubu avat. ⁴³ Damana iau ga ve avat, ma pa ava ga torom, ma ava ga piam vue ke ra vartuluai kai ra Luluai, ma ava ga rurung, ma ava ga vana urama ra luana. ⁴⁴ Ma ra tarai Amor nina dia ga ki ta nam ra luana dia ga tut ure avat, ma dia ga korot avat da ra tavurvur i pait ia, ma dia ga uvia pa avat aro Seir, ma tuk aro Korma. ⁴⁵ Ma ava ga talil ma ava ga tangi ta ra luaina mata i ra Luluai; ma ra Luluai pa i ga kapupi ra nilai vavat, ma pa i ga valongore avat. ⁴⁶ Damana ava ga ki Kades mangoro na bung, ta nam ra umana bung ava ga ki abara.

2

A umana kilala ta ra bil

¹ Namur da ga tut, ma da ga vanavana alalu ta ra bil ta ra nga upi ra Ta Meme, da ra Luluai i ga ve iau tana; ma mangoro na bung da ga vanavana vurvurbit ta ra luana Seir. ² Ma ra Luluai i ga biti tagu dari: ³ Ava vala vana vurvurbit ta go ra luana; avat a vana ta ra papar a labur. ⁴ Ma una vartuluai pire ra tarai dari: Avat a alalu ta ra langun kai ra umana tura i vavat ra tarai Esau, nina dia ki Seir; ma diat a burut ta vavat; io, avat a balaure bulu avat, ⁵ ma koko avat a varngangar ma diat, tago pa ina tul tar kadia gunan ta vavat, pa ta ik a pakana ba na varogop ma ra pal a kau i vavat; tago iau tar tul tar ra luana Seir tai Esau upi na vatur vake vatikai. ⁶ Avat a kul ra magit na nian ta diat ma ra mani upi avat a ian; ma avat a kul ra tava bula ta diat upi avat a momo. ⁷ Tago ra Luluai kaum God i tar vadoane u ta kaum lavur papalum; i tar matoto ta kaum vinavana ta go ra

ngala na bil; ma go ra ivat na vinun na kilakilala ra Luluai kaum God i tar ki maravut u, pa u ga iba upi ta magit. ⁸ Damana da ga pakit ra umana tura i dat ra tarai Esau nina dia ki Seir, ba da ga vana maro ra male Araba maro Elat ma Esion-Geber.

Ma da ga vana likun ma da ga alalu ta ra bil Moab. ⁹ Ma ra Luluai i ga biti tagu: Koko avat a vakankan Moab, ma koko avat a varubu ma diat; tago pa ina tul tar ta pakana ta go ra gunan ta vavat upi avat a kale; tago iau tar tul tar Ar ta ra tarai Lot upi diat a kale vake. (¹⁰ A tarai Em dia ga ki lua tana, a ngirngir na tarai, ma ra kor diat, ma ra umana lolovina ta, da ra tarai Anak; ¹¹ go diat bula di biti ba dia varogop ma ra tarai Repaim, da ra tarai Anak; ma ra tarai Moab dia vatang diat ba a tarai Em. ¹² Ma lua ra tarai Kori bula dia ga ki Seir, ma ra tarai Esau dia ga ur vue diat; ma dia ga vamutue vue diat kan ra luaina mata i diat, ma dia ga ki ta kadia gunan; damana Israel i ga pait ia ta ra gunan dia vatur vake, nina ba ra Luluai i ga tul tar ia ta diat.) ¹³ Io, avat a tut, ma avat a bolo lake ra tava alir Sered. Ma da ga bolo lake ra tava alir Sered.

¹⁴ Ma kada vinavana papa ra bung da ga vana kan Kades-Barnea tana, tuk tar ta ra bung da ga bolo lake ra tava alir Sered tana, i ga varogop ma a utul a vinun ma lavutul na kilala; tuk tar ta ra bung ra tarai na vinarubu par dia ga panie kan ra kor na tarai, da ra Luluai i ga vavalima ure diat. ¹⁵ Ma ra Luluai i ga tur bat diat bula upi na nila vue diat kan ra kor na tarai, tuk tar ta ra bung dia ga panie kakit tana.

¹⁶ Damana ba ra tarai na vinarubu dia ga panie

par, ma dia ga tar mat kan ra kor na tarai, ¹⁷ ra Luluai i ga biti tagu dari: ¹⁸ Go ra bung una vana pakit Ar, ra langun kai ra tarai Moab; ¹⁹ ma ba u vana maravai ta ra tarai Amon, koko una vakankan diat, ma koko una varubu ma diat, tago pa ina tul tar ta pakana ta ra gunan kai ra tarai Amon tam upi una kale vake, tago iau tar tul tar ia ta ra tarai Lot upi diat a kale vake. (²⁰ Go bula di biti ba ra gunan Repaim; lua ra tarai Repaim dia ga ki tana; ma ra tarai Amon dia vatang diat ba ra tarai Samsun, ²¹ a ngala na tarai, ma ra kor, ma ra umana lolovina ta, da ra tarai Anak; ma ga ra Luluai i ga nila vue diat ta ra luaina mata i diat; ma dia ga ur vue diat, ma dia ga ki ta kadia gunan; ²² da i ga pait ia ure ra tarai Esau aina dia kiki Seir, ta nam ra bung ba i ga nila vue ra tarai Kori ta ra luaina mata i diat, ma dia ga ur vue diat, ma dia ki ta kadia gunan tuk tar ta ra bung gori; ²³ ma ra tarai Ava nina dia ga ki ta ra lavur gunan tuk tar aro Gasa, ra tarai Kaptor nina dia ga vana kan Kaptor dia ga nila vue diat, ma dia ga ki ta kadia gunan.) ²⁴ Avat a tut, avat a vana, ma avat a bolo lake ra male Amon; ea, iau tar tul tar Sikon ra te Amor ra king Kesbon ta ra lima i vavat, ma kana gunan bula; avat a vura na vatur vake, ma avat a varubu me. ²⁵ Go ra bung ina vaburut vatavuna ra lavur vuna tarai ta ra vavai ra bakut par, ma ina vaguria diat; diat a valongore ra varvai ure avat, ma diat a dadadar, ma diat a kadik ure avat.

*Israel i uvua pa Sikon
(Nilu 21:21-30)*

²⁶ Ma iau ga tulue ra umana vilavilau kan ra bil Kedemot tadav Sikon ra king Kesbon ma ra tinata na malmal dari: ²⁷ Boina una nur vue iau ba ina vana alalu ta kaum gunan; ina mur uka ra nga tur, ma pa ina vana irai ta ra papar a lima tuna ba ra papar a maira. ²⁸ Una ivure ra magit na nian tagu ure ra mani upi ina ian, ma una tul tar ra tava tagu ure ra mani pi ina momo; ia kaka una nur tar ia tagu upi ina vana alalu piram; ²⁹ da ra tarai Esau ta ra gunan Seir, ma ra tarai Moab ta ra gunan Ar, dia ga pait ia piragu; tuk tar iau bolo lake ra tava alir Iordan, ma iau olo ta ra gunan a Luluai kaveve God i tabar avet me.

³⁰ Ma Sikon ra king Kesbon pa i ga mulaot ba dat a vana alalu tana, tago ra Luluai kavava God i ga valeo ra tulungeana, ma i ga vadekdek bat ra balana, upi na nur tar ia ta ra lima i vavat, da ta go ra bung. ³¹ Ma ra Luluai i ga biti tagu: Ea, iau tar tul tar Sikon ma kana gunan ta vavat; avat a vura na kale upi avat a vatur vake kana gunan. ³² Ma Sikon i ga tut ure dat, diat ma kana tarai par, upi ra vinarubu aro Iakas. ³³ Ma ra Luluai kada God i ga nur tar ia ta dat; ma da ga ubu pa ia, diat ma ra umana natuna ma kana tarai par. ³⁴ Ma da ga uvia pa kana lavur pia na pal ta nam ra e, ma da ga nila vue ra lavur pia na pal ma ra tarai dia ga ki tana, ma ra vaden ma ra umana bul bula; pa da ga nur vue ta tikai; ³⁵ ia kaka ra lavur vavaguai da ga ra pa diat, ma damana ra tabarikik bula ta ra lavur pia na pal da ga ubu diat. ³⁶ Papa aro Aroer nina i tur ta ra papar a male Amon, ma ta ra pia na pal i tur ta ra male, ma i tuk tar Gilead, pa ta pia na pal i ga dekdek ta dat; a Luluai kada God i

ga tul tar diat par ta dat; ³⁷ ia kaka ra gunan kai ra tarai Amon, ma ra papar a tava alir Iabok parika, ma ra lavur pia na pal ta ra gunan i lualuana, pa ava ga maravai tana, ma damana bula ra lavur gunan a Luluai kada God i ga tigel vue dat i tana.

3

Israel i uvia pa Og maro Basan (Nilu 21:31-35)

¹ Ma da ga vana likun, ma da ga tutua urama Basan; ma Og ra king Basan i ga vana rikai pi na tur bat dat, diat ma kana tarai par, upi diat a varubu aro Edrei. ² Ma ra Luluai i ga bitu tagu: Koko una burutue; tago iau ga tul tar ia tam, diat ma kana tarai par, ma kana gunan; ma una pait nam ra magit tana ba u ga pait ia tai Sikon ra king kai ra tarai Amor, nina i ga ki Kesbon. ³ Damana ra Luluai kada God i ga tul tar Og bula ta dat, ra king Basan diat ma kana tarai par; ma da ga uvia pa ia, ma pa ta na i ga virua valili pirana. ⁴ Ma ta nam ra e da ga ongor pa kana lavur pia na pal; ma pa ta pia na pal ba pa da ga ra vue kan diat; laptikai na vinun na pia na pal, a papar Argob par, ra kiki na varkurai kai Og aro Basan. ⁵ Go ra lavur pia na pal a ngir na liplip na vat i ga tur kikil diat, ma ra umana ngala na banbanu tana, ma ra umana babat; ma mangoro na pia na pal pa ta liplip ta diat. ⁶ Ma da ga re vakakit vue diat, varogop da ga pait ia tai Sikon ra king Kesbon, da ga re vue ra lavur pia na pal par ma ra tarai dia ga kiki ta diat, ma ra vaden ma ra umana bul bula.

⁷ Ma ra lavur vavaguai ma ra tabarikik ta ra lavur pia na pal, da ga vatur vake pi kadat.

⁸ Ma ta nam ra e da ga tak vue ra gunan kan ra lima i ra ura king kai ra tarai Amor nina dia ga ki ta ra papar a Iordan maro, papa aro ra male Amon ma tuk tar ta ra luana Kermon; (⁹ ma nam Kermon, ra tarai Sidon dia vatang ia ba Sirion, ma ra tarai Amor dia vatang ia ba Senir;) ¹⁰ a lavur pia na pal ta ra tamataman, ma Gilead par, ma Basan par, ma i tuk tar Saleka ma Edrei, a umana pia na pal ta ra kiki na varkurai kai Og aro Basan. (¹¹ Tago Og ika ra king Basan i ga ki valili ta ra ibaiba Repaim; kana vava di ga pait ia ma ra palariam; pa i ki Raba vang pire ra tarai Amon? A lolovinana i lavuvat na malmalikun, ma ra tababana a ivat na malmalikun, da ra malmalikun kai ra tarai.)

Ruben, Gad diat ma ra ngungu tarai Manase dia ki ta ra papar a taur ta ra Iordan

(Nilu 32:1-42)

¹² Ma go ra gunan da ga vatur vake ta nam ra kilala; papa aro Aroer ta ra papar a male Amon, ma ra ngungu ta ra gunan i lualuana Gilead, ma ra lavur pia na pal tana, iau ga tul tar ia ta ra vuna tarai Ruben ma ra vuna tarai Gad; ¹³ ma ra ngungu Gilead i tur valili, ma Basan par, ra kiki na varkurai kai Og, iau ga tul tar ia ta ra ngungu vuna tarai Manase, ra langun Argob par nam. (Di vatang nam ra gunan Basan par ba ra gunan Repaim. ¹⁴ Iair natu i Manase i ga vatur vake ra pakana par Argob, tuk tar ta ra langun kai ra tarai Gesur ma ra tarai Makat; ma i ga vaiang tar ra iangina iat tai Basan, ma i ga vatang ia ba

Kavot-Iair, ma damana di vatang ia ta ra bung gori.) ¹⁵ Ma Gilead iau ga tul tar ia tai Makir. ¹⁶ Ma pire ra tarai Ruben ma ra tarai Gad iau ga tul tar ra gunan ta diat, papa aro Gilead ma tuk tar ta ra male Amon, a bit a male ia ra langun; ma i ga tuk tar ta ra tava alir Iabok, nina ia ra langun kai ra tarai Amon; ¹⁷ a male Araba bula, ma ra Iordan upi na langun tana, i tur pa ia Kineret ma i tuk tar ta ra ta Araba, a Ta Mat, ta ra bit a luana Pisga ta ra papar a taur.

¹⁸ Ma iau ga vartuluai pire vavat ta nam ra kilala dari: a Luluai kavava God i tar tul tar go ra gunan ta vavat upi avat a vatur vake; avat a umana lebe par, avat a vargal ma avat a bolo ma avat a olo tana ta ra luaina mata i ra umana tura i vavat ra tarai Israel. ¹⁹ Ma kavava umana taulai, ma ra umana natu i vavat, ma kavava lavur vavaguai, (iau nunure ba i peal kavava lavur vavaguai,) diat a ki ka ta ra umana pia na pal iau ga tul tar ia ta vavat, ²⁰ tuk tar ta ra bung ba ra Luluai i vango ra umana tura i vavat da i tar vango avat, ma diat bula diat a vatur vake ra gunan ra Luluai kavava God i tul tar ia ta diat ta ra papar a Iordan maro., io, namur avat a lilikun tikatikai upi ra gunan iau ga tul tar ia ta vavat. ²¹ Ma ta nam ra e iau ga vartuluai pire Iosua dari: Ma ra matam iat u tar gire ra lavur magit a Luluai kavava God i ga pait ia ta go ra ura king; damana ra Luluai na pait ia ta ra lavur kiki na varkurai par ba una vana boko tana. ²² Koko avat a burutue diat, tago ra Luluai kavava God na varubu maravut avat.

God i tur bat Moses upi koko na vana Kanaan

²³ Ma ta nam ra e iau ga lul ra Luluai dari:
²⁴ Luluai God, u tar vaarike vatavuna kaum minamar ma ra dekdekim ta kaum tultul; tago akave ta enana god arama ra bala na bakut ba ra pia, ba na. pait ra papalum varogop ma kaum, ma varogop ma ra umana ngala na magit u papait ia? ²⁵ Iau lul u ba ina vana ma ina gire ra vakak na gunan ta ra papar a Iordan maro, nam ra bo na luana, ma Lebanon bula. ²⁶ Ma ga ra Luluai i ga kankanuane iau ure avat, ma pa i ga valongore iau; ma ra Luluai i ga biti ka tagu dari: Una ngo; koko una tata mulai piragu ure go ra magit. ²⁷ Una tutua ka urama ta ra ul a luana Pisga, ma una idaidok upi ra papar a taoai, ma ra papar a labur, ma ra papar a taubar, ma ra papar a taur, ma una bobo ma ra matam; tago i dekdek upi una bolo lake go ra Iordan. ²⁸ Una vartuluai ka pire go Iosua, ma una vargat ia, ma una vapidikat ia; tago na lue rap go ra tarai ba dia bolo lake, ma na rap vaolo diat upi diat a vatur vake ra gunan ba una bobo boko.

²⁹ Damana da ga kiki ta ra male i tur vartalai ma Bet-Beor.

4

Moses i vargat ra tarai Israel upi diat a toratorom

¹ Ma go, avat a tarai Israel, avat a valongore ra umana vartuluai ma ra umana varkurai ba ina tovo tar diat ta vavat, upi avat a pait diat; upi avat a laun, ma avat a olo ra gunan a Luluai God kai ra umana tama i vavat i tul tar ia ta vavat upi avat a vatur vake. ² Koko avat a vot ra tinata ba ina

tatike ta vavat, ma koko avat a tak vue ta magit tana; avat a torom uka ta ra lavur vartuluai kai ra Luluai kavava God ba ina tul tar ia ta vavat. ³Ma ra mata i vavat iat ava tar gire ra lavur magit a Luluai i ga pait ia ure Baal-Peor; tago ra Luluai kavava God i tar vamutue ra lavur tarai par dia ga mur Baal-Peor kan avat. ⁴Ma avat par tikatikai nina ava ga ki petep pire ra Luluai kavava God ava laun ta go ra bung. ⁵Ea, iau ga vateten tar ra umana vartuluai ta vavat, ma ra umana varkurai, da ra Luluai kaugu God i ga vartuluai piragu, upi avat a pait diat ta nam ra gunan avat a vana tana upi avat a vatur vake. ⁶Io, avat a mur diat ma avat a torom ta diat; tago damana avat a lia ma ra kabinana ma ra minatoto ta ra lavur vuna tarai, ba diat a valongore go ra lavur vartuluai, ma diat a biti dari: A dovotina go ra ngala na tarai a umana tena kabinana ma ra umana tena minatoto diat. ⁷Tago akave ta ra ngala na tarai ba kana god i ki maravai pirana, da ra Luluai kada God ta ra bungbung ba da kail ia? ⁸Ma akave ta ra ngala na tarai ba kana umana vartuluai ma kana umana varkurai dia takodo da go ra tinata na varkurai nina iau vaarike pire vavat ta go ra bung?

A tarai Israel diat a nuk pa mule nam ra magit i ga vana rikai aro Koreb

⁹Ia kaka una tumarang, ma una balaure bulu ra tulungeam, kan una valubane ra lavur magit u ga gire, ma kan ra balam na nuk vue diat, ta ra lavur bungbung ta kaum nilaun; avat a vaarike diat ta ra umana natum ma ra umana tubum: ¹⁰ra bung ba ava ga tur ta ra luaina mata i ra Luluai

kavava God ta ra luana Koreb, ma ra Luluai i ga biti tagu dari: Una varurue ra tarai piragu, ma diat a valongore kaugu lavur tinata, upi diat a ru iau ta kadia lavur bung na nilaun ati ra pia, ma upi diat a tovo ra umana natu i diat. ¹¹ Ma ava ga kakari maravai ma ava ga tur ta ra bit a luana; ma ra luana i ga manga birao, ma ra birao i ga tuk urama ra bala na bakut, ma i ga bobotoi, ma i ga vual, ma i ga bingnimuna. ¹² Ma ra Luluai i ga tata pire vavat maro ta ra biro na iap; ava ga valongore ra tinata ma pa ava ga gire ta magit; ava ga valongore ra tinata ka. ¹³ Ma i ga ve tar kana kunubu pire vavat, nina i ga tul tar ia ta vavat upi avat a pait ia, ra vinun na vartuluai; ma i ga tumu tar diat ta ra ura pal a vat. ¹⁴ Ma ta nam ra e ra Luluai i ga vartuluai piragu ba ina vateten tar ra umana vartuluai ma ra umana varkurai ta vavat, upi avat a pait diat ta ra gunan ava vana tana upi avat a vatur vake.

A varvalai ure ra nilotu tadav ra tabataba

¹⁵ Io, avat a balaure bulu avat; tago pa ava ga gire ra pal a paka i ta tikai ta nam ra bung a Luluai i ga tata pire vavat maro ta ra bala na iap ta ra luana Koreb; ¹⁶ upi koko avat a vakaina mule avat, ma koko avat a ka ta tabataba ta ra malalar i ta magit, a malalar i ra tutana ba ra malalar i ra vavina, ¹⁷ a malalar i ra vavaguai i ki ra pia, a malalar i ra beo i purpururung ta ra maup, ¹⁸ a malalar i ra magit i kakao ra pia, ba ra malalar i ra en i vanavana ta ra bala na ta; ¹⁹ ma ba ava tadarake ra bakut ma ava gire ra keake ma ra gai ma ra lavur tagul, ra kor par arama ra maup, koko avat a rara ma avat a lotu tadav diat, ma avat a

torom ta diat; go diat a Luluai kavava God i tar tibe tar diat ta ra tarai par ta ra vavai ra bakut par. ²⁰ Ma avat, a Luluai i tar pilak pa avat, ma i tar agure vairop avat kan ra ubu na iap Aigipto, upi avat kana tarai iat. da i tar dovot gori.

²¹ A Luluai i ga kankanuane iau ure avat, ma i ga vavalima ba koko ina lake ra Iordan, ma koko ina vana ta ra vakak na gunan nina ra Luluai kavava God i tabar avat me upi avat a kale vake.

²² Ina mat ika ta go ra gunan, di ga tigel bat iau ba koko ina lake ra Iordan; ma ga avat, avat a bolo lake, ma avat a vatur vake nam ra vakak na gunan. ²³ Avat a balaure mule avat, kan avat a valubane ra kunubu kai ra Luluai kavava God, nina i ga tul tar ia ta vavat, ma kan avat a pait ta tabataba ta ra malalar i ta magit ra Luluai kavava God i ga tigel bat avat i tana. ²⁴ Tago a Luluai kavava God i da ra iap i vavaimur, a tena ongor.

²⁵ Ma ba ava vangala ra umana natu i vavat ma ra umana tubu i vavat, ma ba ava ga tar ki vavuan ta ra gunan, ma avat a vakaina mule avat, ma avat a ka ra tabataba ta ra malalar i ta magit, ma avat a pait ra magit i bilak ta ra luaina mata i ra Luluai kavava God upi avat a vakankan ia, ²⁶ boina ba ra bala na bakut ma ra rakarakan a gunagunan dir a varvai maravut iau gori, ba pa na vavuan ma avat a virua kakit kan ra gunan nina avat a vana tana ma avat a lake ra Iordan upi avat a vatur vake; pa avat a ki mangoro na bung tana, da vamutue vakakit vue avat. ²⁷ Ma ra Luluai na imimire vue avat livlivuan ta ra umana Tematana, ma avat a paupau ka pire ra lavur vuna tarai nina ra Luluai na ben pa avat pire diat.

²⁸ Ma aina avat a torom ta ra umana god, ra kau i ra lima i ra tarai, a davai ma ra vat, nina pa dia nana, ma pa dia valavalongor, ma pa dia ian, ma pa dia lung ta magit.

²⁹ Ma ona avat a tikan upi ra Luluai kavava God abara, avat a tikan tadav ia, ona avat a pepeng bulu upi ia ma ra nuknuk i vavat par ma ra bala i vavat par. ³⁰ Ba avat a ki na malari ma go ra lavur magit dia tup avat, avat a lilikun tadav ra Luluai kavava God ta ra e namur, ma avat a ga valongore mule kana tinata; ³¹ tago a Luluai kavava God ia ra God na varmari; pa na vana kan avat, ma pa na vamutue avat, ma pa na valubane ra kunubu nina i ga tul tar ia ta ra umana tama i vavat ma ra vavalima.

³² Io, avat a tir pa ra umana kilala dia tar par, ra umana kilala lua ta vavat, papa ra bung ba God i ga vaki ra tarai ati ra pia, ma avat a titir maro tika na papar a lao tuk tar tai ta ra papar, ba di ga pait tika na ngala na magit damana lua, ba di ga valongore ra magit damana bar? ³³ Dave, ta tika na enana tarai bar dia ga valongore ra nilai God maro ta ra bala na iap, da ava ga valongore, ma dia laun uka? ³⁴ Dave, ta enana god i ga valar ia bar upi na vana ma na pilak pa tika na vuna tarai kan ta ra tika na vuna gunan ma ra lavur valavalar, ma ra lavur vakilang, ma ra lavur papalum na kinaian, ma ra vinarubu, ma ta ra ongor na limana, ma ra limana ba i tulue vaarike, ma ra umana ngala na papalum di dadadar tana, varogop ma ra lavur magit ra Luluai kavava God i ga pait ia ure avat aro Aigipto ta ra luaina mata i vavat?

³⁵ Di ga vateten tar ia tam upi una nunure ba ra Luluai ia God, ma pa ta na mulai i ki. ³⁶ A nilaina i ga arikai marama ra bala na bakut piram, upi ia iat na tovo u: ma ati ra pia i ga vagire u ma kana ngala na birao; ma u ga valongore kana tinata maro ta ra bala na biro na iap. ³⁷ Ma tago i ga mari ra umana tamam, kari i ga pilak pa ra umana bul mur ta diat, ma i ga ki piram ma i ga agure vairop u ma ra ngala na dekdekina kan ra gunan Aigipto; ³⁸ ma i ga korot vue ra umana vuna tarai dia ngala ma dia ongor tam, upi na vaki u, ma upi na tabar u ma kadia gunan upi una kale vake, da u tar kale ta go ra bung.

³⁹ Io, gori una nunure ma una nuk pa ia, ba ra Luluai ia God arama ra bala na bakut ma ati ra pia, ma pa ta na mulai. ⁴⁰ Ma una torom ta kana lavur togotogo ma kana lavur vartuluai, nina iau tul tar ia tam gori, upi una ki boina tana, avat ma ra lavur bul mur tam, ma upi una valolovina kaum kini ta go ra gunan, nina ra Luluai kaum God i tul tar ia tam.

A umana pia na pal na bakbakit ta ra papar a taur ta ra Iordan

⁴¹ Io, Moses i ga pilak vaire pa ra utul a pia na pal ta ra papar a Iordan maro, ta ra papar ba ra keake i vana rikai tana, ⁴² upi nina i doko ta tikai na takap bakit tana, nina i ubu talaina ma vakir i nuknukuna me, ma pa i ga milmilikuane lua; upi na vilau tar tai tikai ta go ra utul a pia na pal ma na laun; ⁴³ go ra iang i dital: Beser ta ra bil, ta ra gunan i tamataman, ure ra tarai Ruben, Ramot-Gilead ure ra tarai Gad, ma Golan-Basan ure ra tarai Manase.

A tinata na varvakapa ure ra vavatang mule na varkurai

⁴⁴ Ma go ra varkurai Moses i ga tul tar ia ta ra tarai Israel: ⁴⁵ go ra umana varvai, ma ra umana togotogo, ma ra umana varkurai, nina Moses i ga tatike diat ta ra tarai Israel, ba dia ga irop kan ra gunan Aigipto, ⁴⁶ ta ra papar a Iordan maro, ta ra male maravai Bet-Peor, ta ra gunan kai Sikon ra king kai ra tarai Amor nina i ga kiki Kesbon, ma Moses ma ra tarai Israel dia ga ub ia ba dia ga irop kan Aigipto. ⁴⁷ Ma dia ga vatur vake kana gunan, ma ra gunan kai Og ra king Basan, a ura king kai ra tarai Amor nina dia ga ki ta ra papar a Iordan maro, ta ra papar ba ra keake i vana rikai tana, ⁴⁸ papa aro Aroer ta ra ul a male Amon, ma i tuk ta ra luana Sion (a iangina bula Kermon), ⁴⁹ ma ra male Araba par ta ra papar a Iordan maro, ta ra matana taur, ma i tuk tar ta ra ta Araba, ta ra bit a luana Pisga.

5

*A vinun na varkurai
(Niir 20:1-17)*

¹ Ma Moses i ga oro pa ra tarai Israel par, ma i ga biti ta diat dari: Avat a tarai Israel, avat a valongore ra umana togotogo ma ra umana varkurai ba ina tatike diat ta ra talinga i vavat go gori, upi avat a vartovo ta diat, ma avat a nuk pa ia upi avat a pait diat.

² A Luluai kada God i ga tul tar ra kunubu ta dat ta ra luana Koreb. ³ A Luluai pa i ga pait nam ra kunubu pire ra umana tama i dat, i ga pait ia ka pire dat iat, dat par nina da laun boko go ieri. ⁴ A

Luluai i ga tata tuna ta vavat ta ra luana maro ta ra bala na iap, (⁵ iau ga tur livuan ta vavat ma ra Luluai ta nam ra e, upi ina pala ra tinata kai ra Luluai ta vavat, tago ava ga burutue ra iap, ma pa ava ga tutua ta ra luana,) dari:

⁶ Iau ra Luluai kaum God, nina i ga agure vairop u kan ra gunan Aigipto, kan ra kuba i ra kini na vilavilau.

⁷ Koko una torom tai ta ra umana god bula.

⁸ Koko una poko kaum ta tabataba. ba ta malalar i ta tika na magit arama ra bala na bakt, ba ta tika na magit ra pia, ba ta tika na magit ta ra tava ta ra bala na pia. ⁹ Koko una va timtimum tadav diat ma koko una torom ta diat; tago iau ra Luluai kaum God, iau God a tena ongor, ma ina bali ra varpium kai ra tarai tadav ra umana natu i diat, ma i tuk tar ta ra vautuluna ma ra vaivatina taun tarai pire diat dia milikuane iau; ¹⁰ ma ina mari ra vinvinun na marmar ta diat dia mari iau, ma dia torom ta kaugu lavur vartuluai.

¹¹ Koko una vatang vakuku ra iang i ra Luluai kaum God, tago a Luluai pa na nuk vue ra balbali pire nina i vatang vakuku ra iangina.

¹² Una kodop ra Bung Sabat upi una ru ia, da ra Luluai kaum God i ga vartuluai piram. ¹³ Laptikai na bung una ongaongor, ma una pait vapar kaum papalum tana; ¹⁴ ma ra valavuruana bung ia ra Bung Sabat kai ra Luluai kaum God; koko avat a papalum tana, u, ba natum a tutana, ba natum a vavina, ba kaum tultul a tutana, ba kaum tultul a vavina, ba kaum bulumakau, ba kaum as, ba kaum ta enana vavaguai, ba ra vaira i ki ta kaum gunan; upi kaum tultul a tutana ma kaum tultul a

vavina dir a ngo bula da u. ¹⁵ Ma una nuk pa ia ba u ga tultul ta ra gunan Aigipto, ma ra Luluai kaum God i ga ben vairop u kan abara ma ra dekdek na limana ma ta ra limana ba i tulue; kari ra Luluai kaum God i tar vartuluai piram ba una ru ra Bung Sabat.

¹⁶ Una ru tamam ma nam, da ra Luluai kaum God i tar vartuluai piram, upi na lolovina kaum nilaun, ma upi una ki boina tana, ta ra gunan ba ra Luluai kaum God na tabar u me.

¹⁷ Koko una doko ta tikai.

¹⁸ Koko una po.

¹⁹ Koko una long.

²⁰ Koko una varvai vavaongo ure ta tikai.

²¹ Koko i puruai ra balam upi ra vavina kai talaim; koko bula i puruai ra balam upi ra kuba i talaim, upi kana gunan, ba upi kana tultul a tutana, ba kana tultul a vavina, kana bulumakau, ba kana as, ba upi ta magit kai talaim.

²² Go ra lavur tinata ra Luluai i ga tatike diat ma ra ngala na nilaina ta kavava kivung par ta ra luana, maro ta ra biro na iap, ma ra bakut, ma ra bingnimuna; ma pa i ga vot ia ma ta na. Ma i ga tumu tar diat ta ra ura pal a vat, ma i ga tul tar dir tagu.

*A bunurut kai ra tarai
(Ntir 20:18-21)*

²³ Ma ba ava ga valongore ra nilaina i vana rikai kan ra bala na bingnimuna, ba ra luana i birao ma ra iap, ava ga maravai piragu, kavava lavur lualua na apik na tarai ma kavava lavur patuana; ²⁴ ma ava ga biti: Ea, a Luluai kada God i tar vaarike kana minamar ta vevet ma kana ngala na

kini, ma ave tar valongore ra nilaina i arikai kan ra bala na iap; gori ave ga gire God i tata pire ra tarai, ma dia laun uka. ²⁵ Io, avet a mat upi ra ava? tago ra ngala na iap na vaimur avet; tago ona avet a valongore mule ra nilai ra Luluai kada God, avet a mat ika. ²⁶ Tago to ia ta ra tarai i ga tar valongore ra nilai God a launa ba i arikai kan ra bala na iap, da avet, ma i ga laun uka? ²⁷ Una vana maravai, ma una valongore ra lavur magit a Luluai kada God na tatike; ma una ve mule avet ta ra lavur magit a Luluai kada God na tatike piram; ma avet a valongore ma avet a pait ia.

²⁸ Ma ra Luluai i ga valongore kavava tinata nina ava ga tatike piragu; ma ra Luluai i ga biti tagu dari: Iau tar valongore ra tinata kai go ra tarai nina dia ga tatike piram; i boina nam ra tinata dia tar tatike. ²⁹ Gala ra bala i diat na dari vatikai, ba diat a ru iau, ma diat a torom ta kaugu lavur vartuluai, upi na boina pire diat, ma pire ra lavur bul mur ta diat bula, ma pa na mutu! ³⁰ Una vana ma una biti ta diat: Avat a lilikun ta ra kubakuba i vavat. ³¹ Ma u, una tur ati piragu, ma ina tatike ra lavur vartuluai par tam, ma ra lavur togotogo, ma ra lavur varkurai, nina ba una vateten tar ia ta diat upi diat a pait ia ta ra gunan iau tul tar ia ta diat upi diat a vatur vake.

³² Kari avat a nuk pa ia, ma avat a pait ra magit a Luluai kavava God i tar vartuluai tana pire vavat; koko avat a vana irai ta ra papar a lima tuna ba ta ra papar a maira. ³³ Avat a mur ra nga par ba ra Luluai kavava God i tar tul tar ia ta vavat, upi avat a laun tana, ma avat a ki mamal, ma avat a ki vavuan ta ra gunan nina avat a vatur

vake boko.

6

A ngala na vartuluai

¹ Io, go ra vartuluai, ra umana togotogo, ma ra umana varkurai, nina ra Luluai kavava God i ga vartuluai tana ba da vateten avat me, upi avat a pait diat ta ra gunan ava vana tana upi avat a vatur vake; ² upi una ru ra Luluai kaum God, ma una torom ta kana lavur togotogo par ma ta kana lavur vartuluai nina iau tul tar ia tam, ta ra bungbung par u laun tana, u, ma natum a tutana, ma tubum a tutana; ma upi una laun mangoro na bung. ³ Io, Israel, una valongore ma una kapupi ia pi una pait ia; upi una ki mamal, ma upi una manga tavua, da ra Luluai God kai ra umana tamam i tar kubu tar ia tam, ta ra gunan i alir ra polo na u tana ma ra polo na livur.

⁴ U Israel, una valongore: a Luluai kada God, a Luluai i tikai ka; ⁵ ma una mari ra Luluai kaum God ma ra balam parika, ma ra tulungeam parika, ma ra dekdekim parika. ⁶ Ma go ra lavur tinata ba iau tul tar diat tam gori, diat a mamat ta ra balam; ⁷ ma una ongor ma ra vartovo tana pire ra umana natum, ma una pirpir ure ba u kiki ra kubam, ma ba u vanavana ta ra nga, ma ba u diadiop, ma ba u tut mulai. ⁸ Ma una vi vake diat ta ra limam upi ra vakilang, ma diat a da ra vipuar ta ra pal a matam. ⁹ Ma una tumu diat ta ra umana tukul na mataniolo ta ra kubam, ma ta kaum banbanu.

A varvalai ure ra varpiam

¹⁰ Ma ba ra Luluai kaum God na agure vaolo u ta ra gunan i ga vavalima tar ia ta ra umana tamam, tai Abaraam, tai Isak, ma tai Iakob, upi na tabar u me, a umana ngir na pia na pal ma ra umana vakak, nina pa u ga pait diat, ¹¹ ma ra umana pal dia kor ma ra lavur bo na magit ba pa u ga vangan diat, ma ra umana tung na tava ta ra vat ba pa u ga kala diat, a umana uma na vain ma ra umana davai na oliva nina pa u ga vaume diat, ma una ian ma una maur tana, ¹² io, ta nam ra e una balaure u kan una valubane ra Luluai, nina i ga agure vairop u kan ra gunan Aigipto, kan ra gunan u ga ki na vilavilau tana. ¹³ Una ru ra Luluai kaum God, ma una torom tana, ma una vavalima ta ra iangina.

¹⁴ Koko una mut ra umana enana god, ta ra umana god kai ra umana vuna tarai dia ki kilil u; ¹⁵ tago a Luluai kaum God i bang livuan tam ia ra God a tena ongor; kan ra kankan kai ra Luluai kaum God na arikai ure u, ma na vamatue u kan ra mata i ra rakarakan a gunagunan.

¹⁶ Koko avat a valar ra Luluai kavava God, da ava ga valar ia aro Masa. ¹⁷ Avat a ongor ika upi avat a toratorom ta ra lavur vartuluai kai ra Luluai kavava God, ma ta kana lavur varvai, ma ta kana lavur togotogo, nina i ga tul tar ia ta vavat. ¹⁸ Ma una pait ra magit i takodo ma i ko ta ra luaina mata i ra Luluai; upi una ki mamal, ma upi una olo ma una vatur vake ra bo na gunan nina ra Luluai i ga vavalima tar ia ta ra umana tamam, ¹⁹ upi na okole vue kaum lavur ebar par ta ra luaina matam, da ra Luluai i tar tatike.

²⁰ Ba natum a tutana na tir u ta ra kilala namur

dari: Ava ra kukurai ra umana varvai, ma ra umana togotogo, ma ra umana varkurai, nina ra Luluai kada God i ga tul tar ia ta vavat? ²¹ io, una biti tai natum dari: Ave ga ki na vilavilau pire Parao ta ra gunan Aigipto, ma ra Luluai i ga agure vairop avet kan ra gunan Aigipto, ma ra dekdek na limana; ²² ma ra Luluai i ga vaarike ra umana vakilang ma ra umana magit na kinaian ta ra luaina mata i vevet, a umana enana, ma dia ga tup Aigipto, ma Parao ma ra kubana par bula; ²³ ma i ga agure vairop avet mamaro, upi na vaolo avet, upi na tabar avet ma ra gunan nina i ga vavalima tar ia ta ra umana tama i vevet. ²⁴ Ma ra Luluai i ga vartuluai pire vevet upi avet a torom ta go ra lavur togotogo, upi avet a ru ra Luluai kada God, ma avet a ki boina vatikai tana, upi na vale avet, da i tar pait ia tuk tar ta go ra bung. ²⁵ Ma na da ra mangamangana takodo pire dat ba dat a kapupi go ra vartuluai par upi dat a pait ia ta ra luaina mata i ra Luluai kada God, da i ga tul tar ia ta vevet.

7

A gomgom na tarai kai ra Luluai (Niir 34:11-16)

¹ Ba ra Luluai kaum God na vaolo u ta ra gunan nina u vana tana upi una vatur vake, ma na rubat vue mangoro na vuna tarai ta ra luaina matam, ra tarai Ket, ra tarai Girgas, ra tarai Amor, ra tarai Kanaan, ra tarai Peres, ra tarai Kivi, ma ra tarai Iebus, lavurua na vuna tarai dia ngala ma dia ongor tam, ² ma ba ra Luluai kaum God na tul tar diat tam, ma una ubu diat; io, una li vakakit

vue diat; koko avat a pait ra kunubu ma diat, ma koko una mari diat. ³ Koko ra tinaulai vargil ma diat: koko una vataule natum a bul vavina ma kadia bul tutana, ma koko una ben pa kadia bul vavina upi dir a tulai ma natum a bul tutana. ⁴ Tago diat a ben vaire pa kaum bul tutana kan ra tinorom tagu, upi na torom ta ra lavur enana god; damana ra kankan kai ra Luluai na tut ure avat, ma na vamutue lolole vue avat. ⁵ Avat a pait ika go ra magit ta diat: avat a kal kopo kadia lavur uguugu na tinabar, ma avat a pamar gigi kadia lavur vat di ga vatur ia, ma avat a mut vue kadia lavur tabataba i Asera, ma avat a tun vue kadia lavur tabataba ta ra iap. ⁶ Tago avat a gomgom na tarai kai ra Luluai kavava God; ra Luluai kavava God i tar pilak pa avat ta ra lavur vuna tarai dia ki ta ra rakarakan a gunagunan par upi avat kana enana tarai.

⁷ Vakir a Luluai i ga mari avat, ma i ga pilak pa avat, tago avat a ngala na kor ma ra lavur enana tarai pata; tago amana ava ga paupau ka ta ra lavur vuna tarai; ⁸ a Luluai i ga pilak pa avat tago i mari ka avat, ma tago i ga mainge ba na pait ot pa ra kunubu nina i ga vavalima tar ia ta ra umana tama i vavat; kari ra Luluai i ga agure vairop avat ma ra dekdek na limana, ma i ga valaun avat kan ra gunan ava ga ki na vilavilau tana, kan ra lima i Parao ra king Aigipto. ⁹ Io, avat a nunure ba.ra Luluai kavava God ia ra God tuna, ra dovot na God nina i pait ot pa ra kunubu ma ra varmari ta diat dia mari ia ma dia toratorom ta kana lavur vartuluai ta ra arip na marmar na taun tarai, ¹⁰ ma i babali pire diat dia milmilikuane upi na

li vue diat; pa na nur vue nina i milmilikuane, na babali muka pirana. ¹¹ Kari avat a toratorom ta ra vartuluai, ma ta ra lavur togotogo, ma ta ra lavur varkurai, nina iau tul tar ia ta vavat gori upi avat a pait diat.

*A varvadoan ure ra tinorom
(Levi 26:3-13; Vart 28:1-14)*

¹² Ma ona avat a valongore go ra lavur varkurai, ma avat a mur diat, ma avat a pait diat, a Luluai kavava God na kabila pait ot pa ra kunubu ma ra varmari nina i ga vavalima tar ia ta ra umana tama i vavat; ¹³ ma na mari avat, ma na vadoane avat, ma na vapealane avat; na vadoane ra vuai ra pal a paka i vavat bula ma ra vuai kavava pia, a kon, ma ra vain, ma ra dangi, a tinavua ta kavava kikil na bulumakau ma kavava lavur nat na sip, ta ra gunan nina i ga vavalima ure pire ra umana tama i vavat ba na tabar avat me. ¹⁴ Avat a ti doan ta ra lavur vuna tarai par; pa ta tutana ma pa ta vavina na biu pire vavat, ma pire kavava lavur vavaguai. ¹⁵ Ma ra Luluai na tak vue ra lavur minait kan avat, ma pa na tulue ra lavur kaina minait Aigipto taun avat, nina ava nunure diat, na tulue diat taun uka diat dia milmilikuane avat.

¹⁶ Ma avat a vapanie vue ra lavur vuna tarai ba ra Luluai kavava God na tul tar diat ta vavat; a mata i vavat pa na gire ung diat; ma koko avat a torom ta kadia lavur god, tago nam na da ra kun pire vavat.

¹⁷ Ona u nuk ia ta ra balam dari: Go ra lavur vuna tarai dia peal tagu, ina ki ur davatane vue diat? ¹⁸ koko una burutue diat; una nuk mal pa ra magit ra Luluai kaum God i ga pait ia tai Parao,

ma ta ra gunan Aigipto par, ¹⁹ ra lavur ngala na magit na varmonong u ga gire ma ra matam, ma ra lavur vakilang, ma ra lavur magit na kinaian, ma ra dekdek, ma ra lima di ga tulue vaarike, nina ra Luluai kaum God i ga agure vairop u me; damana ra Luluai kaum God na pait ia ta ra lavur vuna tarai u burutue diat. ²⁰ Go bula, ra Luluai kaum God na tulue ra varubu kakap pire diat, upi diat dia ki valili ma dia paraparau diat a virua ta ra luaina matam.

²¹ Koko una dadadar ure diat; tago ra Luluai kaum God i ki livuan tam, a ngala na God ma di burutue. ²² Ma ra Luluai kaum God na okole vanavana vue nam ra lavur vuna tarai ta ra luaina matam; koko una vapanie lulut vue diat, kan ra umana laing diat a pepeal piram. ²³ Ma ra Luluai kaum God na tul tar diat tam, ma na uvua pa diat ma ra ngala na vinarubu, tuk tar ta ra bung dia tar panie tana. ²⁴ Ma na tul tar kadia umana king ta ra limam, ma una vapanie vue ra iang i diat kan ra vavai ra bala na bakut; pa ta tutana na pait valar pa ia pi na tur ta ra luaina matam, tuk tar ta ra bung u ga li vue diat.

²⁵ A umana tabataba ure kadia umana god, una tun vue diat ta ra iap; koko una puruai upi ra silva ba ra goled di ga mar diat me, ma koko una vatur vake, kan una virua ta ra kun tana; tago ia, ra bilak na magit pire ra Luluai kaum God; ²⁶ ma koko una varuk ra magit i bilak ta ra kubam, pi koko una bilak da nam ra magit; una milikuane muka, ma una okole vue; tago a bilak na magit nam.

8

A bo na gunan upi diat a kale pa ia

¹ A vartuluai parika ba iau tul tar ia tam ta go ra bung una kapupi ia upi una torom tana, upi una laun, ma una peal, ma upi una olo ma una vatur vake ra gunan nina ra Luluai i ga vavalima tar ia ta ra umana tamam. ² Ma una nuk pa ra vinavana par ra Luluai kaum God i ga agure pa u tana go ra ivat na vinun na kilakilala ta ra bil, upi na vaikilik ra nuknukim ure mule u, ma i ga valar u pi na nunure ra magit i bang ta ra balam, ba una torom ta kana lavur vartuluai ba pata. ³ Ma i ga vaikilik pa u, ma i ga nur vue u pi una mulmulum, ma i ga tabar u ma ra mana, nina u ga tuptup tana ma ra umana tamam bula; upi una matoto ba ra tarai pa dia laun ta ra gem uka, dia laun ta ra lavur tinata i arikai kan ra ngie i ra Luluai. ⁴ Kaum mal pa i ga maulana ta ra pakam, ma ra kaum pa i ga ung ta go ra ivat na vinun na kilakilala.

⁵ Ma una nuk pa ia, ba da tika na tutana i vapagumanene natuna, damana bula ra Luluai kaum God i vapagumanene u. ⁶ Ma una torom ta ra lavur vartuluai kai ra Luluai kaum God, upi una mur kana lavur nga ma una ru ia.

⁷ Tago ra Luluai kaum God i agure vaolo u ta ra bo na gunan, a gunan ba ra tava alir tana, ma ra umana mata na tava ma ra umana lum, dia tavit rikai ta ra umana male ma ta ra lualuana; ⁸ a gunan ba ra vit ma ra barli, ma ra davai na vain, ma ra lovo, ma ra goava, i tavua tana; a gunan ra oliva na dangi ma ra polo na livur i tur tana; ⁹ a gunan ba una en ra peal magit ma

pa una ki na niiba tana; a gunan ba ra vat i da ra palariam tana, ma una kakal upi ra palariam gobol ta ra lualuana tana. ¹⁰ Ma una ian, ma una maur, ma una pite pa ra Luluai kaum God ure ra bo na gunan i ga tul tar ia tam.

A varvalai upi koko diat a nur vue ra Luluai

¹¹ Una balaure u kan una valubane ra Luluai kaum God, ma kan pa una toratorom ta kana lavur vartuluai, ma ta kana lavur varkurai, ma ta kana lavur togotogo, nina iau tul tar ia tam gori; ¹² kan ba u tar ian ma u tar maur, ma u tar pait ra lavur bo na pal ma u tar kiki tana, ¹³ ma ba kaum lavur kikil na bulumakau ma kaum lavur kikil na sip dia tar peal, ma ba i peal kaum silva ma kaum goled, ma kaum lavur tabarikik bula, ¹⁴ ra balam na langlang tana, ma una valubane ra Luluai kaum God, nina i ga agure vairop pa u kan ra gunan Aigipto, kan ra gunan u ga ki na vilavilau tana, ¹⁵ nina i ga lue rap u ta ra ngala na bil di burutue tago ra umana varkarat na vui dia ki tana ma ra umana kuka na pal a galip, ma ra pia mage ba pa ta tava tana, nina i ga vatavit vaarike ra tava kan ra dekdek na vat ure u, ¹⁶ nina i ga tabar vamaur u ma ra mana ta ra bil ba ra umana tamam dia ga tuptup tana, upi na vaikilik pa ra nuknukim ure mule u ma na valar pa u, upi na pait ra bo na magit piram namur. ¹⁷ Una balaure u kan una biti dari: A dekdekigu ma ra ongor na limagu i tar varurue go ra lavur tabarikik upi kaugu. ¹⁸ Ma una nuk pa ka ra Luluai kaum God, tago ia iat i tul tar ra dekdekim upi una vatur vake ra peal magit; upi

na vatur vapidikat ra kunubu nina i ga vavalima tar ia ta ra umana tamam.

¹⁹ Ma ona una valubane ra Luluai kaum God, ma una mur ra lavur enana god, ma una torom ta diat, ma una lotu tadav diat, iau ve u ma ra dovotina ta go ra bung ba una virua muka. ²⁰ Da ra lavur vuna tarai ba ra Luluai i vapanie vue diat ta ra luaina matam, damana u bula una virua, tago pa u kapupi ra nilai ra Luluai kaum God.

9

A Luluai na li vue ra tarai Israel

¹ U Israel, una valongore; gori una bolo lake ra Iordan upi una olo ma una ongor pa ra umana vuna tarai dia ngala ma dia dekdek tam, ra umana ngala na pia na pal di ga liplip kikil diat tuk urama iat, ² a tarai nina dia ngala ma dia lolovina, a umana natu i ra tarai Anak nina u nunure diat ma u tar valongore ra tinata ure diat dari: I tale to ia ba na tur ta ra luaina mata i ra tarai Anak? ³ Io, una nunure gori ba ra Luluai kaum God i lualua tam da ra iap i vavaimur; ia iat na li vue diat, ma na uvia pa diat ta ra luaina matam; damana una korot vue diat, ma una vapanie lulut vue diat, da ra Luluai i ga tatike tam. ⁴ Namur ba ra Luluai kaum God na ga rubat vue diat ta ra luaina matam, koko una nuk ia ta ra balam dari: ra Luluai i tar agure vaolo iau pi ina vatur vake go ra gunan ure kaugu mangamangana takodo; tago ra Luluai i korot vue go ra lavur vuna tarai ta ra luaina matam ure kadia bilak na mangamangana. ⁵ Vakir ure kaum mangamangana takodo, ma vakir ure ra dovot

na balam, u olo tana upi una vatur vake kadia gunan; ure ke ra lavur mangamangana kaina go ra lavur vuna tarai dia ga pait ia ra Luluai kaum God i korot vue diat ta ra luaina matam, ma upi na pait ot. pa ra tinata ra Luluai i ga vavalima me pire ra umana tamam, pire Abaraam, pire Isak, ma pire Iakob. ⁶ Io, una nunure ba vakir ure kaum mangamangana takodo ra Luluai kaum God i tabar u ma go ra bo na gunan upi una vatur vake; tago u a pue ngangar.

Israel i piam vue God aro Koreb

⁷ Una nuk vake, koko una valubane, ra mangamangana u ga vakankan ra Luluai kaum God me ta ra bil; papa ra bung u ga irop kan ra gunan Aigipto tana, tuk tar ta ra bung u ga pot ta go ra gunan, u tar piam vue ra Luluai. ⁸ Ta ra luana Koreb bula ava ga vakankan ra Luluai, ma ra Luluai i ga kankanuane avat ma i ga to na vamutue avat. ⁹ Ba iau ga tar tutua ta ra luana pi ina vatur vake ra ura pal a vat, ra ura pal a vat ure ra kunubu nina ra Luluai i ga pait ia ure avat, iau ga ki a ivat na vinun na bung na keake ma a ivat na vinun na bung na marum ta ra luana; pa iau ga en ra gem, ma pa iau ga mome ra tava. ¹⁰ Ma ra Luluai i ga tul tar ra ura pal a vat tagu nina ra lima i God i ga tutumu tana; ma di ga tumu ra lavur tinata tana ra Luluai i ga tatike ta vavat ta ra luana maro ta ra bala na iap ta ra bung na kivung. ¹¹ Ma ba i ga par ra ivat na vinun na bung na keake ma ra ivat na vinun na bung na marum, a Luluai i ga tul tar ra ura pal a vat tagu, ra ura pal a vat na kunubu. ¹² Ma ra Luluai i ga biti tagu:

Una tut, ma una vana ba lulut kan ati; tago kaum tarai nina u ga agure vairop diat kan Aigipto dia tar vabilak mule diat; dia tar vana lulut kan ra nga iau ga vateten tar ia ta diat; dia tar pait kadia tabalar di tun mal ia. ¹³ Ma ra Luluai i ga biti bula tagu dari: Iau tar gire go ra tarai, ma ea, a umana pue ngangar diat; ¹⁴ una nur vue iau, upi ina li vue diat, ma ina pun vue ra iang i diat kan ra vavai ra bala na bakut; ma ina vaki tika na vuna tarai tam, tikai i ngala ma i ongor ta go diat.

¹⁵ Io, iau ga lilikun, ma iau ga irop kan ra luana, ma ra luana i ga io ma ra iap; ma iau ga vatur vake ra ura pal a vat na kunubu ta ra limagu. ¹⁶ Ma iau ga gigira, ma ea, ava ga pait ra magit i rara pire ra Luluai kavava God; ava ga tar tun mal ra nat na bulumakau; ava ga vana irai lulut kan ra nga nina ra Luluai i ga vateten tar ia ta vavat. ¹⁷ Ma iau ga tak pa ra ura pal a vat, ma iau ga vung vue dir kan ra limagu, ma iau ga rapue gigi dir ta ra luaina mata i vavat. ¹⁸ Ma iau ga bura timtimum ta ra luaina mata i ra Luluai da lua, a ivat na vinun na bung na keake ma a ivat na vinun na bung na marum; pa iau ga en ra gem ma pa iau ga mome ra tava, ure kavava varpam par ava ga pait ia, tago ava ga pait ra magit i bilak ta ra luaina mata i ra Luluai, ma ava ga vakankan ia. ¹⁹ Tago iau ga burut ure ra ngala na kankan ma ra ngala na kavavar nina ra Luluai i ga kankanuane avat me upi na li vue avat. Ma ga ra Luluai i ga valongore iau ta nam ra bung bula. ²⁰ Ma ra Luluai i ga kankanuane tuna Aron bula upi na ubu vue; ma ta nam ra bung. iau ga araring ure Aron bula. ²¹ Ma iau ga tak pa kavava varpam, nam ra nat

na bulumakau ba ava ga pait ia, ma iau ga tun ia ta ra iap, ma iau ga ak gigi ia upi na da ra tobon, ma iau ga vue ra tobon ta ra tava i alir ba ta ra luana.

²² Ma aro Tabera, ma aro Masa, ma aro Kibrot-Atava bula, ava ga vakankan ra Luluai. ²³ Ma ba ra Luluai i ga tulue avat kan Kades-Barnea, ma i ga biti, Avat a vana ma avat a vatur vake ra gunan nina iau tar tabar avat me, ava ga piam vue ra vartuluai kai ra Luluai kavava God, ma pa ava ga nurnur tana, ma pa ava ga kapupi ra nilaina. ²⁴ Ava tar piam vue ra Luluai papa ra bung iau ga nunure vanagam avat.

²⁵ Io, iau ga bura timtibum ta ra luaina mata i ra Luluai a ivat na vinun na bung na keake ma a ivat na vinun na bung na marum; iau ga bura timtibum tago ra Luluai i ga biti ba na li vue avat. ²⁶ Ma iau ga araring pire ra Luluai ma iau ga biti tana: Luluai God, koko una li vue kaum tarai ma kaum kakalai, nina u ga valaun diat ma ra ongorim, nina u ga agure vairop diat kan Aigipto ma ra dekdek na limam. ²⁷ Una nuk pa kaum utul a tultul, Abaraam, Isak, ma Iakob; koko una nuk pa ra mangamangana pue ngangar kai go ra tarai, ma kadia bilak na mangamangana, ma kadia nirara, ²⁸ kan diat ta nam ra gunan u ga agure vairop avet tana diat a biti: a Luluai i ga agure vairop diat upi na ubu diat ta ra bil, tago i mama vaolo pa diat ta ra gunan i ga kubu tar ia ta diat, ma tago i ga milikuane diat. ²⁹ Ma a dovotina diat kaum tarai ma kaum kakalai, nina u ga agure vairop diat ma ra ngala na dekdekim ma ta ra limam ba u ga tulue vaarike.

10

A ura vauruana pal a vat (Niir 34:1-10)

¹ Ta nam ra e ra Luluai i ga biti tagu dari: Una mut mule ta ura pal a vat da nam dir lua, ma una tutua piragu ta ra ul a luana, ma una pait kaum ta bok na pal a davai. ² Ma ina tumu ra tinata ta ra ura pal a vat da ra tinata i ga ki ta ra ura pal a vat lua nina u ga pamar dir, ma una poe dir ta ra bok. ³ Io, iau ga pait ra bok ma ra davai akasia, ma iau ga mut ra ura pal a vat da ra ura luaina, ma iau ga tutua urama ra ul a luana, ma iau ga vatur vake ra ura pal a vat ta ra limagu. ⁴ Ma i ga tutumu ta ra ura pal a vat varogop ma ra tutumu lua, ra vinun na vartuluai, nina ra Luluai i ga tatike ta vavat ta ra luana maro ta ra bala na iap ta ra bung na kivung; ma ra Luluai i ga tul tar dir tagu. ⁵ Ma iau ga talil ma iau ga kuba ta ra luana, ma iau ga pie ra ura pal a vat ta ra bok nina iau ga pait ia; ma go dir va tana, da ra Luluai i ga vartuluai piragu.

⁶ (Ma ra tarai Israel dia ga vana maro Berot-Beneiakan uro Mosera; Aron i ga mat ie, ma di ga punang ia abara; ma Eleasar natuna i ga kia vue ma i ga pait ra papalum na tena tinabar.

⁷ Ma papa aro dia ga vana Gudgoda, ma papa aro Gudgoda dia ga vana Iotbata, a gunan ba ra umana tava alir tana. ⁸ Ta nam ra e ra Luluai i ga pilak vaire pa ra tarai Levi upi diat a kip ra bok na kunubu kai ra Luluai, ma upi diat a tur ta ra luaina mata i ra Luluai ure ra kunudar pirana, ma upi diat a vatang ra tinata na varvadoan ta ra iangina, tuk tar ta ra bung gori. ⁹ Kari ra tarai Levi

pa dia vatur vake ta ngungu gunan ba ta tiniba da ra umana tura i diat; a Luluai iat kadia tiniba, da ra Luluai kaum God i ga tatike ta diat.)

¹⁰ Ma iau ga kiki ta ra ul a luana da lua a ivat na vinun na bung na keake ma a ivat na vinun na bung na marum; ma ra Luluai i ga valongore iau ta nam ra e bula; ra Luluai pa i ga li vue u. ¹¹ Ma ra Luluai i ga biti tagu: Una tut, ma una lue rap ta rai; ma diat a olo ma diat a vatur vake ra gunan nina iau ga vavalima tar la ta ra umana tama i diat upi ina tabar diat me.

A mamainga kai God

¹² Ma go, Israel, ava ra Luluai kaum God i mainge ba una pait ia? la kaka go, ba una ru ra Luluai kaum God upi una mur kana lavur nga, ma upi una mari ia, ma una torom tai ra Luluai kaum God ma ra balam parika ma ra nuknukim parika, ¹³ upi una torom ta ra lavur vartuluai kai ra Luluai ma ta kana lavur togotogo, nina iau tul tar ia tam gori upi una boina tana.

¹⁴ Ea, ra Luluai kaum God i kale ra maup, ma ra bala na bakut, ma ra rakarakan a gunagunan, ma ra Ivaur magit tana. ¹⁵ Ma ra Luluai i ga manane ke ra umana tamam, ma i ga pilak pa ra umana bul mur ta diat, i ga pilak pa u iat kan ra lavur tarai, da i pada gori. ¹⁶ Io, avat a kapupi ra pokakikil tuna ta ra bala i vavat, ma koko avat a pue ngangar mulai. ¹⁷ Tago ra Luluai kavava God ia ra God kai ra lavur god, ma ra Luluai kai ra lavur luluai, ra ngala na God, ma i dekdek muka, ma di burutue; a tarai par dia varogop pirana, ma pa i vatur vake ta vabongon. ¹⁸ I varkurai takodo

ure ra umana nat na ling ma ra ua na vavina, ma i mari ra vaira tago i tabatabar ia ma ra magit na nian ma ra mal. ¹⁹ Io, avat bula avat a mari ra vaira tago ava ga ki na vaira ta ra gunan Aigipto. ²⁰ Una ru ra Luluai kaum God; una toratorom tana, una ki petep pirana, ma una vavalima ta ra iangina. ²¹ Una pite pa ia, ma ia iat kaum God; i tar pait go ra lavur ngala na magit ma go ra lavur enana magit ure u, nina ra matam i tar gire. ²² A umana tamam dia ga vana ur Aigipto, lavurua na vinun diat; ma go ra Luluai kaum God i tar vapealane u da ra lavur tagul arama ra maup.

11

A Luluai i ngala

¹ Io, avat a mari ra Luluai kavava God, ma avat a torom vatikai ta kana tinata ma ta kana lavur togotogo, ma ta kana lavur varkurai, ma ta kana lavur vartuluai. ² Ma gori, (tago pa iau tata ta ra umana natu i vavat nina ba pa dia matoto ma pa dia ga gire ra varvateten ra Luluai kavava God i ga pait ia,) avat a nunure kana minamar, ra dekdekina, ra limana i ga tul vaarike, ³ ma kana lavur vakilang, ma kana lavur papalum nina i ga pait, diat ta ra gunan Aigipto tai Parao ra king Aigipto, ma ta kana gunan par; ⁴ ma ra magit i ga pait ia ta ra tarai na vinarubu Aigipto, ma ta kadia lavur os ma kadia lavur kiki na vinavana; i ga tulue ra lubu ta ra Ta Meme taun diat ba dia ga korot mur avat, ma ra Luluai i ga li vakakit vue diat; ⁵ ma ra magit i ga pait ia pire vavat ta ra bil tuk tar ta ra bung ava pot ta go ra gunan; ⁶ ma ra magit i ga pait ia tai Datan ma Abiram a ura natu

i Eliab natu i Ruben; a pia i ga panganga ma i ga konom pa dir, diat ma ra umana niuru i diat, ma kadia umana pal na mal, ma diat par dia ga agil diat, livuan ta ra tarai Israel; ⁷ ma ga ra mata i vavat i tar gire ra ngala na papalum a Luluai i ga pait ia.

A varvadoan ta ra gunan na kunubu

⁸ Kari avat a torom ta ra vartuluai parika ba iau tul tar ia ta vavat ta go ra bung, upi avat a ongor, ma avat a olo ma avat a vatur vake ra gunan, nina ava vana tana upi avat a vatur vake; ⁹ ma upi avat a valolokon kavava kini ta ra gunan, nina ra Luluai i ga vavalima tar ia ta ra umana tama i vavat upi na tul tar ia ta diat ma ra umana bul mur ta diat, a gunan i alir ra polo na u ma ra polo na livur tana.

¹⁰ Tago go ra gunan ba ava vana tana upi avat a vatur vake, pa dir varogop ma ra gunan Aigipto, nina ava ga irop kan ia, nina ava ga vaume ra pat na davai tana ma ava ga vabilim ia ma ra kau i vavat da ra uma na igir; ¹¹ a gunan nina ava vana tana upi avat a vatur vake ia ra gunan na lualuana, ma i malamale, ma i mome ra bata marama ra bakut, ¹² a gunan ba ra Luluai kavava God i mataure, a mata i ra Luluai kavava God i bobo vatikai, i tur pa ia ta ra turpai ra kilala ma i tuk tar ta ra mutuaina.

¹³ Ma ona avat a ongor ma avat a nuk bulu pa kaugu lavur vartuluai nina iau tul tar diat ta vavat gori, upi avat a mari ra Luluai kavava God ma avat a toratorom tana ma ra bala i vavat par ma ra nuknuk i vavat par, ¹⁴ ina tulue ra bata ta kavava gunan ta kana e, ra bata i lua ma ra bata

i mur, upi avat a varurue kavava kon ma kavava vain ma kavava dangi. ¹⁵ Ma ina. vatavua ra vura ta kavava gunan ure kavava umana vavaguai, ma avat a ian ma avat a maur. ¹⁶ Avat a balaure avat, kan da tuam para bala i vavat upi avat a vana irai, ma avat a torom ta ra lavur enana god, ma avat a lotu tadav diat, ¹⁷ ma ra kankan kai ra Luluai na tut ure avat, ma na tur bat ra bakut upi koko na bata, ma ra gunan pa na vuai vaarike ra vuaina; ma avat a panie lulut kan ra bo na gunan nina ra Luluai i tabar avat me.

¹⁸ Kari avat a vung vake go kaugu lavur tinata ta ra bala i vavat ma ra nuknuk i vavat, ma avat a vi vake diat ta ra lima i vavat upi ra vakilang, ma avat a vi puar ma diat ta ra pal a mata i vavat. ¹⁹ Ma avat a tovo tar diat ta ra lavur natu i vavat, ma avat a pirpir ure diat ba ava kiki ra kubakuba i vavat, ma ba ava vanavana na nga, ma ba ava diadiop, ma ba ava tut mulai. ²⁰ Ma avat a tumu diat ta ra ura tukal na mataniolo ta ra kuba i vavat, ma ta kavava umana banbanu, ²¹ upi da vapealane kavava lavur bung na nilaun, ma ra lavur bung na nilaun kai ra umana natu i vavat, ta ra gunan ba ra Luluai i ga vavalima tar ia ta ra umana tama i vavat upi na tabar diat me, da ra peal bungbung ra bala na bakut i tur arama.

²² Tago ona avat a ongor ta ra tinorom ure ra vartuluai par nina iau tul tar ia ta vavat, upi avat a pait ia, ba avat a mari ra Luluai kavava God upi avat a mur kana lavur nga ma avat a ki petep pirana, ²³ io, ra Luluai na korot vue go ra lavur vuna tarai kan ra luaina mata i vavat, ma avat a ongor pa ra lavur vuna tarai dia ngala ma dia

dekdek ta vavat. ²⁴ A lavur pakana ba avat a rurua tana kavavat: papa aro ra bil, ma Lebanon, papa aro ra tava alir a iangina Oiparat tuk tar ta ra ta ta ra papar a taoai, kavava langun nam. ²⁵ Pa na tale ta tikai ba na tur bat avat; a Luluai kavava God na vaki ra bunurut ma ra nidadar ure avat ta ra gunan par ba ava rua ia, da i ga tatike ta vavat.

²⁶ Ea, gori iau vung ra varvadoan ma ra varvabilak ta ra luaina mata i vavat: ²⁷ avat a ti doan ba ava kapupi ra lavur vartuluai kai ra Luluai kavava God, nina iau tul tar ia ta vavat go ieri, ²⁸ ma avat a bilak ona pa avat a kapupi ra lavur vartuluai kai ra Luluai kavava God, ma ona avat a vana irai kan ra nga iau vateten tar ia ta vavat go ieri, upi avat a mur ra lavur enana god ba pa ava nunure diat.

²⁹ Ma ba ra Luluai kavava God i agure vaolo avat ta ra gunan ava vana tana upi avat a vatur vake, avat a vaki vaarike ra varvadoan ta ra ul a luana Gerisim, ma ra varvabilak ta ra ul a luana Ebal. ³⁰ Dave, pa dir ki ta ra papar a Iordan maro, ta ra papar i kuba ra keake tana, ta ra gunan kai ra tarai Kanaan nina dia ki ta ra male Araba i vatale uro Gilgal, maravai ta ra makur a iban More? ³¹ Tago avat a bolo lake ra Iordan upi avat a olo ma avat a vatur vake ra gunan nina ra Luluai kavava God i tabar avat me, ma avat a kale vake, ma avat a ki tana. ³² Ma avat a nuk pa ra lavur togotogo ma ra lavur varkurai nina iau tar vaarike diat gori ta ra luaina mata i vavat, upi avat a pait diat.

A kopono pakana ka ure ra nilotu

¹ Go ra lavur togotogo ma ra lavur varkurai, nina ba avat a nuk pa ia upi avat a pait diat ta ra gunan ba ra Luluai ra God kai ra umana tama i vavat i tar tabar avat me upi avat a vatur vake, ta ra lavur bungbung par avat a kiki ati ra pia.

² Avat a li vue muka ra lavur pakana gunan, nina ba ra lavur vuna tarai ba avat a ur vue diat dia ga lotu tadav kadia lavur god tana, ta ra lavur ul a luana dia manga tuluai, ta ra lavur ul a luana dia ikilik, ma ta ra lavur bit a davai; ³ avat a kal kopo kadia lavur uguugu na vartabar, ma avat a pamar gigi vue kadia lavur vat di ga vatur diat, ma avat a tun vue kadia lavur tabataba i Asera ma ra iap, ma avat a bual vue kadia lavur tabataba na god; ma avat a vapanie vue ra iang i diat kan nam ra gunan.

⁴ Ma koko avat a pait ra damana pire ra Luluai kavava God. ⁵ Ma avat a nuk upi ra pakana ba ra Luluai kavava God na pilak pa ia ta kavava lavur vuna tarai upi na vaki ra iangina tana, avat a nuk upi ra kubana iat, ma avat a vana tana; ⁶ ma avat a kap kavava umana tinabar di tuntun tar ia tana, ma kavava lavur vartabar, ma kavava totokom, a vavinununa, ma ra tinabar na tutuluai, ma ra magit ava ga kubu tar ia ma ra vavalima, ma kavava lavur tamarigat na vartabar, ma ra luaina nat na bulumakau, ma ra luaina nat na sip ta kavava kikil na vavaguai; ⁷ ma aina avat a ian ta ra luaina mata i ra Luluai kavava God, ma avat a gugu ta ra lavur magit avat a pait ia, avat ma diat ta ra kuba i vavat, ta ra lavur magit a Luluai kavava God i ga vadoane avat i tana.

⁸ Koko avat a pait ra lavur magit da go da pait ia gori, tago tikitikai i pait ra magit i nuk ia ba i takodo; ⁹ tago pa ava tadav boko ra ningo ma ra tiniba nina ra Luluai kavava God i tul tar ia ta vavat. ¹⁰ Ma ba avat a bolo lake ra Iordan, ma avat a ki ta ra gunan ra Luluai kavava God i tibe tar ia ta vavat upi avat a vatur vake, ma i vango avat kan kavava lavur ebar dia ki kikil avat upi avat a ki bulu, ¹¹ ta nam ra e avat a kap ra lavur magit par ba iau tul tar ia ta vavat ta ra pakana ra Luluai kavava God i pilak pa ia upi ra iangina na ki tana: kavava lavur tinabar di tuntun tar ia, ma kavava lavur vartabar, ma kavava totokom, a vavinununa, ma ra tinabar na tutuluai, ma ra lavur vakak na magit par ava kubu tar ia tai ra Luluai ma ra vavalima. ¹² Ma avat a gugu ta ra luaina mata i ra Luluai kavava God, avat ma ra umana natu i vavat, a umana tutana ma ra umana vavina, ma kavava umana tultul, a tarai ma ra vaden, ma ra tutana Levi i ki ta kavava gunan tago pa i vatur vake ta tiniba ba ta pakana gunan varurung ma avat.

¹³ Una balaure u pi koko una pait kaum tinabar di tuntun tar ia ta ra lavur pakana u gire; ¹⁴ una tul tar kaum lavur tinabar di tuntun tar ia ta ra gunan ba ra Luluai na pilak pa ia livuan tai tika na vuna tarai piram, ma aina una pait ra lavur magit iau tul tar ia tam.

¹⁵ Ma a dovotina ona u mainge una doko ra vavaguai ma una en ra kirip ta kaum lavur gunan par, varogop ma ra magit a Luluai kaum God i tar tabar u me; diat dia gomgom ma diat bula ba pa dia gomgom i topa ia ba diat a en ia, da di en ra

kuabar na me ma ra are. ¹⁶ Ma koko una en ra gap, una lingire ke ra pia da ra tava.

¹⁷ Ma koko una en ra magit na totokom ta kaum gunan, a vavinununa ta kaum kon, ba ta kaum vain, ba ta kaum dangi, ba ra luaina nat na bulumakau, ba ra luaina nat na sip ta kaum kikil na vavaguai, ba ta magit u ga kubu tar ia ma ra vavalima, ba kaum tamarigat na vartabar, ba kaum tinabar na tutuluai; ¹⁸ ma una en ika diat ta ra luaina mata i ra Luluai kaum God ta ra pakana ba ra Luluai kaum God na pilak pa ia, u, ma natum a tutana, ma natum a vavina, ma kaum tultul a tutana, ma kaum tultul a vavina, ma ra tutana Levi i ki ta kaum gunan; ma una gugu ta ra luaina mata i ra Luluai kaum God ta ra lavur magit u pait ia. ¹⁹ Una balaure u pi koko una nur vue ra tutana Levi ta ra lavur kilakilala u kiki ta kaum gunan.

²⁰ Ba ra Luluai kaum God na vangala kaum langun, da i tar kubu tar ia tam, ma una biti, Ina en ra kirip, tago ra balam i bet upi ra kirip, io, una en ra kirip da ra balam i mainge. ²¹ Ona nam ra gunan ba ra Luluai kaum God na pilak pa ia upi ra iangina na ki tana i vailik kan u, io, una doko ta bulumakau ba ta sip ta kaum kikil na vavaguai nina ra Luluai i ga tabar u me, da iau ga vartuluai piram, ma una ian ta kaum gunan da ra balam i mainge. ²² Da di en ra kuabar na me ma ra are, damana una ian tana; diat par dia gomgom ma diat ba pa dia gomgom diat a ian tana. ²³ Ia kaka ra gap koko muka una en ia, tago ra nilaun i ki ta ra gap; koko una en ra nilaun varurung ma ra kanamongina. ²⁴ Koko una en ia, una lingire ke

ra pia da ra tava. ²⁵ Koko una en ia, upi na boina piram ma pire ra umana bul mur tam, ba una pait ra magit i takodo ta ra luaina mata i ra Luluai. ²⁶ Ma ra lavur gongom na magit dia tur piram, ma ra lavur magit na vavalima, una tak pa diat ma una vana ta ra gunan a Luluai na pilak pa ia, ²⁷ ma una tul tar kaum lavur tinabar di tuntun tar ia, ra kanamongina ma ra gapuna bula, ta ra uguugu na vartabar kai ra Luluai kaum God, ma ra gap u kaum lavur tinabar da lingire taun ra ul a uguugu na vartabar kai ra Luluai kaum God, ma ra kanamongina una en ia. ²⁸ Una nuk pa go ra lavur tinata iau tul tar ia tam, ma una valongore, upi avat ma ra umana bul mur tam avat a ki mamal pa na mutu, ba una pait nam i ko ma i takodo ta ra luaina mata i ra Luluai kaum God.

A varvalai ure ra nilotu tadav ra tabataba

²⁹ Ba ra Luluai kaum God na rubat vue ra umana Tematana ta ra luaina matam ta nam ra gunan una vana tana upi una vatur vake, ma ba u ur vue diat ma u ki ta kadia gunan, ³⁰ una balaure u kan una virua ta ra kun ba u mur kadia mangamangana, ba di tar li vue diat kan ra luaina matam; ma koko una titir upi kadia lavur god vakuku dari: Go ra lavur Tematana dia lotu tadav kadia lavur god ma ra mangamangana lotu ava? Ina pait ia bula damana. ³¹ Koko una pait ra damana tadav ra Luluai kaum God; tago dia tar lotu tadav kadia lavur god vakuku ma ra lavur bilak na mangamangana ba ra Luluai i milmilikuane; tago dia tun tar ra umana natu i

diat bula, a umana tutana ma ra umana vavina, tadav kadia lavur god vakuku.

³² A lavur magit iau vartuluai piram ure, una nuk pa diat upi una pait diat; koko una vot diat, ma koko una tak vue ta magit kan diat.

13

¹ Ba tika na propet na tur rikai livuan tam, ba ra tena ririvon bar, ma i vaarike ra vakilang ba ra magit na kinaian, ² ma i ot ra vakilang ba ra magit na kinaian, ma ona i tata piram dari: Boina dat a mur ra umana enana god, nina u tar tuptup ure diat, ma dat a toratorom ta diat; ³ koko una kapupi ra tinata kai nam ra propet, ba kai nam ra tena ririvon; tago ra Luluai kaum God i valar u pi na nunure ba u mari ra Luluai kaum God ma ra balam par ma ra nuknukim par. ⁴ Una mur ra Luluai kaum, ma una ru ia, ma una torom ta kana lavur vartuluai, ma una ongo ta ra nilaina, ma. una kudakudar pirana, ma una ki petep pirana. ⁵ Ma da doko nam ra propet ba nam ra tena ririvon, tago i tar tatike ra tinata na varpiam ure ra Luluai kaum God, nina i ga agure vairop pa u kan ra gunan Aigipto, ma i ga kul valaun u kan ra gunan u ga ki na vilavilau tana, upi na ben valar vaire vue u kan ra nga ba ra Luluai kaum God i ga vartuluai piram ba una vanavana tana. Damana una okole vue ra kaina kan u.

⁶ Ba turam, natu i tinam, ba natum a tutana, ba natum a vavina, ba kaum taulai nina u manane, ba talaim nina u manane da u manane mule u, i lam ivaive pa u, ma i biti dari: Dat a vana ma dat a lotu tadav ra umana enana god, nina u tuptup

ta diat, u ma ra umana tamam bula, ⁷ a umana god vakuku kai ra tarai dia ki kikilane u, diat dia ki maravai piram ba vailik kan u, i tur pa ia tai tika na ngu na rakarakan a gunagunan, ma i tuk tar tai ta ra nguna, ⁸ koko una mulaot i tana, ma koko una kapupi ia, ma koko ra matam na gire ung ia, ma koko una nur vue, ma koko una ive; ⁹ una doka muka; a limam na tur pa ia pi na doka, ma namur ra lima i ra tarai par. ¹⁰ Ma una tupar doka pi na virua, tago i ga mainge pi na al vaire pa u kan ra Luluai kaum God, nina i ga agure vairop u kan Aigipto, kan ra gunan u ga ki na vilavilau tana. ¹¹ Ma ra tarai Israel par diat a valongore, ma diat a burut, ma pa diat a pait mule ra bilak na mangamangana damana livuan tam.

¹² Ba u valongore ra varvai ure tika na pia na pal ba ra Luluai kaum God i ga tul tar ia tam upi una ki tana, a tinata dari: ¹³ Ta umana tutana vakuku dia tar vana rikai piram, ma dia tar al vaire pa ra tarai ta kadia pia na pal, tago dia biti dari: Dat a vana ma dat a lotu tadav ra lavur enana god, nina ava tuptup uka ure diat; ¹⁴ io, una titir, ma una tikatikan, ma una ongor ma ra tinata; ma ona i dovot, ma i tar kapa bulu ba di tar pait ra magit i bilak damana livuan tam, ¹⁵ una ubu muka ra tarai ta nam ra pia na pal ma ra pakat na vinarubu, una li vakakit vue ma ra pakat na vinarubu, ma damana ra lavur magit i ki tana ma ra lavur vavaguai tana bula. ¹⁶ Una vung varurue ra tabarikik tana ta ra tavul livuan ta ra pia na pal, ma una tun vue ra pia na pal ma ra iap, ma damana ra lavur tabarikik par avat a tun vakakit tar ia tadav ra Luluai kaum God.

ma na da ra anguvai vat pa na mutu; koko da vatur mule. ¹⁷ Ma koko una vatur vake ta ngungu magit di ga vatabue; upi ra Luluai na nur vue kana karangap na kankan, ma na mari u, ma na vapealane u, da i ga kubu tar ia ta ra lavur tamam ma ra vavalima, ¹⁸ ba una kapupi ra nilai ra Luluai kaum God, upi una torom ta kana lavur vartuluai par nina iau tul tar ia tam gori, upi una pait ra magit i takodo ta ra luaina mata i ra Luluai kaum God.

14

Di vatabue ra varvakulkul na ip

¹ Avat a umana natu i ra Luluai kavava God; koko avat a te mule avat, ma koko avat a vakulkul ra tur lua na ulu i vavat ure ra minat. ² Tago avat a gomgom na tarai kai ra Luluai kavava God, ma ra Luluai i tar pilak pa avat kan ra lavur tarai par ta ra rakarakan a gunagunan upi avat kana enana tarai.

A umana gomgom na vavaguai ma diat pa dia gomgom

(Levi 11:1-47)

³ Koko avat a en ta magit i milmilikuan. ⁴ Avat a en go ra lavur vavaguai: a bulumakau, a sip, a me, ⁵ ra are, ra gasel, ra robak, ra kuabar na me, ra kuabar na bulumakau, ra antelop, ma ra kuabar na Sip. ⁶ Nina ra pal a kauna a ura kaka tana, ma nina i nganga mule ra magit i ga en value, ta ra lavur vavaguai, avat a en nam. ⁷ Ia kaka, ta diat nina dia nganga mule ra magit dia ga en value, ma ta diat nina ra pal a kau i diat a ura kaka tana, koko avat a en go diat: ra kamel,

ra er, ma ra rabbit, tago dia nganga mule ra magit dia ga en value ma ra kau i diat vakir ra ura kaka tana, diat a tabu pire vavat; ⁸ ma ra boroi bula, tago ra kauna a ura kaka tana, ma vakir i nganga mule ra magit i ga en value, na tabu pire vavat; koko avat a en ra vio i diat, ma koko avat a bili ra virua i diat.

⁹ Ma ta ra lavur magit dia laun ta ra ta ba ta ra tava, avat a en go diat: a lavur mangana i vung ra bete diat ma ra vulegi diat, avat a en diat; ¹⁰ ma ra lavur mangana ba pa ta bete diat ma pa ta vulegi diat, koko avat a en diat; dia tabu pire vavat.

¹¹ A lavur beo dia gomgom avat a en diat. ¹² Ma go ra lavur beo koko avat a en diat: a minigulai, a luar, a taragau, ¹³ a busar, a lavur mangana daula, ¹⁴ a lavur mangana kotkot, ¹⁵ a murup, a kau, a kanai, a lavur mangana kavivi, ¹⁶ a kurkur, a kakaula, a kakaula i karabele, ¹⁷ a pelikan, a luar i en ra virua, a komorant, ¹⁸ a mou, a lavur mangana iai, a vianau, ma ra ganau. ¹⁹ Ma ra lavur mangana dia vung ra bebea i diat ma dia kakakao diat a tabu pire vavat; koko avat a en diat. ²⁰ Ma ra lavur gomgom na beo, avat a en ika diat.

²¹ Koko avat a en ra kanamong i ra mangana i mat vakuku; avat a tabar ra vaira ta kavava gunan me, upi na en ia, ba kan avat a ivure pire tika na tematana; tago avat a gomgom na tarai kai ra Luluai kavava God.

Koko avat a kabalane ra nat na me ta ra polo na u i tinana.

A varkurai ure ra totokom

²² Una totokom ma ra vavinununa ta ra lavur vuai kaum uma ba na vana rikai ta ra kilakilala. ²³ Ma una. en ra vavinununa ta kaum kon, ma ta kaum vain, ma ta kaum dangi, ma ra lavur luaina nat na bulumakau, ma ra lavur luaina nat na sip ta kaum kikil na vavaguai, ta ra luaina mata i ra Luluai kaum God ta ra gunan ba na pilak pa ia pi ra iangina na ki tana; upi una vartovo ta ra variru pire ra Luluai kaum God pa na mutu.

²⁴ Ma ona ra nga i vailik, ma pa i tale u pi una kap ia ba ra Luluai kaum God i vadoane u, tago ra gunan nina ba ra Luluai kaum God na pilak pa ia pi na vaki ra iangina tana i vailik, ²⁵ io, una ivu re ure ra mani, ma una vi ra mani ta ra limam, ma una vana ta ra gunan ba ra Luluai kaum God na pilak pa ia, ²⁶ ma una tul tar ra mani ure ra magit u mainge, ure ra bulumakau, ba ra sip, ba ra polo na vain, ba ra tava longlong, ba ure ta enana magit ra balam i mainge; ma una ian abara ta ra mata i ra Luluai kaum God, ma una gugu, avat ma diat par ta ra kubam; ²⁷ ma ra tutana Levi ta kaum gunan, koko una nur vue; tago pa i vatur vake ta tiniba ba ta pakana gunan varurung ma u.

²⁸ Ma ta ra mutuai ra ututul a kilala par una kap vaarike ra vavinununa par ure ra vuai kaum uma ta nam ra kilala, ma una vung vake ta kaum gunan; ²⁹ ma ra tutana Levi, tago pa kana ta tiniba ba ta gunan varurung ma u, ma ra vaira, ma ra nat na ling, ma ra ua na vavina, nina dia ki ta kaum gunan, diat a vut ma diat a ian ma diat a maur; upi ra Luluai kaum God na vadoane u ta ra lavur papalum na limam ba u pait ia.

15

A kilala na papala vuai (Levi 25:1-7)

¹ Ma ta ra mutuai ra lavlavurua na kilala par una pait ra pala varvuai. ² Ma ra pala varvuai na dari: diat par ba talai diat i ga kail pa ra mani pire diat, diat a nur vue; koko diat a vo pa ra mani tai talai diat ba tura i diat; tago di tar vaarike ra pala varvuai kai ra Luluai. ³ Ta ra vaira una vo pa ia ona u mainge; ma kaum magit turam i vatur vake una nur vue ke. ⁴ Ma pa na topa ia ba tikai i ki piram na luveana; (tago ra Luluai na vadoane muka u ta ra gunan a Luluai kaum God i tul tar ia tam upi una kale vake;) ⁵ ona u kapupi bulu ra nilai ra Luluai kaum God, upi una nuk pa ia ma una pait go ra vartuluai par nina iau tul tar ia tam gori. ⁶ Tago ra Luluai kaum God na vadoane u, da i ga vamading piram; ma mangoro na vuna tarai diat a kail ra magit piram, ma pa una kail ta magit; ma una kure mangoro na vuna tarai, ma vakir diat a kure u.

⁷ Ba tika na luveana, tikai ta diat ra umana turam, i ki piram ta ra kubam ta ra gunan a Luluai kaum God i tabar u me, koko una vadekdek bat ra balam tadav ia, ma koko una muie ra magit tai turam a tolong. ⁸ A limam na tapala pirana, ma una la tar ia tana ra magit i topa kana kini na niiba. ⁹ Una balaure pi koko na kaina ra nuknukim, ma una biti dari: Ra valavuruana kilala, ra kilala na pala varvuai, i tar maravai; ma una mata kakaina tadav turam a tolong, ma una muie ra magit i tana; ma na tangi tadav ra Luluai ure u, ma na da ra varpam piram. ¹⁰ Una tabar

bulu ia, ma koko ra balam na tabun ba u tabar ia; tago ure go ra magit iat a Luluai kaum God na vadoane u ta kaum lavur papalum, ma ta ra lavur magit una bili ia. ¹¹ Tago ra umana tolong pa diat a paine kan ra gunan; kari iau vartuluai piram dari: A limam na tapala tadav turam, tadav diat dia ki na niiba piram, ma tadav kaum lavur tolong, ta kaum gunan.

*A varbalaurai pire ra umana vilavilau
(Niir 21:1-11)*

¹² Ba di ivure turam piram, a tutana Ebraio ba ra vavina Ebraio, ma i tar torom tam laptikai na kilala, una pala vue ta ra valavuruana kilala upi na langalanga. ¹³ Ma ona una pala vue pi na langalanga kan u, koko una pala vakuku vue; ¹⁴ una manga tabar ia ma ta na ta kaum kikil na vavaguai, ma ta kaum tavul a rararama vuai, ma ta kaum tung na vain; da ra Luluai kaum God i tar vadoane u, damana una tabar ia. ¹⁵ Ma una nuk pa ia ba u ga ki na vilavilau ta ra gunan Aigipto, ma ra Luluai kaum God i ga kul valaun u; kari iau vartuluai piram ure go ra magit gori.

¹⁶ Ma ona ra vilavilau i biti tam, Pa ina vana kan u, tago i manane u ma ra kubam, tago i ki bulu piram, ¹⁷ una tak pa ra barbar, ma una ing ra talingana me pire ra banbanu, ma na vilavilau vatikai piram; ma una pait ia bula damana ta kaum vilavilau a vavina.

¹⁸ Koko una biti ba i dekdek piram upi una pala vue pi na langalanga kan u, tago i tar kudakudar piram laptikai na kilala da ra ura tultul di kul dir; ma ra Luluai kaum God na vadoane u ta ra lavur magit u pait ia.

A varvadoan ure ra luaina nat na vavaguai

¹⁹ A lavur luaina nat na bulumakau ma ra lavur luaina nat na sip, a umana tomotoina ta kaum kikil na vavaguai. una vagongom diat upi kai ra Luluai kaum God; ma koko una pait ta papalum ma kaum luaina nat na bulumakau, ma koko una kut ra ivuna ta kaum luaina nat na Sip. ²⁰ Una en ia ta ra luaina mata i ra Luluai kaum God ta ra kilakilala par ta ra gunan a Luluai na pilak pa ia, avat ma diat ta ra kubam. ²¹ Ma ba ta magit i kaina tana, ba i kekebau ba i pula, ba ona ta magit i bilak tana, koko una vartabar me pire ra Luluai kaum God. ²² Una en ia ta kaum gunan; diat dia gomgom ma diat bula ba pa dia gomgom diat a en ia, da di en ra kuabar na me ma ra are. ²³ Ia kaka ra gapuna koko una en ia; una lolonge ra pia da ra tava.

16

A utul a mamat na lukara

(Niir 12:1-20; 23:14-17; 34:18-24; Levi 23:15-21,33-43)

¹ Una nuk pa ra gai Abib, ma una pait ra lukara na bolo lake tadav ra Luluai kaum God tana; tago ta ra gai Abib, ta ra marum, ra Luluai kaum God i ga agure vairop u kan ra gunan Aigipto. ² Ma una vartabar ma ra vartabar na bolo lake tadav ra Luluai kaum God, a sip ma ra bulumakau, ta nam ra pakana ra Luluai na pilak pa ia pi ra iangina na ki tana. ³ Koko una en ra gem i leven varurung me; lavurua na bung una en ra gem ba pa i leven varurung me, ra gem na varmonong, tago u ga tut lulut kan ra gunan Aigipto; upi una kodop vake ra bung u ga irop kan Aigipto tana ta kaum nilaun

par. ⁴ Ma lavurua na bung koko da na tadav ta leven ta kaum langun par; ma koko ta ngungu kanamong i nam u vartabar me ta ra luaina bung na ravian na ki ta ra marum tuk tar ta ra malana. ⁵ I tabu pi una vartabar ma ra vartabar na bolo lake ta kaum lavur gunan, nina ra Luluai kaum God i tabar u me, ⁶ ia kaka ta ra gunan ba ra Luluai kaum God i pilak pa ia ba ra iangina na tur tana, una tul tar ra vartabar na bolo lake abara ta ra ravian ba ra keake i kuba, ta nam ra e u ga vana rikai kan Aigipto tana. ⁷ Una rang ia ma una en ia ta ra gunan a Luluai kaum God na pilak pa ia; ma ta ra malana una talil mulai ta ra kubam. ⁸ Laptikai na bung una en ra gem ba pa i leven; ma ta ra valavuruana bung da pait ra ngala na kivung kai ra Luluai kaum God; koko una pait ta papalum tana.

⁹ Una to lavurua na vik; na tur pa ia ma ra vik u vura na doko ra kon ma ra pakat i likokoi tana, damana una to lavurua na vik. ¹⁰ Ma una pait ra lukara na vikvik ure ra Luluai kaum God, ma una mariga upi ra vartabar, ma una vartabar da ra Luluai kaum God i vadoane u: ¹¹ ma una gugu ta ra luaina mata i ra Luluai kaum God, u, ma natum a tutana, ma natum a vavina, ma kaum tultul a tutana, ma kaum tultul a vavina, ma ra te Levi i ki ta kaum gunan, ma ra vaira, ma ra nat na ling, ma ra ua na vavina i ki piram, ta ra gunan a Luluai kaum God na pilak pa ia pi ra iangina na tur tana. ¹² Ma una nuk pa ia ba u ga ki na vilavilau ta ra gunan Aigipto; ma una kapupi go ra lavur togotogo pi una pait diat.

¹³ Lavurua na tung una pait ra lukara na pal

na turturup, ba u tar varurue ra kon ta kaum tavul a rararama vuai ma ra vain ta kaum tung na vain; ¹⁴ ma una gugu ta kaum lukara, u, ma natum a tutana, ma natum a vavina, ma kaum tultul a tutana, ma kaum tultul a vavina, ma ra te Levi, ma ra vaira, ma ra nat na ling, ma ra ua na vavina, nina dia ki ta kaum gunan. ¹⁵ Lavurua na bung una pait ra lukara tadav ra Luluai kaum God ta ra gunan a Luluai na pilak pa ia; tago a Luluai kaum God na vadoane u ma ra lavur vuai na uma, ma ta ra lavur papalum u pait ia ma ra limam, ma una gugu ka.

¹⁶ Ra tarai par piram diat a vautul ma ra tur rikai pire ra Luluai kaum God ta ra kilakilala par ta ra gunan ba na pilak pa ia: ta ra lukara na gem ba pa i leven, ma ta ra lukara na vikvik, ma ta ra lukara na pal na turturup. Ma koko diat a vana rikai vakuku ta ra luaina mata i ra Luluai; ¹⁷ a tarai par diat a vartabar da i topa diat, ma varogop ma ra magit a Luluai kaum God i tar tabar u me.

A varvatakodo

¹⁸ Una vaki ra umana tena varkurai ma ra umana raprap ta kaum lavur gunan nina ra Luluai kaum God i tabar u me, varogop ma kaum lavur vuna tarai; ma diat a kure ra tarai ma ra takodo na varkurai. ¹⁹ Koko una pukue vakaina ra varkurai: ma koko una ru vakuku ra tarai; ma koko bula una vatur vake ra vartabar, tago ra vartabar i vapula bat ra mata i ra tena kabinana, ma i vakaina ra magit kai ra tena takodo. ²⁰ Una mur ra mangamangana i takodo kakit, upi una

laun, ma upi una kale vake ra gunan a Luluai kaum God i tabar u me.

²¹ Koko una vaume kaum ta davai ure ra tabataba i Asera ta ra paparai ra uguugu na vartabar kai ra Luluai kaum God, nina ba una pait ia. ²² Koko una page kaum ta vat tabu, tago a Luluai kaum God i milmilikuane.

17

¹ Koko una vartabar tadav ra Luluai kaum God ma ra bulumakau ba ra sip ona ta magit i kaina tana, ma ona pa i ko kakit; tago nam i da ra magit na milmilikuan tadav ra Luluai kaum God.

² Ona tika na tutana ba tika na vavina i ki piram, ta ra lavur gunan a Luluai kaum God i tabar u me, ma i pait ra kaina ta ra luaina mata i ra Luluai kaum God, tago i piam vue kana kunubu, ³ ma i tar vana ma i tar torom ta ra umana enana god, ma i tar lotu tadav diat, ba tadav ra keake, ba ra gai, ba ta tikai ta ra kor arama ta ra maup, nina iau ga tigel bat u tana, ⁴ ma ona di vaarike piram, ma u tar valongore ra tinata tana, io, una ongor ma ra tinir ure, ma ona i dovot ma i tar kapa bulu ba i tar pait ra bilak na mangamangana damana livuan pire Israel ⁵ una ben vaarike nam ra tutana ba nam ra vavina nina i tar pait nam ra kaina magit tar ta kaum mataniolo, ma una tupar doko nam ra tutana ba nam ra vavina upi na virua. ⁶ Ta ra varvai kai ra urua ba ra utul a tena varvai kapa da doko nina i topa ia ba na virua; ma koko da doka ta ra varvai kai ra kopono tena varvai kapa ka. ⁷ A lima i ra umana tena varvai kapa na tur pa ia ba na doka,

ma namur ra lima i ra tarai par. Damana una vapanie vue ra kaina kan u.

⁸ Ona tika na magit i vana rikai, ma i dekdek upi u iat una kure, a vardodoko bar, ba ra varngangar, ba ra vinarubu, ma di varpuapuai tana ta kaum gunan, io, una tut, ma una vana urama ta ra gunan ba ra Luluai kaum God na pilak pa ia, ⁹ ma una tadav ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi, ma ra tena varkurai i ki ta nam ra e; ma una tir diat, ma diat a vateten u ma ra varkurai tana. ¹⁰ Ma una mur ra varkurai di vateten tar ia tam ta nam.ra gunan a Luluai na pilak pa ia; ma una nuk pa ia ba una pait ra lavur magit par ba dia vateten u tana; ¹¹ una mur ra kukurai ra tinata na varkurai dia tovo tar ia tam, ma ra varkurai iat ba di ve u tana; koko una vana kan ra nga na varkurai dia vavinar u tana, ta ra papar a lima tuna ba ta ra papar a maira. ¹² Ma nam ra tutana i nguk, ma i piam vue ra tena tinabar i tur pi na kudakudar ta ra luaina mata i ra Luluai kaum God, ba ra tena varkurai, nam ra tutana na virua; ma una vapanie vue ra kaina kan ra tarai Israel. ¹³ Ma ra tarai par diat a valongore, ma diat a burut, upi koko diat a nguk mulai.

A varvateten ure ra king

¹⁴ Ba u tar vut ta ra gunan nina ra Luluai kaum God i tabar u me, ma u tar kale pa ia, ma u tar ki tana, ma ba una biti dari: Ina vaki tika na king pi na lue iau, da ra lavur vuna tarai par dia ki kikir iau; ¹⁵ una vaki nina ba ra Luluai kaum God i pilak pa ia pi na king piram; una vaki ta tikai ta ra umana turam upi na king ure u, koko una vaki ra vaira ba pa amur barturana me pi na lue u.

16 Ma koko na vague mangoro na os, ma koko na agure pa mule ra tarai uro Aigipto ure ra peal os; tago ra Luluai i tar ve u dari: Koko una lilikun mulai ubara. 17 Koko na vapealane kana umana taulai, pi koko ra balana na rara; ma koko na vangala kana silva ma kana goled. 18 Ma ba i ki ta kana kiki na king na tumu kana ta buk ma go ra lavur tinata na varkurai tana, ma ra tutumu na mur nam ra buk i tur pire ra umana tena tinabar, ra tarai Levi; 19 ma na tur pirana, ma na lululuk tana ta ra bungbung par ta kana nilaun, upi na vartovo ta ra variru tadav ra Luluai kana God, upi na mur go ra lavur tinata na varkurai par, ma go ra lavur togotogo, ma upi na pait diat; 20 upi koko ra nuknukina na vangala pa mule pi na pidimuane ra umana turana, ma upi koko na vana irai kan ra vartuluai, ta ra papar a lima tuna ba ra papar a maira; upi na ki vavuan ta kana varkurai, diat ma ra umana natuna, pire ra tarai Israel.

18

A tiniba na nian kai ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi

1 Koko ra tarai Levi a umana tena tinabar, ma ra vuna tarai Levi par, diat a vatur vake ta tiniba ba ta gunan varurung ma ra tarai Israel; diat a en ra tinabar di tuntun tar ia ma ra tiniba kai ra Luluai. 2 Ma koko diat a vatur vake ta tiniba varurung ma ra umana tura i diat; a Luluai iat kadia tiniba da i tar tatike ta diat.

3 Ma go ra magit ra tena tinabar na vatur vake ta ra tarai, ta diat dia tul tar ra vartabar: ona ra bulumakau ba ra sip, diat a tabar ra tena

tinabar ma ra kelakelegina ma ra ura pagupagu na ngiene, ma ra balana. ⁴ Una tabar ia ma ra luaina vuai e ta kaum kon, ma kaum vain, ma kaum dangi, ma kaum luaina ivuna sip. ⁵ Tago a Luluai kaum God i tar pilak pa ia kan kaum lavur vuna tarai upi na toratorom ta ra iang i ra Luluai, diat ma ra lavur bul mur tana pa na mutu.

⁶ Ma ba tika na tutana Levi i vut maro tai tika na gunan i ki tana ta ra langun par Israel, ma i pot ta go ra gunan nina ra Luluai na pilak pa ia, ma i malamalapang ra balana, ⁷ io, na kudakudar ta ra iang i ra Luluai kana God, da ra umana turana ra tarai Levi dia pait ia, nina dia tur ta ra luaina mata i ra Luluai abara.

⁸ Kadia tiniba na nian na varogop, ma na vatur vake bula ra mani di kul kana kakalai me.

A varvalai ure ra bilak na mangamangana

⁹ Ma ba u tar pot ta ra gunan ba ra Luluai kaum God i tabar u me, koko una la ta ra lavur bilak na mangamangana kai nam ra lavur vuna tarai. ¹⁰ Koko ta tikai na ki piram ba i tun natuna a tutana ba natuna a vavina ta ra iap upi ra vartabar, ba ta tikai ba i varvai na tabaran, ba ta tikai i tikitikan upi ra vakilang ta ra bakut, ba ra tena papait, ba ra tena agagar, ¹¹ ba ra tena malira, ba ta tikai i tir ra umana tabaran, ba ta tikai i kabinana ta ra tabaran, ba ta tikai i tir ra umana minat. ¹² Tago diat par dia pait ra lavur magit damana dia da ra magit na milmilikuan pire ra Luluai; ma ure go ra lavur bilak na magit ra Luluai kaum God i korot vue diat ta ra luaina matam.

¹³ Una takodo kakit pire ra Luluai kaum God.
¹⁴ Tago go ra lavur vuna tarai ba una ur vue diat dia kapupi diat dia giragire upi ra vakilang ta ra bakut, ma diat dia varvai na tabaran; ma u, a Luluai kaum God pa i tul tar ia tam ba una pait ia damana.

God i vavalima ure ra propet da Moses

¹⁵ A Luluai kaum God na vatut vaarike tika na propet livuan tam ta ra umana turam, da iau; nam una valongore; ¹⁶ varogop ma kaum mamainga nina u ga vaarike pire ra Luluai kaum God ta ra luana Koreb ta ra bung na kivung, dari: Koko ina valongore mule ra nilai ra Luluai kaugu God, ma koko ina gire mule go ra ngala na iap, upi koko ina mat. ¹⁷ Ma ra Luluai i ga biti tagu: I boina nam ra tinata dia tar tatike. ¹⁸ Ina vatut vaarike tika na propet ure diat livuan ta ra umana tura i diat, da u; ina vung kaugu tinata ta ra ngiene, ma na tatike ra tinata ta diat ba ina tul tar ia tana. ¹⁹ Ma diat par ba pa dia kapupi kaugu tinata ba na tatike ta ra iangigu, ina kure diat. ²⁰ Ma ra propet ba na tata vakuku ta ra iangigu ure ra magit ba pa iau ga tul tar ia tana, ba nina i varvai ta ra iang i ra umana enana god vakuku, nam ra propet na virua.

²¹ Ma ona una nuk ia ta ra balam: Avet a nunure davatane ra tinata ra Luluai pa i ga tatike? ²² ona tika na propet i varvai ta ra iang i ra Luluai, ma nam ra magit i vatang ia pa i vana rikai ma pa di pait ia, io, ra Luluai vakir i ga tatike nam ra magit, ra propet i ga tatike vakuku ia, koko una burutue.

19

A umana pia na pal na bakbakit, ma ra umana langun papa ania

(Nilu 35:9-28; Iosu 20:1-9)

¹ Ba ra Luluai kaum God na rubat vue ra umana vuna tarai, nina kadia gunan a Luluai kaum God i tabar u me, ma u ur vue diat, ma u kiki ta kadia lavur pia na pal, ma ta ra kubakuba i diat, ² una pilak vaire ra utul a pia na pal livuan ta kaum gunan nina ra Luluai kaum God i tabar u me upi una kale pa ia. ³ Una mal ra nga tana ure u, ma una tibe kaum gunan, nina ra Luluai kaum God i tul tar ia tam upi una kale pa ia, upi na utul a papar, upi nina i ga doko ta tikai na vilau bakit tana. ⁴ Go ia ra varkurai ure nina i ga doko ta tikai, ba na vilau bakit tana ma na laun:

Nina i doko vatuptup talaina, ma pa i ga milikuane value, ⁵ da ona tikai dir ma talaina dir vana ra pui upi dir a kita, ma i vatur ra pem ma ra limana pi na bual ra davai, ma ra palariam i taele ma i ta talaina ma i virua tana, nam na vilau bakit ta ra pia na pal damana, ma na laun; ⁶ kan ra tena varobo na korot mur ra tena vardodoko ba i malamalapang ra balana, ma na tadav ia tago i lolovina ra nga, ma na ub ia pi na virua; ma a dovotina pa i ga topa ia damana, tago pa i ga milmilikuane value talaina.

⁷ Kari iau vartuluai piam dari: Una pilak vaire pa ra utul a pia na pal piam. ⁸ Ma ba ra Luluai kaum God i vangala kaum langun da i tar vavalima pire ra umana tamam, ma i tabar u ma ra gunan par i tar kubu tar ia ta ra umana tamam, ⁹ ona una kodop vake go ra vartuluai par upi una

pait ia, nina iau tul tar ia tam gori, upi una mari ra Luluai kaum God, ma una mur vatikene pa kana lavur nga, io, una pilak pa ta ra utul a pia na pal mulai maravut go ra utul. ¹⁰ upi koko ra tutana i tuptup na virua ta kaum gunan, nina ra Luluai kaum God i tabar u me pi una kale pa ia, ma koko da takun u ma ra vardodoko.

¹¹ Ma ba tikai i milmilikuane talaina, ma i kiki uai upi ia, ma i tut ure, ma i ub ia pi na virua, ma i vilau bakit tai tika na pia na pal dari, ¹² io, ra umana patuana ta kana pia na pal diat a vartuluai pi da agur pa ia, ma da tul tar ia ta ra tena varobo pi na virua. ¹³ Koko ra matam na gire ung ia, una valangalanga ka Israel kan ra gapu i ra tutana i tuptup, upi una ki boina tana.

¹⁴ Koko una kari ra vat na langun kai talaim, nina ra umana patuana lualua dia ga vung ia ta kaum gunan ba una kale pa ia, a gunan ba ra Luluai kaum God i tabar u me pi una vatur vake.

A varkurai ure ra tena varveai

¹⁵ Koko ra tena varvai kapa, a kopono ko, na tut ma na takun tika na tutana ure ta nirara ba ure ta mangamangana kaina ba i pait. ia; da kure ke tikai ba a ura tena varvai kapa dir takun ia, ba a utul.

¹⁶ Ba tika na tena varvai vavaongo i tut ure ta tikai ma i takun ia ure ra varpiam, ¹⁷ io, nam ra ura tutana par ba dir vartoto dir a tur ta ra luaina mata i ra Luluai, ta ra luaina mata i ra umana tena tinabar ma ra umana tena varkurai dia ki na varkurai ta nam ra kilala; ¹⁸ ma ra umana tena varkurai diat a ongor ma ra tinir, ma ona ra tena varvai kapa i varvai vavaongo, ma i takun vaongo

pa turana, ¹⁹ io, da pait nam ra magit tana ba i ga mainge ba na pait ia tai turana; damana una vapanie vue ra kaina kan u. ²⁰ Ma ra ibaiba na tarai diat a valongore, ma diat a burut, ma koko diat a pait mule ra kaina magit damana livuan tam.

²¹ Koko ra matam na gigira ung; da bali ra nilaun ma ra nilaun, ra kiau na mata ma ra kiau na mata, ra pal a ngia ma ra pal a ngia, ra lima ma ra lima, ra kakene ma ra kakene.

20

A varkurai ure ra vinarubu

¹ Ba u vana oai upi ra vinarubu ma kaum lavur ebar, ma u gire ra lavur os ma ra lavur kiki na vinavana ure ra vinarubu, ma ra kor na tarai dia peal tam, koko una burutue diat, tago amur varagur ma ra Luluai kaum God nina i ga agure variop u kan ra gunan Aigipto. ² Ma ba ava tur na vaninara upi ra vinarubu, ra tena tinabar na tadav ra tarai, ma na biti ta diat dari: ³ Avat a tarai Israel, avat a valongore; gori avat a vana upi avat a varubu ma kavava lavur ebar; koko na turatura ra bala i vavat; koko avat a burut, koko avat a dadadar, ma koko avat a ururian ure diat; ⁴ tago ava varagur ma ra Luluai kavava God, nina ba na varubu maravut avat ure kavava lavur ebar ma na valaun avat.

⁵ Ma ra umana raprap diat a ve ra tarai dari: To ia ta vavat i ga pait ra kalamana pal, ma pa i ga pait boko ra balaguan tana? Boina ba na talil ta ra kubana, kan na virua ta ra vinarubu, ma ta ra tikai na pait ra balaguan tana.

⁶ Ma to ia ta vavat i ga pait ra uma na vain, ma pa i ga en boko ra vuaina tana? Boina ba na talil ta ra kubana, kan na virua ta ra vinarubu, ma ta ra tikai na gugu ta ra vuaina.

⁷ Ma to ia ta vavat i ga tane bat ra vavina, ma pa i ga ben pa ia boko? Boina ba na talil ta ra kubana, kan na virua ta ra vinarubu, ma ta ra tikai na ben pa ia.

⁸ Ma ra umana raprap diat a tata bula pire ra tarai ma diat a biti: To ia ta vavat i burut ma i turatura ra balana? Boina ba nam na talil ta ra kubana, kan ra bala i ra umana turana na bilua da ra balana iat.

⁹ Ma ba ra umana raprap dia tar tata par pire ra tarai, diat a tibe ra umana luluai na vinarubu upi diat a lue ra tarai.

¹⁰ Ari u maravai pire ta tika na pia na pal upi una varubu me, una vatang value ra malmal tana. ¹¹ Ma ba na pir bat u, ma na papa are ra mataniolo tam, io, ra tarai par dia kiki tana diat a tul tar ra totokom tam, ma diat a toratorom tam. ¹² Ma ona pa i pir bat u, ma i mainge ke pi amur a varubu me, io, una tur vartakalat bat ia, ¹³ ma ba ra Luluai kaum God i tul tar ia tam, una ubu ra umana tutana par ma ra pakat na vinarubu; ¹⁴ ma ga ra vaden ma ra umana bul, ma ra lavur vavaguai, ma ra lavur tabarikik ta ra pia na pal, una ra pa ia pi kaum; ma una en ra magit kai kaum lavur ebar. nina ra Luluai kaum God i tul tar ia tam.

¹⁵ Damana una pait ia ta ra lavur pia na pal dia ki vailik kan u, ma vakir dia tur varurung ma ra umana pia na pal kai go ra lavur vuna tarai. ¹⁶ Ma koko una nur vue mule ta magit upi

na laun ta ra lavur pia na pal kai go ra lavur vuna tarai ra Luluai kaum God i tul tar diat tam upi una kale pa diat; ¹⁷ una li vakakit vue diat, a tarai Ket, a tarai Amor, a tarai Kanaan, a tarai Peres, a tarai Kivi, ma ra tarai Iebus, da ra Luluai kaum God i tar vartuluai piram; ¹⁸ upi koko diat a tovo u ba una mur kadia lavur mangamangana milmilikuan nina dia lotu me tadav kadia lavur god vakuku, ma damana una piam ra Luluai kaum God.

¹⁹ Ma ona u tur vartakalat bat tika na pia na pal mangoro na bung upi una varubu me ma una ongor pa ia, koko una vakaina vue ra umana davai tana ma ra pem; tago i topa ia ba una ian tana, ma koko una mut vue diat; dave, ra davai damana i tutana bar upi una tur vartakalat bat ia bula? ²⁰ Ia kaka ra lavur davai ba u nunure ba pa dia topa ra nian una vakaina diat, ma una mut vue diat; ma una pait ra turtur na vinarubu me ure ra pia na pal ba amur varubu me tuk tar ta ra bung ba una ongor pa ia.

21

A balbali ure nina di doka ma pa di nunure nina i pait ia

¹ Ba di na tadav ta tikai di ga ub ia, ta ra gunan a Luluai kaum God i tabar u me upi una vatur vake, ma i va ta ra pupui, ma pa di nunure ba to ia i ga ub ia, ² io, kaum lavur patuana ma kaum lavur tena varkurai diat a vana oai, ma diat a valar ra vinavana upi ra lavur pia na pal dia tur kikil nina di ga ub ia; ³ ma nam ra pia na pal i tur maravai, ra umana patuana ta nam ra pia na

pal diat a agur pa tika na bulumakau, a tana ba pa i manga patuan boko, ma pa di ga pait boko ra papalum me, ma pa di ga vung boko ra kip tana; ⁴ ma ra umana patuana ta nam ra pia na pal diat a agure vaba ra bulumakau ta ra male a tava i alir tana, a male ba pa di ga ipuk ia ma pa di ga vavauma boko tana, ma diat a bubur ra inoa i ra bulumakau abara ta ra male; ⁵ ma ra umana tena tinabar, a umana natu i Levi, diat a vana ubara, tago a Luluai kaum God i tar pilak pa diat upi diat a kudakudar pirana, ma upi diat a tatike ra tinata na varvadoan ta ra iang i ra Luluai, ma da kure ra lavur vartoto ma ra lavur vinarubu da kadia tinata; ⁶ ma ra lavur patuana par ta nam ra pia na pal, diat dia maravai pire nam ra tutana di ga ub ia, diat a gi ra lima i diat taun ra bulumakau di ga bubur ra inoana ta ra male; ⁷ ma diat a tata kapa dari: A lima i vevet pa i lolonge go ra gap, ma pa ave ga gire ma ra mata i vevet. ⁸ Luluai, una mari kaum tarai Israel, nina u ga valaun diat, ma koko una takun kaum tarai Israel ma ra gap dia tuptup tana. Ma da nur vue ra vardodoko pire diat. ⁹ Damana una valangalanga u kan ra gapu i nina i takodo, ba una pait ra magit i takodo ta ra luaina mata i ra Luluai.

A varbalaurai ure ra vaden nina ba di ben vavilavilau diat ta ra vinarubu

¹⁰ Ari u vana oai upi ra vinarubu ma kaum lavur ebar, ma ra Luluai kaum God i tul tar diat ta ra limam, ma u ben vavilavilau vue diat, ¹¹ ma u gire tika na metek na vavina pire diat, ma u manane, ma u mainge ba una ben pa ia upi kaum taulai, ¹² io, una agur pa ia ta ra kubam, ma ra

vavina na gele ra uluna ma na poko ra pulegi na limana; ¹³ ma na ule vue ra mal na vilavilau, ma na ki ra kubam, ma na korkor ure tamana ma nana tika na gai, ma namur una ruk pirana ma amur a taulai. ¹⁴ Ma ona pa u manane, una pala vue ke pi na vana ta nam ra gunan i mainge; ma koko una ivure ure ra mani, ma koko na ki piram da ra vilavilau, tago u ga varuva.

A vartuluai ure ra luaina nat na bul

¹⁵ Ba tika na tutana kana ra ura vavina, ma i manane tikai ma ta ra tikai pata, ma dir tar kava tar ra umana natuna tana, dir par nina i vakak ma nina pa i vakak, ma nina pa i vakak i kava ra luaina bul tutana, ¹⁶ io, ta ra bung ba i vakale ra umana natuna ma kana tabarikik, koko ra natu i ra vakak na vavina na ki ur vue ra natu i nina pa i vakak, tago ia ra luaina; ¹⁷ pata, na mulaot ika ta ra luaina bul, natu i ra vavina ba pa i vakak, ma na tibe tar ra ura tiniba ta kana lavur tabarikik tana; tago ia ra luaina vuai kana niongor, ma kana iat ra kini na lua.

A bul nina i varpiam

¹⁸ Ba tika na tutana ma natuna i pue ngangar ma i varvarpiam, ma pa i torom ta ra nilai tamana, ba ta ra nilai tinana, ma pa i kabila torom ta dir ba dir vapagumanena, ¹⁹ io, tamana ma tinana dir a vatur ia ma dir a ben pa ia pire ra umana patuana ta kana pia na pal tadav ra mataniolo ta kana pakana, ²⁰ ma dir a biti ta ra umana patuana ta kana pia na pal dari: Go natu i mimir i pue ngangar ma i varvarpiam, pa i valavalongore ra nilai mimir; ia ra tena vovolo

ma ra lup tava longlong. ²¹ Ma ra tarai par ta kana pia na pal diat a tupar ia upi na virua; damana una vapanie vue ra kaina magit kan u; ma ra tarai Israel par diat a valongore, ma diat a burut.

Ta umana varkurai

²² Ma ba tika na tutana i ga pait ra varpam ba i topa ia pi na virua tana, ma u al vatokobe ta ra davai, ²³ koko ra minatina na taba ta ra marum par ta ra davai, una punang ia ta nam ra bung iat; tago nina di al vatokobe ta ra davai i tar kakaina kakit ta ra mata i God; upi koko una vabilak ra gunan nina ra Luluai kaum God i tabar u me upi una kale pa ia.

22

¹ Ba u gire ra bulumakau kai turam ba kana sip i rara, koko una nur vue dir; una ben vatalil dir tadav turam. ² Ma ona turam pa i ki maravai, ba ona pa u nunure, io, una ben pa ia ta ra kubam, ma na tur piram tuk tar ta ra bung turam i tikatikan upi ia, ma una vamule pirana. ³ Ma damana una pait ia ta kana as; ma damana una pait ia ta kana mal; ma damana una pait ia ta ra lavur magit kai turam ba i rara, nina i ga vabura vue ma u tadav ia; koko una nur vue. ⁴ Ba u gire ra as kai turam ba kana bulumakau i bura na nga, koko una nur vue ra maramaravut pire dir; una maravut ia pi na vatur mule dir.

⁵ Koko ra vavina na vavauluvai ma ra lavur mal na tutana, ma koko ra tutana na vavauluvai ma ra mal na vavina; tago nina i pait nam ra magit i da ra magit na milmilikan pire ra Luluai kaum God.

⁶ Ba u na vakuku tadav ta po na beo na nga, ta ra davai ba ra pia, ma ra umana natina ba ra umana kiau tana, ma ra tana i va taun ra umana natina ba ra umana kiau, koko una tak pa ra tana varurung ma ra umana natina bula; ⁷ una nur vue ra tana, ma ga ra umana natina una tak pa. ia ona u mainge damana; upi una ki boina, ma una valolokon kaum nilaun.

⁸ Ba u vatur ta tika na kalamana pal, una pait ra liplip bat ra ul a pal, upi koko da takun u ma ra vinirua, ona ta tikai na bura ra pia marama tana.

⁹ Koko una vaume ra ura mangana davai ta kaum uma na vain, kan da vatabu ra vuaina par, ra magit u ga vaume ma ra vuai ra uma na vain.

¹⁰ Koko kaum bulumakau ma kaum as dir varurung dir a al ra ipipuk.

¹¹ Koko una mal ma ra mal di vir ia ma ra ivuna sip varurung ma ra kuara tuna.

¹² Una mal tar ra umana marmar na kuara ta ra ivat na ngu kaum mal, nina u turup u me.

A varkurai ure ra kini valiling

¹³ Ba tika na tutana i ben pa ra vavina, ma i ruk tadav ia, ma namur i milikuane, ¹⁴ ma i takun ia ma ra kaina mangamangana, ma i varurai ure, ma i biti: Iau ga ben pa go ra vavina, ma ba iau ruk pirana iau gire ba pa i takodo kana kini na inip, ¹⁵ io, tama i nam ra vavina ma tinana dir a tak pa ra vakilang ure kana kini na inip, ma dir a kap ia pire ra umana patuana ta ra pia na pal ta ra mataniolo; ¹⁶ ma tama i ra vavina na biti ta ra umana patuana dari: Iau ga tul tar natugu ta go ra tutana upi dir a taulai, ma go i milikuane; ¹⁷ ma ea, i tar takun ia ma ra mangamangana

kaina, ma i biti: Pa iau ga na tadav ra takodo na kini na inip pire natum; ma go ra vakilang ure ra kini na inip kai natugu. Ma da pala ra mal ta ra luaina mata i ra umana patuana ta ra pia na pal. ¹⁸ Ma ra umana patuana ta nam ra pia na pal diat a vapagumanene nam ra tutana, ¹⁹ ma diat a kure ba na varkul ma tika na mar na mamat na silva, ma diat a tul tar ia tai tama i ra vavina, tago nam ra tutana i tar tata kaina ure tika na inip na vavina Israel; ma dir a ki na bartaulai ka, ma i dekdek upi na vung vue ta kana nilaun par.

²⁰ Ma ona nam ra magit i dovot, ma pa di gire tadav ra takodo na kini na inip ta ra vavina, ²¹ io, diat a ben ra vavina ta ra mataniolo ta ra kuba i tamana, ma ra tarai ta kana pia na pal diat a tupar ia pi na virua; tago i tar pait ra magit na papaua livuan tai Israel, ma i tar po ta ra kuba i tamana; damana una vapanie vue ra kaina kan u.

²² Ba tika na tutana i va tadav tika na vavina i taulai, ma di babare dir, io, dir par dir a virua, ra tutana ba i va tadav ra vavina, ma ra vavina bula; damana una vapanie vue ra kaina kan Israel.

²³ Ba di tane bat tika na inip na vavina upi kai tika na tutana, ma ta ra tutana dir varkuvo me ta ra pia na pal, ma i va tadav ia, ²⁴ io, da agur pa dir par ta ra mataniolo ta nam ra pia na pal, ma da tupar dir upi dir a virua, ra vavina tago pa i ga kukula ta ra pia na pal, ma ra tutana tago i ga vakaina ra taulai kai talaina; damana una vapanie vue ra kaina kan u.

²⁵ Ma ba ra tutana i tadav ra vavina nina di ga tane bat ia aro ra pui, ma ra tutana i vo pa ia, ma i va tadav ia, io, ra tutana ka ba i va tadav ia na

virua; ²⁶ ma koko una pait ta magit ta ra vavina, tago ra vavina pa i ga pait ta magit ba i topa ia ba na virua tana; tago go ra magit i da ra vinarubu pire ra ura tutana, ba tikai i tut ma i ubu talaina; ²⁷ tago i ga na tadav ia ta ra pupui; ra vavina di ga tane bat ia i ga kukula, ma pa ta na abara ba na maravut ia.

²⁸ Ba tika na tutana i na tadav ra vavina, a inip ma pa di tane bat ia boko, ma i kinim vake, ma i va tadav ia, ma di babare dir, ²⁹ io, ra tutana ba i ga va pirana na varkul pire tamana ma ra ilima na vinun na mamat na silva, ma dir a taulai, tago i ga varuva; ma i dekdek upi na vung vue ta kana nilaun par.

³⁰ Koko ta tikai na ben pa ra vavina kai tamana, ba na pala vue kana mal.

23

Diat nina ba koko diat a ruk ta ra kivung

¹ Koko ta tikai ba i tar kinkin ra kolokina, ba ta tikai di tar poko vue ra kuruna, na ruk ta ra kivung kai ra Luluai.

² Koko ra nat na kete na ruk ta ra kivung kai ra Luluai, ma koko bula ra lavur bul mur tana diat a ruk ta ra kivung kai ra Luluai; na tuk tar ta ra vavinun na taun tarai.

³ A tutana Amon ma ra tutana Moab koko dir a ruk ta ra kivung kai ra Luluai; tuk tar ta ra vavinun na taun tarai, koko ta tikai ta diat na ruk ta ra kivung kai ra Luluai, damana vatikai namur; ⁴ tago pa dia ga totongo upi avat ma ra gem ba ra tava ba ava ga irop kan Aigipto, ma

tago dia ga tokom Balam natu i Beor maro Petor-Mesopotamia upi na tata vabilak avat. ⁵ Ma a dovotina ra Luluai kavava God pa i ga torom tai Balam; ma ga ra Luluai kavava God i ga pukue ra tinata na varvabilak upi ra varvadoan pire vavat, tago ra Luluai kavava God i ga mari avat. ⁶ Ta kaum nilaun par koko una maravut diat upi diat a ki na malmal ma diat a tavua.

⁷ Koko una milikuane ra te Edom, tago amur barturana me; ma koko una milikuane ra te Aigipto, tago u ga ki na vaira ta kana gunan. ⁸ A umana bul mur ta dir ba di kava diat ta ra vautuluna taun tarai namur diat a ruk ta ra kivung kai ra Luluai.

A pakana kal ra tarai na vinarubu na ki gomgom

⁹ Ba u vana oai upi ra vinarubu ma kaum lavur ebar, ma u ki ta ra pakana kai ra tarai na vinarubu, una balaure bat u kan ra lavur kaina magit. ¹⁰ Ma ba tika na tutana i ki piram, ba pa i gomgom ure ta magit i ga tadav ia ta ra marum, io, na vana kan ra pakana kai ra tarai na vinarubu, ma koko na olo tana; ¹¹ ma ba i to na ravian na gumu, ma ba ra keake i tar kuba na olo ta ra pakana kai ra tarai na vinarubu.

¹² Ma kaum tika na pakana irai kan ra gunan kai ra tarai, a baba; nam una vana tana; ¹³ ma una kap ra kakakal ik varurung ma kaum vargal; ma ona una baba, una kakal me, ma una punang ra magit u ga ba vue; ¹⁴ tago a Luluai kaum God i vanavana livuan ta kaum pakana ure ra tarai, upi na valaun u, ma upi na tul tar kaum lavur ebar tam; kari kaum pakana ure ra tarai na gomgom,

upi koko na gire ta magit i dur piram, ma na vana kan u.

Ta umana varkurai

¹⁵ A tultul ba i vilau kan kana luluai piram, koko una vamule pire kana luluai; ¹⁶ na kiki ka piram livuan tam, ta ra pakana gunan ba na pilak pa ia ta kaum gunan, nina ba i manga mainge; koko una arung bat ia.

¹⁷ Koko ta tika na vavina Israel na igoro na vavina, ma koko ta tika na tutana Israel na tena nipo na lotu. ¹⁸ Koko una kap ra vabongon na igoro, ma ra vapuak na pap, ta ra kuba i ra Luluai kaum God ure ra kunubu na vavalima, tago nam ra ura magit par ra Luluai kaum God i milmilikuane dir.

¹⁹ Ba u la tar ta magit tai turam, koko una vatur vake ra kubika tana; koko ra kubika ure ra mani, koko ra kubika ure ra magit na nian, koko ra kubika ure ra lavur enana magit di kakail diat ma di vatur ra kubika tana. ²⁰ I topa ia ba una vatur vake ra kubika ta ra vaira i kail piram, ia kaka koko una vatur vake ra kubika tai turam, upi ra Luluai kaum God na vadoane u ta ra lavur magit u bili ia, ta ra gunan nina u vana tana pi una kale pa ia.

²¹ Ba u kubu tar ta magit tai ra Luluai kaum God ma ra vavalima, koko una vavuan upi una pait ot pa ia; tago ra Luluai kaum God na titir upi ia piram, ma kan na da ra varpian piram. ²² Ma ona pa u kubu tar ta magit ma ra vavalima, pa na kaina piram. ²³ Una mur ra lavur tinata u tar tati ke, ma una pait ia, varogop ma ra magit u tar kubu tar ia ma ra vavalima tai ra Luluai kaum

God, a tamarigat na vartabar, nina u tar kubu tar ia ma ra ngiem.

²⁴ Ba u vana ta ra uma na vain kai talaim, ona u mainge, una en ra vuai na vain upi una maur tana; ma koko una vung ta na ta kaum rat.

²⁵ Ba u vana ta ra uma na kon kai talaim, io, una doko pa ra tur a kon ma ra limam uka; ma koko una pakat ra kon kai talaim ma ra pakat i likokoi. A varkurai ure ra kutu varbean

24

Ba tika na tutana i ben

¹ pa tika na vavina ma dir taulai, ma namur pa i manane mule, tago i gire tadav ta magit i kaina tana, io, na tumu tika na buk na pala varbean, ma na tul tar ia tana, ma na tul vairop vue kan ra kubana. ² Ma ba i tar vana kan ra kubana, ona i mainge, na vana ma na taulai ma ta enana tutana mulai. ³ Ma ona ra vauruana tutana pa i manane, ma i tumu tar ra buk na pala varbean tana, ma i tulue kan ra kubana, ba ona ra vauruana tutana dir ga taulai me i mat ika, ⁴ koko kana luaina tutana, nina i ga tul vairop vue, na ben pa mule pi dir a taulai, tago i tar dur; tago nam ra magit i da ra magit na milmilikuan pire ra Luluai, ma koko una varara ra gunan nina ra Luluai kaum God i tabar u me upi una kale pa ia.

⁵ Ba tika na tutana dir kabur taulai ma ra vavina, koko diat a varagur ma ra kor na tarai na vinarubu, ma koko da puak tar ra papalum tana; na ki langalanga ta ra kubana tika na kilala, ma na vagugu pa ra vavina i ga ben pa ia.

Ta umana varkurai

⁶ Koko ta tikai na tak pa ra ura vat na uduudu kon, ba ra vat na uduudu i va arama liu, upi ra vuvung varirap, tago i da i tak vue ra magit na nilaun.

⁷ Ba tika na tutana i long pa tikai ta ra umana turana pire ra tarai Israel, ma i da ra vilavilau pirana, ba ona i ivure, io, nam ra tena nilong na virua; damana una vapanie vue ra kaina kan u.

⁸ Una varbalaurai ure ra kaina minait, a vukavuka, upi una nuk bulu pa ra lavur magit ra umana tena tinabar ra tarai Levi diat a veteten tar ia tam, upi una pait ia; da iau ga vartuluai pire diat, damana una nuk pa ia ma una pait ia. ⁹ Una nuk pa ra magit a Luluai kaum God i ga pait ia tai Miriam, ta ra nga ta nam ra kilala u ga irop kan Aigipto tana.

¹⁰ Ba u la tar ta magit tai talaim, koko una ruk ra kubana pi una vila pa ra vuvung varirap. ¹¹ Una tur ra pia ka, ma nam ra tutana i kail pa ra magit piam na kap vaarike ra vuvung varirap piam ra pia. ¹² Ma ona i luveana, koko una va mat ma kana vuvung varirap; ¹³ una vamule ra vuvung varirap ba ra keake i kuba, upi na va mat ta kana mal na tubatuba, ma na tata vadoane u; ma na da ra mangamangana takodo piam ta ra luaina mata i ra Luluai kaum God

¹⁴ Koko una ki taun ra bul na papalum di kulkul ia, a luveana ma ra biaui, ba tikai ta ra tara na turam, ba tika na vaira i ki ta kaum gunan; ¹⁵ ta ra bung i ga papalum tana una kul ia ma kana vabongon, ma koko ra keake na kuba lua; tago i luveana ma ra balana i kaina upi ia; kan na

tangi ma na takun u pire ra Luluai, ma na da ra varpiam piram.

¹⁶ Koko da doko ra tarai ure ra umana natu i diat, ma koko da doko ra umana bul ure ra umana tama i diat; tikitikai na virua ure kana varpiam iat.

¹⁷ Koko una pukue vakaina ra varkurai ure ra vaira, ba ure ra nat na ling; koko una tak pa ra mal kai ra ua na vavina upi ra vuvung varirap; ¹⁸ una nuk pa ia ka ba u ga ki na vilavilau ta ra gunan Aigipto, ma ra Luluai kaum God i ga valaun u kan ia; kari iau vartuluai piram ba una pait go ra magit.

¹⁹ Ba u varurue ra magit ta kaum uma, ma u valubane tika na vinvin ta ra uma, koko una lilikun upi una vila pa ia; kai ra vaira ka, kai ra nat na ling, ma kai ra ua na vavina; upi ra Luluai kaum God na vadoane u ta ra lavur papalum na limam.

²⁰ Ba u tar imar vue ra vuai na oliva, koko una tangatanga ta ra ingaingarina; ai ra vaira, ai ra nat na ling, ma ai ra ua na vavina.

²¹ Ba u varurue ra vuai kaum uma na vain, koko una tangatanga namur tana; ai ra vaira, ai ra nat na ling, ma ai ra ua na vavina.

²² Ma una nuk pa ia ba u ga ki na vilavilau ta ra gunan Aigipto; kari iau vartuluai piram ba una pait go ra magit.

25

¹ Ba ra tarai dia vartoto, ma dia vana pi da varkurai tana, ma ra umana tena varkurai dia kure diat, io, diat a kure valangalanga ra tena takodo, ma diat a kure vakaina ra tena varpiam;

² ma ona i topa ia ba da luba ra tena varpiam, a tena varkurai na vartuluai ba na va, ma ba da luba ia ta ra luaina matana, da i topa kana varpiam. ³ A ivat na vinun na mememe na varkita da pait ia tana, ma koko i pirai; kan ba da vot ia, ma da kita lake ma mangoro na mememene, turam na da ra magit vakuku piram.

⁴ Koko una kaman vake ra ngie i ra bulumakau ba i ruarua rama vue ra pat i ra kon.

Ona a tutana i mat, ma pa ta natuna, turana na taule kana vavina

⁵ Ba ra barturana dia ki varurung, ma tikai ta diat i mat, ma pa ta natuna, koko ra vavina kai nina i ga mat dir a taulai ma ta enana; tura i kana tutana iat na vana pirana, ma na ben pa ia, ma na pait ra papalum na bartamaiana pirana. ⁶ Ma ra luaina bul tutana ba ra vavina na kava, da vatang ia ba natu i nina ra tutana i ga mat, upi koko ra iangina na panie kan ra tarai Israel. ⁷ Ma ona nam ra tutana i ol ika ma pa i mainge ba dir a taulai ma ra vavina kai turana, io, ra vavina turana i ga mat kan ia na vana ta ra mataniolo tadav ra umana patuana, ma na biti dari: Tura i kaugu tutana i kamale ma pa i mainge ba na vangala ta bul upi na tur kia turana, upi ra iangina na tur pire Israel; i ol upi na pait ra papalum na bartamaiana piragu. ⁸ Io, ra umana patuana ta kana pia na pal diat a vartuluai upi ia, ma diat a pirpir me; ma ona i tur ma i biti ka, Pa iau mainge ba amir a taulai, ⁹ io, ra taulai kai turana na tadav ia ta ra luaina mata i ra umana patuana, ma na pala vue ra pal a kauna, ma na gami ra matana, ma na tata ma na biti dari: Damana da pait ia ta nam ra

tutana ba pa i vatur ra kuba i turana. ¹⁰ Ma da vatang ra iangina pire ra tarai Israel dari: a kuba i ra tutana di tar pala vue ra pal a kauna.

Ta umana enana varkurai

¹¹ Ba ra ura tutana dir varubu, ma ra vavina kai tikai ta dir i vana maravai pi na maravut valaun kana taulai kan nina i to na ub ia, ma i tulue ra limana, ma i vatur vake ra togaina, ¹² io, una poko kutu vue ra limana, koko ra matam na gire ung ia.

¹³ Koko a ura mangana valavalar na mamat dir a bang ta kaum popopoi, a ngala ma ra ikilik.

¹⁴ Koko una vung ra ura mangana la na valavalar, a ngala ma ra ikilik. ¹⁵ Una vung uka ra valavalar na mamat i takodo ma i dovot, ma una vung ra la na valavalar i takodo ma i dovot; upi una ki vavuan ta ra gunan a Luluai kaum God i tul tar ia tam. ¹⁶ Tago diat par dia pait ra magit damana, diat par dia pait ra magit i gegagege, a Luluai kaum God i milikuane diat.

A varkurai pi da pun vue ra ninunuk ure ra tarai Amalek

¹⁷ Una nuk pa ra magit ra tarai Amalek dia ga pait ia tam ta ra nga ba u ga vana irop kan Aigipto, ¹⁸ ba dia ga tadav u ta ra nga, ma dia ga ubu diat dia murmur kakit tam, diat par dia bilua ma dia murmur, ba uga bilua ma i ga rabu ra pakam; ma pa dia ga burutue God. ¹⁹ Kari ba ra Luluai kaum God i tar vango u kan kaum lavur ebar dia ki kikilane u, ta ra gunan ra Luluai kaum God i tabar u me pi una kale vake, una pun vue ra ninunuk ure ra tarai Amalek ta ra vavai ra bakut; koko una valubane.

26

A nga na varmur ure ra luaina vuai na uma ma ra totokom

¹ Ma ba u tar pot ta ra gunan a Luluai kaum God i tabar u me pi una kale pa ia, ma u vatur vake, ma u kiki tana, ² una tatak ta ra lavur luaina vuai ra uma par, nina una varurue ta ra gunan a Luluai kaum God i tabar u me, ma una vung ia ta ra rat, ma una vana ta ra pakana a Luluai kaum God na pilak pa ia upi ra iangina na ki tana. ³ Ma una tadav ra tena tinabar i ki ta nam ra kilala, ma una biti tana dari: Gori iau varvai kapa pire ra Luluai kaum God, ba iau tar vut ta ra gunan a Luluai i ga kubu tar ia ta ra umana tama i dat ma ra vavalima.

⁴ Ma ra tena tinabar na tak pa ra rat kan ra limam, ma na vung ia ta ra luaina mata i ra uguugu na vartabar kai ra Luluai kaum God. ⁵ Ma una tata ma una biti ta ra luaina mata i ra Luluai kaum God dari:

Tamagu a te Siria i tenten vurvurbit, ma i ga vana uro Aigipto, ma i ga kiki abara, a paupau tarai ka; ma abara i ga tavua upi ra ngala na tarai, a kor diat ma ra umana tena ongor; ⁶ ma ra tarai Aigipto dia ga vakaina avet, ma dia ga vakadik avet, ma dia ga puak tar ra mamat na kinakap ta vevet; ⁷ ma ave ga tangi tadav ra Luluai ra God kai ra umana tama i vevet, ma ra Luluai i ga valongore ra nila i vevet, ma i ga gire ra magit i ga monong avet, ma kaveve kinakap, ma ba di ga ki taun avet; ⁸ ma ra Luluai i ga agure vairop avet kan Aigipto ma ra ongor na limana, ma i ga tulue ra limana, ma i ga pait ra lavur magit di

burutue na kaia, ma ra umana vakilang, ma ra umana papalum na kinaian; ⁹ ma i ga ben vaolo tar avet ta go ra gunan, ma i ga tabar avet ma go ra gunan, a gunan ba ra polo na u ma ra polo na livur i alir tana. ¹⁰ Ma go iau tar kap ra luaina vuai ra uma, nina u ra Luluai iat u tar tabar iau me.

Ma una vung ia ra pia ta ra luaina mata i ra Luluai kaum God, ma una lotu pire ra Luluai kaum God; ¹¹ ma una gugu ta ra lavur bo na magit a Luluai kaum God i tar tabar u me, avat ma diat ta ra kubam, avat ma ra te Levi ma ra vaira i kiki livuan piram.

¹² Ba u tar varurue ra totokom par, a vavinununa ta ra vuai kaum uma, ta ra vautuluna kilala, ra kilala na totokom, io, una tabar ra te Levi me, ma ra vaira, ma ra nat na ling, ma ra ua na vavina, upi diat a ian ta kaum gunan ma diat a maur; ¹³ ma una biti dari ta ra luaina mata i ra Luluai kaum God:

Iau tar vung vaire ra umana magit tabu kan ra kubagu, ma iau tar kabila tibe ra te Levi me, ma ra vaira, ma ra nat na ling, ma ra ua na vavina, varogop ma ra vartuluai par u ga tul tar ia tagu; pa iau ga piam vue ta tikai ta kaum lavur vartuluai, ma pa iau ga nuk vue diat; ¹⁴ pa iau ga ian tana ba iau korkor, ma pa iau ga tak pa ta na ba pa iau gomgom, ma vakir iau ga vartabar me ure ra minat; iau ga torom ta ra nilai ra Luluai kaugu God, iau tar pait ra lavur magit u ga vartuluai tana piragu. ¹⁵ Una gigira ba marama ra gomgom na kubam ra bala na bakut, ma una vadoane kaum tarai Israel, ma ra pia u ga tul tar

ia ta vevet, da u ga vavalima pire ra umana tama i vevet, a gunan ba ra polo na u ma ra polo na livur i alir tana.

A gomgom na tarai kai ra Luluai

¹⁶ Go ra bung a Luluai kaum God i vartuluai piram ba una pait go ra lavur togotogo ma ra lavur varkurai; io, una mur diat ma una pait diat ma ra balam parika ma ra nuknukim parika.

¹⁷ Gori u tar mulaot ba una vatur vake ra Luluai ba kaum God, ma ba una mur kana lavur nga. ma una pait kana lavur togotogo, ma kana lavur vartuluai, ma kana lavur varkurai, ma ba una kapupi ra nilaina; ¹⁸ ma gori a Luluai i tar mulaot ba na vatur vake u upi u kana enana tarai iat, da i tar tatike tam, ma upi una torom ta kana lavur vartuluai, ¹⁹ ma upi na vangala u pi una lia ta ra lavur Tematana par nina i ga vaki diat, upi da pite pa u, ma upi una rararang, ma da ru u, ma upi u a gomgom na tarai kai ra Luluai kaum God, da i tar tatike.

27

Da tumu vake ra umana varkurai ta ra luana Ebal

¹ Ma Moses ma ra umana patuana dia ga vartuluai pire ra tarai dari: Avat a toratorom ta ra vartuluai parika nina iau tul tar ia ta vavat go gori. ² Ma ta nam ra bung ava bolo lake ra Iordan, ma ava vana ta ra gunan a Luluai kavava God i tabar avat me, avat a vung vatur ta umana ngala na vat, ma avat a kolo diat; ³ ma avat a tumu tar ra lavur tinata ta go ra varkurai ta diat, ta nam ra bung ava bolo lake tana; upi avat a olo bulu ta

ra gunan a Luluai kavava God i tabar avat me, a gunan ba ra polo na u ma ra polo na livur i alir tana, da ra Luluai, ra God kai ra umana tama i vavat, i tar tatike ta vavat.

⁴Ma ba ava tar bolo lake ra Iordan, avat a vatur go ra umana vat, nina iau vartuluai pire vavat ure ta go ra bung, ta ra luana Ebal, ma avat a kolo diat. ⁵Ma avat a pait ra uguugu na vartabar ure ra Luluai kavava God abara, a uguugu na vat; ma koko avat a mut ra vat ma ra palariam. ⁶Avat a pait ra uguugu na vartabar kai ra Luluai kavava God ma ra umana kidoloina vat ika; ma avat a tul tar ra umana tinabar di tuntun tar ia tadav ra Luluai kavava God tana; ⁷ma avat a vartabar ma ra umana tinabar na varmaram, ma avat a ian abara; ma avat a gugu ta ra luaina mata i ra Luluai kavava God. ⁸Ma avat a tumu vakapa go ra lavur tinata na varkurai par ta ra umana vat.

⁹Ma Moses ma ra umana tena tinabar a tarai Levi dia ga ve ra tarai Israel par dari: Avat a tarai Israel, avat a ki mut ma avat a valongore; ta ra bung gori a Luluai kavava God i tar vatur vake avat upi avat kana tarai. ¹⁰Kari avat a toratorom ta ra nilai ra Luluai kavava God, ma avat a mur kana lavur vartuluai ma kana lavur togotogo, nina iau tul tar ia ta vavat ta go ra bung.

A tinata na varvabilak aro ra luana Ebal

¹¹Ma ta nam ra bung iat Moses i ga vartuluai pire ra tarai dari: ¹²Go diat diat a tur ta ra luana Gerisim upi diat a tata vadoane ra tarai, ba ava tar bolo lake ra Iordan: Simeon, Levi, Iuda, Isakar, Iosep, ma Benjamin; ¹³ma go diat diat a tur ta ra luana Ebal upi diat a vatang ra tinata na

varvabilak: Ruben, Gad, Aser, Sebulun, Dan, ma Naptali. ¹⁴ Ma ra tarai Levi diat a varvai, ma diat a tatike ra tinata pire ra tarai Israel ma ra ngala na nilai diat, dari:

¹⁵ Na ti bilak nam ra tutana ba na pait ra tabataba di ka ia ba di tun mal ia, a magit na milmilikuan pire ra Luluai, ra papalum na lima i ra tena madaka, ma i vatur ivaive pa ia. Ma ra tarai par diat a tata ma diat a biti, Amen.

¹⁶ Na ti bilak nina ba na pidimuane tamana ba nana. Ma ra tarai par diat a biti, Amen.

¹⁷ Na ti bilak nina ba na kari vue ra vat na langun kai talaina. Ma ra tarai par diat a biti, Amen.

¹⁸ Na ti bilak nina ba na ben varara ra pula kan ra nga. Ma ra tarai par diat a biti, Amen.

¹⁹ Na ti bilak nina ba na pukue vakaina ra varkurai ure ra vaira, ra nat na ling, ma ra ua na vavina. Ma ra tarai par diat a biti, Amen.

²⁰ Na ti bilak nina ba na va pire ra tulai kai tamana; tago i pala ra mal kai tamana. Ma ra tarai par diat a biti, Amen.

²¹ Na ti bilak nina ba na va pire ta mangana vavaguai. Ma ra tarai par diat a biti, Amen.

²² Na ti bilak nina ba na va tadav taina, natu i tamana, ba natu i tinana. Ma ra tarai par diat a biti, Amen.

²³ Na ti bilak nina ba na va tadav nimuna. Ma ra tarai par diat a biti, Amen.

²⁴ Na ti bilak nina ba na ubu ive talaina. Ma ra tarai par diat a biti, Amen.

²⁵ Na ti bilak nina ba na vatur vake ra vapuak upi na doko ra takodo na tutana. Ma ra tarai par diat a biti, Amen.

²⁶ Na ti bilak nina ba pa na mulaot ta go ra tinata na varkurai pi na pait diat. Ma ra tarai par diat a biti, Amen.

28

A varvadoan ure ra tinorom (Levi 26:3-13; Vart 7:12-24)

¹ Ma ari una valongore bulu ra nilai ra Luluai kaum God pi una nuk pa kana lavur vartuluai par nina iau tul tar ia tam go gori, ma una pait diat, a Luluai kaum God na vaki u pi una lia ta ra lavur Tematana ta ra rakarakan a gunagunan; ² ma go ra lavur bo na magit diat a tadav u, ma diat a kiki piram, ba una toratorom ta ra nilai ra Luluai kaum God.

³ Una ti doan ta ra pia na pal, ma una ti doan ta ra pupui. ⁴ Na ti doan ra vuai ra pakam, ma ra vuai kaum pia, ma ra vuai kaum lavur vavaguai, kaum lavur nat na bulumakau, ma kaum lavur nat na sip. ⁵ Na ti doan kaum rat ma kaum la di bing ra plauatana. ⁶ Una ti doan ta kaum niruk, ma una ti doan ta kaum nirop. ⁷ A Luluai na ongor pa kaum lavur ebar nina dia tut na vinarubu ure u ta ra luaina matam; diat a vana rikai up u ta ra kopono nga, ma diat a takap kan u ta ra lavurua na nga. ⁸ A Luluai na kure tar ra varvadoan piram ta kaum lavur pal na vuvung, ma ra lavur magit u pait ia; ma na vadoane u ta ra gunan a Luluai kaum God i tabar u me.

⁹ A Luluai na vatur vapidikat u upi u kana gomgom na tarai, da i ga vavalima piram, ona una toratorom ta ra lavur vartuluai kai ra Luluai kaum God, ma una mur kana lavur nga. ¹⁰ Ma ra lavur vuna tarai ta ra rakarakan a gunagunan diat a nunure ba u kap iang tai ra Luluai, ma diat a burutue u. ¹¹ Ma ra Luluai na vapealane ra lavur bo na magit piram, na peal ra vuai ra pakam, ma ra vuai kaum lavur vavaguai, ma ra vuai kaum pia, ta ra gunan a Luluai kaum God i ga kubu tar ia ta ra umana tamam ma ra vavalima, ba na tabar u me. ¹² A Luluai na papa kana bo na vuvuvung ra bala na bakut piram, ma na tulue ra bata ta kaum gunan ta kana e, ma na vadoane ra lavur papalum una bili ia; ma una la tar ra magit ta ra mangoro na vuna tarai, ma vakir una kakail. ¹³ Ma ra Luluai na vaki u pi u ra ula ma vakir ra taukuna; una ki ka liu ma vakir una ki ra pia, ona una toratorom ta ra lavur vartuluai kai ra Luluai kaum God nina iau tul tar ia tam go gori, upi una nuk pa diat ma una pait diat; ¹⁴ ma koko una vara irai kan ta tika na tinata iau vartuluai me piram go ieri, ta ra papar a lima tuna ba ra papar a maira, pi una mur ra lavur enana god ma una torom ta diat.

A balbali ure ra varpam
(Levi 26:14-46)

¹⁵ Ma ari pa u torom ta ra nilai ra Luluai kaum God pi una nuk pa kana lavur vartuluai par ma kana lavur togotogo, nina iau tul tar ia tam go ieri, pi una pait diat, io, go ra lavur bilak na magit diat a tadav u, ma diat a kiki piram.

¹⁶ Una ti bilak ta ra pia na pal, ma una ti bilak ta ra pupui. ¹⁷ Na ti bilak kaum rat, ma na ti bilak kaum la di bing ra palaua tana. ¹⁸ Na ti bilak ra vuai ra pakam, ma ra vuai kaum pia, kaum lavur nat na bulumakau, ma kaum lavur nat na sip. ¹⁹ Na ti bilak kaum niruk, ma na ti bilak kaum nirop.

²⁰ A Luluai na tulue ra magit i bilak piram, a purpuruan, ma ra varbor, ta ra lavur magit una bili ia, tuk tar ta ra bung di vamutue u, ma tuk tar ta ra bung una virua lolalolo tana, ure kaum lavur varpiam nina u ga tatavur kan iau me. ²¹ A Luluai na tulue ra kaina minait tadav u, ma pa na ngo tuk tar ta ra bung u tar panie kan ra gunan nina u vana tana pi una vatur vake. ²² A Luluai na ub u ma ra palaur, ma ra mudian, ma ra niung, ma ra malamalapang, ma ra ngala na keake, ma ra vuvu i oao, ma ra kungal; go diat diat a korot vakaina u tuk tar una virua. ²³ Ma ra bakut arama liu na dekdek da ra palariam gobol, ma ra pia ta ra vavai ra kaum na da ra palariam tuna. ²⁴ A Luluai na pukue ra bata ure kaum gunan upi na da ra veo ko ma da ra tobon na pia; na bura taun u marama ra bala na bakut, tuk tar una virua tana. ²⁵ A Luluai na kure u pi kaum lavur ebar diat a ongor pa u; una vana oai pi avat a varubu ma diat ta ra kopono nga, ma una takap kan diat ta ra lavurua na nga; ma una da ra magit ba ra lavur varkurai ta ra rakarakan a gunagunan diat a purpuruan tana. ²⁶ Ma ra lavur beo liuliu diat a en ra viruam, ma damana ra umana leing na pupui, ma pa ta na korot vue diat.

²⁷ A Luluai na vakadik u ma ra kaina buk

Aigipto, ma ra lavur niung, ma ra tiripa, ma ra kaka, ma pa una langalanga ka ia. ²⁸ A Luluai na vakadik u ma ra papaua, ma ra pula, ma ra purpuruan; ²⁹ ma ba ra keake i ki tur una pepere da ra pula i pepere ta ra bobotoi, ma pa una ki bulu ta kaum lavur vinavana; da arung bat i u ka, ma da ra vatikene vue kaum tabarikik, ma pa ta na na maravut valaun u. ³⁰ Una tane bat ra vavina, ma ta enana tutana na va tadav ia; una pait tika na pal, ma vakir una kiki tana; una vaume ra uma na vain, ma pa una en ra vuaina. ³¹ Da doko kaum bulumakau ta ra luaina matam, ma pa una ian tana; da ra vue kaum as kan u, ma pa da vamule; da tul tar kaum lavur sip ta kaum umana ebar, ma pa ta na na maravut valaun u. ³² A umana natum, a umana tutana ma ra umana vavina, da tul tar diat ta ra enana tarai, ma ra matam na idaidok ma na gamgavul uka ma ra ginigira upi diat ta ra bungbung par, ma na dekdek upi una pait ta magit. ³³ A vuai kaum pia, ma kaum lavur papalum par, tika na vuna tarai ba pa u nunure diat diat a en vue; ma da arung bat vatikene u, ma da rupap u; ³⁴ damana una papaua muka ure ra lavur magit ra matam na gire. ³⁵ A Luluai na vakadik u ma ra buk i ngangar ta ra malmalikon na kaum, ma ta ra vo na kaum, ma pa na map, na tur pa ia ta ra pal a kaum ma na tuk tar ta ra tunurot na ulum.

³⁶ A Luluai na agur pa u, varurung ma ra king ba una vaki ia pi na lue u, tadav tika na vuna tarai ba pa U nunure diat, u pata, ma damana ra umana tamam bula pata; ma abara una lotu tadav ra umana enana god, a davai ma ra vat.

³⁷ Ma una da ra magit na kinaian, ma ra tinata valavalar, ma ra magit na varkulumai, pire ra lavur vuna tarai par nina ra Luluai na ben voe u tadav diat.

³⁸ Una kap ra peal magit na vinauma ta ra uma, ma una varurue ra ikilik, tago ra kubau na en vue. ³⁹ Una vaume ra uma na vain, ma una laga ia, ma pa una mome ra polo na vain, ma pa una varurue ra vuai na vain, tago ra po na vui na en ia. ⁴⁰ Una vatur vake ra umana davai na oliva ta kaum gunan par, ma vakir una vartap ma ra dangina, tago ra vuai na oliva na molo ko. ⁴¹ Una vangala ra umana bul tutana ma ra umana bul vavina, ma pa diat a ki piram, tago da ben vavilavilau vue diat. ⁴² A kubau na kale pa kaum lavur davai ma ra vuai kaum pia.

⁴³ A vaira ba na ki piram na manga ngala vanavana tam, ma una ikilik vanavana. ⁴⁴ Una kakail pirana, ma ia iat pa na kakail piram; na da ra ula, ma una da ra taunkuna.

⁴⁵ Ma go ra lavur bilak na magit diat a tadav u, ma diat a korot mur u, ma diat a monong u, tuk tar ta ra bung u virua tana, tago pa u ga torom ta ra nilai ra Luluai kaum God upi una mur tuna kana lavur vartuluai ma kana lavur togotogo, nina i ga tul tar ia tam; ⁴⁶ ma diat a ki taun u da ra vakilang ma ra magit na kinaian, ma taun ra lavur bul mur tam pa na mutu.

⁴⁷ Tago pa u ga torom tai ra Luluai kaum God ma ra gugu, ma ra balam pa i ga mariga tana, tago i ga peal ra magit piram, ⁴⁸ kari una torom ta kaum lavur ebar ba ra Luluai ra tulue diat tadav u, ma una mulmulum, ma una mar, ma una ki

bia, ma una iba upi ra lavur magit; ma na vung ra kip na palariam ta ra ul a varam tuk tar ta ra bung ba na vamutue u.

⁴⁹ A Luluai na agur pa ra vuna tarai maro vailik piram, maro ra ngu na rakarakan a gunagunan, ma na pot lulut da ra minigulai i pururung pukai, a vuna tarai ba pa u matoto ta kadia tinata, ⁵⁰ a vuna tarai ba i mata kankan, ma pa na ru ra umana kua, ma pa na mari ra umana bul; ⁵¹ na en ra vuai kaum lavur vavaguai ma ra vuai kaum pia, tuk ta ra bung una panie tana; ma pa na en valili ta kon, ba ta vain, ba ta dangi, ba kaum ta nat na bulumakau, ba ta nat na sip ta kaum kilil na sip, tuk tar ta ra bung ba na ga vamutue u tana. ⁵² Na vila vartakalat bat u ta kaum lavur pia na pal, tuk tar ta ra bung kaum lavur liplip, nina dia dekdek ma dia tuluai urama liu ma nina u ga nurnur ta diat, diat a tarip ta kaum gunagunan par; ma na vila vartakalat bat u ta kaum lavur pia na pal ta kaum gunan par nina ra Luluai kaum God i ga tabar u me. ⁵³ Ma una en ra vuai ra pakam iat, ra vio i ra umana natum, a umana tutana ma ra umana vavina, nina ra Luluai kaum God i tar tul tar diat tam; damana una pait ia ba kaum ebar na arung bat u ta kaum lavur pia na pal, ba i vila vartakalat bat u, ma ba ra kini na malari i monong u. ⁵⁴ Ra tutana, a tena varmari ma ra tena vovovon, na mata kakaina ka tadav turana, ma tadav kana vakak na tulai, ma tadav ra umana natuna dia ki valili pirana; ⁵⁵ ma pa na tabar tikai ta diat ma ta ngungu vio i ra umana natuna nina ba na en diat, tago pa i vung mule ta magit, ba kaum ebar na arung bat u ta kaum

lavur pia na pal, ba i vila vartakalat bat u, ma ba ra kini na malari i monong u. ⁵⁶ Ra vavina piram, nina pa i ongor tago i tar vala laun da ra bul na vakak, nina pa i la ta ra vinavana ma ra kauna, tago pa i ongor ra pal a pakana, na mata kakaina tadav kana vakak na tutana, ma tadav natuna a tutana, ma tadav natuna a vavina; ⁵⁷ pa na mari ra tava na bul nina i vana rikai tana, ba ra umana natuna ba na kava vaarike diat, tago na en ive ke diat, tago pa kana ta magit mulai, ba kaum ebar na arung bat u ta kaum lavur pia na pal, ba i vila vartakalat bat u, ma ba ra kini na malari i monong u.

⁵⁸ Ona pa una nuk pa ra lavur tinata na varkurai di ga tumu ia ta go ra buk upi una pait diat, upi una ru go ra mari na iang di manga burutue, A Luluai kaum God, ⁵⁹ io, na enana tuna ra lavur kinadik a Luluai na tulue piram ma pire ra umana natum, a umana ngala na kinadik ba diat a tur mangoro na kilala, ma ra umana kaina minait ba diat a tur vatikai. ⁶⁰ Ma na tulue ra umana ngal Aigipto piram, nina u ga burutue diat, ma diat a ki petep piram. ⁶¹ Damana bula ra lavur minait ma ra lavur kinadik ba pa di tumu ia ta ra buk go ra lavur varkurai dia tur tana, a Luluai na tulue diat piram, tuk tar ta ra bung ba una panie. ⁶² Ma una paupau ka, ma lua u ga peal da ra kor na tagul arama liu ra maup; tago pa u ga torom ta ra nilai ra Luluai kaum God.

⁶³ Ma da lua ra Luluai i ga gugu tam upi na pait ra boina tam ma na vapealane u, damana ra Luluai na gugu upi na vapanie vue u ma na vamutue u, ma da rubat vue u kan ra gunan nina

u vana tana upi una kale vake. ⁶⁴ Ma ra Luluai na imire vurvurbingitane u pire ra lavur Tematana, na tur pa ia tai tika na ngu na rakarakan a gunagunan ma na tuk tar tai ta ra nguna; ma abara una lotu tadav ra umana enana god, nina ba pa u ga nunure diat, u pata, ma ra umana tamam bula pata. a davai ma ra vat. ⁶⁵ Ma ba u ki pire nam ra lavur Tematana pa una balamat, ma ra pal a kaum pa na ngo tana; ma ra Luluai na vadadar ra balam, ma na vagavul ra matam, ma na vabilua ra tulungeam; ⁶⁶ a vinirua na tur vatikai ta ra luaina matam, ma una burburut ta ra bungbung na keake ma ra bungbung na marum, ma pa una nunure bulu ba na dave bar kaum nilaun; ⁶⁷ ta ra malana una biti, Gala na ravian! ma ta ra ravian una biti, Gala na malana! ure ra bunurut ra balam na dadadar me, ma ure ra magit ra matam na gire. ⁶⁸ Ma ra Luluai na vako u ta ra umana parau pi una vana mulai Aigipto, ta ra nga iau ga biti tam ba pa una gire mule; ma abara una valar ia ba una ivure mule u ta kaum lavur ebar, upi u kadia tultul na tutana ma kadia tultul na vavina, ma pa ta na na kul vake u.

29

A kunubu kai ra Luluai pire ra tarai Israel ta ra gunan Moab

¹ Go ra tinata na kunubu nina ra Luluai i ga vartuluai pire Moses ure, upi diat ma ra tarai Israel diat a pait ia ta ra gunan Moab, tika na pakana mulai ta nam ra kunubu dia ga pait ia aro Koreb.

² Ma Moses i ga oro pa ra tarai Israel par, ma i ga biti ta diat dari: Ava tar gire ra lavur magit a Luluai i ga pait ia ta ra luaina mata i vavat ta ra gunan Aigipto, tai Parao, ma ta kana lavur tultul, ma ta kana gunagunan par, ³ ra lavur valavalar ra mata i vavat i ga gire, ra lavur vakilang, ma ra lavur ngala na magit na kinaian; ⁴ ma ra Luluai pa i ga tul tar ia ta vavat ba ra bala i vavat na matoto, ma ra mata i vavat na gigira ilam, ma ra talinga i vavat na valongor ilam, ma i damana boko tuk ta ra bung gori.

⁵ Ma iau ga rap lue avat ta ra bil a ivat na vinun na kilala; kavava mal pa i maulana ta ra paka i vavat, ma ra pal a kau i vavat pa i kaina ta ra kau i vavat. ⁶ Pa ava ga en ra gem tuna, ma pa ava ga mome ra polo na vain ba ra tava longlong; upi avat a nunure ba iau ra Luluai kavava God. ⁷ Ma ba ava ga pot ta go ra gunan, Sikon ra king Kesbon ma Og ra king Basan dir ga vana rikai tadav dat upi ra vinarubu, ma da ga ubu dir; ⁸ ma da ga vatur vake kadir gunan, ma da ga tibe tar ia ta ra vuna tarai Ruben, ma ta ra vuna tarai Gad, ma ta ra ngungu vuna tarai Manase. ⁹ Io, avat a torom ta ra tinata ta go ra kunubu, ma avat a pait ia, upi avat a mal ra lavur magit avat a bili ia.

¹⁰ Gori avat par ava tur ta ra luaina mata i ra Luluai kavava God; kavava umana luluai, kavava lavur vuna tarai, kavava umana patuana, ma kavava umana raprap, maia, a tarai Israel par, ¹¹ kavava umana bul, kavava umana vavina, ma ra umana vaira dia ki ta kavava lavur gunan, diat par a umana tena kita davai ma ra umana tena kulupe tava, ¹² upi avat a kapupi ra kunubu

kai ra Luluai kavava God, ma kana vavalima, nina ra Luluai kavava God i pait ia pire vavat go gori; ¹³ upi ieri na vaki avat kana tarai, ma upi ia iat kavava God, da i ga biti ta vavat, ma da i ga vavalima pire ra umana tama i vavat, pire Abaraam, pire Isak, ma pire Iakob.

¹⁴ Ma vakir iau pait go ra kunubu ma go ra vavalima pire vavat ika, ¹⁵ iau pait ia pire diat dia tur pire dat ta go ra bung ta ra luaina mata i ra Luluai kada God, ma pire diat bula pa dia ki varurung ma dat ati ta go ra bung.

¹⁶ Tago ava nunure kada kini ta ra gunan Aigipto, ma kada vinavana alalu ta ra gunan kai ra umana Tematana da ga alu tana; ¹⁷ ma ava tar gire kadia lavur bilak na mangamangana, ma kadia lavur tabalar, a davai ma ra vat, a silva ma ra goled, nina dia tur livuan ta diat.

¹⁸ Io, avat a varbalaaurai, upi koko ta tutana, ba ta vavina, ba ta barniuruna, ba ta apik na tarai pire vavat, ba dia vana irai gori kan ra Luluai kada God, pi diat a lotu tadav ra lavur god kai nam ra lavur Tematana; upi koko ta tika na bit a davai pire vavat ba na vuai ra taring matmat ba ra magit i mapak, ¹⁹ ma ba i valongore ra tinata ta go ra vavalima, na tata vadoane mule ta ra balana ma na biti ka: A dovotina ra balagu i varpian dekdek, ma ina ki mamal ika; damana diat dia boina ma diat dia kaina dia virua varurung; ²⁰ a Luluai pa na nur vue nam ra tutana, ra kankan kai ra Luluai ma kana niongor dir a mi ure nam ra tutana, ma ra tinata na varvabilak par ta go ra buk na ot taun ia, ma ra Luluai na pun vue ra iangina ta ra vavai ra bakut. ²¹ Ma ra Luluai

na pilak vaire vue kan ra lavur vuna tarai Israel par upi na kaina, varogop ma ra lavur tinata na varvabilak ta ra kunubu nina di ga tumu ia ta go ra buk na varkurai.

²² Ma ra taun tarai namur, a umana natu i vavat ba diat a laun namur, ma ra umana vaira ba diat a vut maro ra gunan vailik, diat a nuknuk, ba dia gire ra lavur kinadik i tup nam ra gunan, ma ra lavur minait ra Luluai i tulue tadav ia, ²³ ra gunan par i pakar, ma i solt, ma i madodo, ma pa di vaume ta magit tana, ma pa i vuai, ma pa ta vura i tavua tana, da ra vinirua i ga tadav Sodom ma Gomora, Adma ma Seboim, nina ra Luluai i ga pukue vue diat ta kana kankan ma ta kana kavavar, ²⁴ maia, ra lavur vuna tarai diat a biti dari: Ta ra ava ra Luluai i tar pait go ra lavur magit ta go ra gunan? Ava ra kukurai ra karangap i go ra ngala na kulot? ²⁵ Ma ra tarai diat a biti dari: Tago dia ga piam vue ra kunubu kai ra Luluai, ra God kai ra umana tama i diat, nina i ga pait ia pire diat ba i ga agure vairop diat kan ra gunan Aigipto, ²⁶ ma dia ga vana ma dia ga torom ta ra umana enana god, ma dia ga lotu tadav diat, a umana god ba pa dia ga nunure diat, ma nina pa i ga togue tar ia ta diat; ²⁷ kari ra kankan kai ra Luluai i ga tut ure go ra gunan, upi na vakadik ia ma ra lavur bilak na magit di ga tumu diat ta go ra buk; ²⁸ ma ra Luluai i ga kankan ma i ga rubat vue diat kan kadia gunan, ma i ga kavavar, ma i ga ngala kana milmilikan pire diat, ma i ga okole vue diat tar ta ra enana gunan, da i ot gori.

²⁹ Kai ra Luluai kada God ra lavur magit i pidik; ma ra lavur magit di ga vaarike, kadat ma kai ra

lavur natu i dat pa na mutu, upi dat a pait ra lavur tinata ta go ra varkurai.

30

A magit ba da pait ia upi da vatur vake ra varvalaun ma ra varvadoan

¹ Ma ba go ra lavur magit dia tar tadav u, ra magit na varvadoan ma ra magit na varvabilak, nina iau ga vaarike diat pira, ma una nuk pa diat ba u kiki livuan ta ra umana Tematana nina ra Luluai kaum God, i ga korot tar u pire diat, ² ma ba una lilikun tadav ra Luluai.kaum God, avat ma ra umana natum, ma una toratorom ta ra nilaina ta nam parika iau vartuluai pira ure ta go ra bung, ma ra balam parika ma ra nuknukim parika, ³ io, ra Luluai kaum God na pala vue u kan ra kini na vilavilau, ma na mari u, ma na lilikun pira ma na ben varurue u kan ra lavur Tematana, nina ra Luluai kaum God i ga imimire vurvurbingitane u pire diat. ⁴ Ona ta umana ta kaum tarai nina di ga okole vue diat dia ki ta ra ngu na rakarakan a gunagunan, a Luluai kaum God na ben varurue u maro, ma maro iat na vila pa u; ⁵ ma ra Luluai kaum God na agur pa u ta ra gunan ra umana tamam dia ga vatur vake, ma una kale pa ia; ma na pait ra magit i boina pira, ma na vapealane u pi una peal ta ra umana tamam.

⁶ Ma ra Luluai kaum God na tul tar ra pokakikil tuna ta ra balam, ma ta ra bala i ra umana natum, upi una mari ra Luluai kaum God ma ra balam parika ma ra nuknukim parika, upi una laun.

⁷ Ma ra Luluai kaum God na tulue go ra lavur

magit na varvabilak tadav kaum lavur ebar, ma tadav diat dia milmilikuane u nina dia ga vakaina u. ⁸ Ma una lilikun ma una toratorom ta ra tinata kai ra Luluai, ma una pait kana lavur vartuluai ba iau tul tar diat tam ta go ra bung. ⁹ Ma ra Luluai kaum God na manga vatavua ra lavur papalum na limam, ma ra vuai ra pakam, ma ra vuai kaum lavur bulumakau, ma ra vuai kaum pia, upi una boina tana; ma ra Luluai na gugu mulai pi na pait ra boina tam da i ga gugu ure ra umana tamam, ¹⁰ ona una toratorom ta ra nilai ra Luluai kaum God, upi una pait kana lavur vartuluai ma kana lavur togotogo nina di ga tumu diat ta go ra buk na varkurai, ona una lilikun tadav ra Luluai kaum God ma ra balam parika ma ra nuknukim parika.

¹¹ Go ra vartuluai ba iau tul tar ia tam gori pai i dekdek tam, ma pa i tur vailik. ¹² Vakir i bang arama ra bala na bakut upi una biti dari: To ia na vana urama ra bala na bakut ure avet, ma na kap ia uti pire vevet, ma na varvai tana pire vevet, upi avet a pait ia? ¹³ Ma vakir i bang ta ra papar a ta maro upi una biti dari: To ia na bolo ra ta uro ure avet, ma na kap ia uti pire vevet, ma na varvai tana pire vevet, upi avet a pait ia? ¹⁴ Ma ga ra tinata i maravai tuna piram, ta ra ngiem ma ta ra balam, upi una pait ia.

¹⁵ Ea, gori iau tar vaarike ra nilaun ma ra boina, ra minat ma ra kaina, ta ra luaina matam; ¹⁶ tago iau tar vartuluai piram gori ba una mari ra Luluai kaum God, ma ba una mur kana nga ma una torom ta kana lavur vartuluai, ma kana lavur togotogo, ma kana lavur varkurai, upi una laun

ma una peal, ma ra Luluai kaum God na vadoane u ta ra gunan nina una olo tana pi una vatur vake. ¹⁷ Ma ona ra balam i vana irai, ma pa u valongore kana tinata, ma ona da al varara u, ma u lotu tadav ra umana enana god, ma u torom ta diat, ¹⁸ io, gori iau ve u ba a dovotina una virua muka; vakir una valolokon kaum kini ta go ra gunan nina u bolo ta ra Iordan upi una vana tana upi una vatur vake. ¹⁹ Boina ba ra bala na bakut ma ra rakarakan a gunagunan dir a varvai maravut iau gori, ba iau tar vaarike ta ra luaina matam ra nilun ma ra minat, ra magit na varvadoan ma ra magit na varvabilak; kari una pilak pa ra nilaun upi una laun, u ma ra lavur bul mur tam, ²⁰ ma una mari ra Luluai kaum God, ma una toratorom ta ra nilaina, ma una ki petep pirana; tago nam ia ra vunapai kaum nilaun, ma na valolokon kaum kini, upi una ki ta ra gunan nina ra Luluai i ga vavalima tar ia ta ra umana tamam, tai Abaraam, tai Isak, ma tai Iakob.

31

Iosua i kia vue Moses

¹ Ma Moses i ga vana ma i ga tatike go ra lavur tinata ta ra tarai Israel par. ² Ma i ga biti ta diat dari: Gori iau tar laun vue tika na mar ma a ura vinun na kilala; i dekdek upi ina vana vurvurbit mulai; ma ra Luluai i ga biti tagu, Koko una vana lake ra Iordan. ³ A Luluai kavava God na lua ta vavat ta ra vinavana lake; ia iat na li vue go ra lavur vuna tarai ta ra luaina mata i vavat, ma avat a ki ur vue diat; ma Iosua na lue rap avat ta ra vinavana lake, da ra Luluai i ga biti. ⁴ Ma ra

Luluai na pait ra magit ta diat da i ga pait ia tai Sikon ma Og, a ura king kai ra tarai Amor, ma ta kadir gunan, ba i ga vamatue dir. ⁵ Ma ra Luluai na nur tar diat ta vavat, ma avat a pait ra lavur magit ta diat varogop ma ra vartuluai iau tar tul tar ia ta vavat. ⁶ Avat a ongor ma avat a balamat, koko avat a burut ma koko avat a ururian ure diat; tago avat a varagur ma ra Luluai kavava God; pa na tatavur kan avat, ma pa na tur irai kan avat.

⁷ Ma Moses i ga oro pa Iosua, ma i ga biti tana dari ta ra luaina mata i ra tarai Israel par: Una ongor ma una balamat, tago avat ma go ra tarai avat a olo boko ta ra gunan nina ba ra Luluai i ga vavalima pire ra umana tama i diat ba na tul tar ia ta diat, ma una tibe tar ia ta diat upi diat a kale pa ia. ⁸ Ma ra Luluai iat na lue rap u; na ki maravut u, pa na tatavur kan u, ma pa na vana kan u; koko una burut ma koko una ururian.

Da luk ra varkurai ta ra lavlavurua na kilala

⁹ Ma Moses i ga tumu go ra varkurai, ma i ga tul tar ia ta ra umana tena tinabar a umana natu i Levi, nina dia ga kip ra bok na kunubu kai ra Luluai, ma ta ra umana patuana Israel par. ¹⁰ Ma Moses i ga vartuluai pire diat dari: Ba i par ra lavlavurua na kilakilala, ma ta ra e di ga kure ba da pala varvuai tana, ta ra lukara na pal na turturup, ¹¹ ba ra tarai Israel par dia vana rikai ta ra luaina mata i ra Luluai kavava God ta ra pakana ba na pilak pa ia, avat a luk go ra varkurai ta ra luaina mata i ra tarai Israel par upi diat a valongore. ¹² Avat a varurue ra tarai, a umana tutana ma ra vaden ma ra umana bul, ma ra

umana vaira dia ki ta kavava gunan, upi diat a valongore, ma diat a vartovo ta ra variru tadav ra Luluai kavava God, ma diat a nuk pa ra lavur tinata ta go ra varkurai, ma diat a pait ia, ¹³ ma upi ra umana natu i diat nina dia tuptup tana diat a valongore, ma diat a vartovo ta ra variru tadav ra Luluai kavava God, ta ra lavur bungbung par ta nam ra gunan nina ava bolo lake ra Iordan upi avat a vatur vake.

A mutuaina varvateten kai ra Luluai pire Moses

¹⁴ Ma ra Luluai i ga biti tai Moses: Ea, ra e nina una mat i tana i papait na maravai; una oro pa Iosua, ma amur a tur rikai ta ra pal na varbarat, upi ina vartuluai pirana. Ma Moses ma Iosua dir ga vana ma dir ga tur rikai ta ra pal na varbarat. ¹⁵ Ma ra Luluai i ga tur rikai ta ra pal ta ra gobol a bakut; ma ra gobol a bakut i ga tur arama liu ta ra mataniolo na pal.

¹⁶ Ma ra Luluai i ga biti tai Moses: Ea, da vadiop u varurung ma ra umana tamam; ma go ra tarai diat a tut, ma diat a vana rara ure ra umana enana god kai ra gunan, nina diat a vana tana upi diat a ki ie, ma diat a vana kan iau, ma diat a vatamam vue ra kunubu dat varurung da ga pait ia. ¹⁷ Ma ta nam ra bung kaugu kankan na tut rikai ure diat, ma ina vana kan diat, ma ina ive ra matagu kan diat, ma da vapanie vue diat, ma mangoro na kaina magit ma mangoro na varmonong diat a tup diat; ma diat a biti ta nam ra bung dari: Dave, go ra lavur kaina magit pa dia tup dat vang tago kada God pa i ki livuan ta dat? ¹⁸ Ma a dovotina ina ive ra matagu ta nam

ra bung ure ra lavur kaina magit dia tar pait ia, tago dia tar vana irai upi ra umana enana god.

¹⁹ Io, amur a tumu go ra kakailai pi kavavat, ma una tovo ra tarai Israel me; una poe ta ra ngie i diat upi go ra kakailai na da kaugu tena varvai kapa ure ra tarai Israel. ²⁰ Tago ba ina ga agur pa diat ta ra gunan nina iau ga vavalima tar ia ta ra umana tama i diat, a gunan ba ra polo na u ma ra polo na livur i alir tana, ma ba diat a ga ian, ma diat a ga maur, ma diat a ga tubu, io, diat a vana upi ra umana enana god, ma diat a torom ta diat, ma diat a pidimuane iau, ma diat a vatamam vue kaugu kunubu. ²¹ Ma ba ra lavur kaina magit ma ra lavur varmonong dia tup diat, go ra kakailai na takun diat da ra tena varvai kapa; tago pa na ga panie kan ra ngie i ra lavur bul mur ta diat; tago iau nunure ra nuknuk i diat nina dia varvakai me go gori ba pa iau agur pa diat boko ta ra gunan iau ga vavalima tana. ²² Damana Moses i ga tumu go ra kakailai ta nam ra bung, ma i ga tovo tar ia ta ra tarai Israel.

²³ Ma ra Luluai i ga vartuluai pire Iosua natu i Nun, ma i ga biti: Una ongor ma una balamat, tago una agure pa boko ra tarai Israel ta ra gunan nina iau ga vavalima tar ia ta diat; ma ina ki maravut u.

²⁴ Ma ba Moses i ga tumu vaip ra tinata na varkurai ta go ra buk, ma i ga tar par, ²⁵ Moses i ga vartuluai pire ra tarai Levi, nina dia ga kip ra bok na kunubu kai ra Luluai, dari: ²⁶ Avat a tak pa go ra buk na varkurai, ma avat a vung ia ta ra paparai ra bok na kunubu kai ra Luluai kavava God, upi na bang abara da ra tinata na vartakun

ure avat. ²⁷ Tago iau nunure kavava varpam ma kavava pue ngangar; ea, ieri ba da laun varurung boko ava tar piam vue ra Luluai; ma na dave bar ba ina ga mat?

²⁸ Avat a oro guve pa ra lavur patuana ta kavava lavur apik na tarai ma kavava lavur raprap piragu, upi ina tatike go ra lavur tinata ta ra talinga i diat, ma ina vatang upi ra bala na bakt ma ra rakarakan a gunagunan upi dir a varvai takun diat. ²⁹ Tago iau nunure ba ina mat, ma namur avat a vabilak vakakit mule avat, ma avat a vana irai kan ra nga iau tar vartuluai pire vavat ba avat a mur ia; ma ra kaina na monong avat ta ra kilakilala namur, tago avat a pait ra magit i kaina ta ra luaina mata i ra Luluai, ma avat a vakankan ia ma ra papalum na lima i vavat.

A kakailai kai Moses

³⁰ Ma Moses i ga tatike vaip ra tinata ta go ra kakailai ta ra luaina mata i ra kivung kai ra tarai Israel, dari:

32

¹ U a bala na bakt, una ki na valongor, ma ina tata;

Ma ra rakarakan a gunagunan na valongore ra tinata na ngiegu.

² Kaugu tinata na vartovo na bura da ra tua na bata,

Ma kaugu pirpir na bilim da ra mavoko;
Da ra ririmi ta ra vura i golgol,

Ma da ra bata tonoi taun ra lavur davai.

³ Tago ina varvai ure ra iang i ra Luluai;
Avat a ru tuna kada God.

⁴ Ra Vat Ki, kana papalum i ko kakit;
Tago kana lavur mangamangana par dia takodo;
A dovot na God ma pa ta kaina tana,
I takodo ma i ko.

⁵ Dia ga pait ra magit i bilak pirana,
Vakir diat ra umana natuna, tago dia dur;
A taun tarai i kaina ma i gegagege ra maukua i
diat.

⁶ Dave, ava balbali damana pire ra
Luluai,
Avat a tarai na papaua ma ra umana tabobo?
Dave, vakir ia tama i vavat, ma pa i kul vake avat
laka?

Ia iat i tar vaki avat, ma i tar vapadikat avat.

⁷ Avat a nuk pa ra e amana tana,
Avat a nuk pa ra lavur kilala kai mangoro na taun
tarai;

Avat a tir ra umana tama i vavat, ma diat a
vaarike pire vavat;

Ma kavava umana patuana, ma diat a vateten
avat.

⁸ Ba ra Ngala Kakit i ga tive tar kadia gunan ta ra
umana vuna tarai,

Ba i ga tibe varbabaiane ra tarai.

I ga pait ra lavur langun kai ra tarai

Varogop ma ra niluluk ure ra tarai Israel.

⁹ Tago ra tarai kai ra Luluai kana tiniba iat;

I tar kale pa Iakob ba kana iat.

¹⁰ I ga na tadav ia ta ra gunan i bil tuna,

Ma ta ra ngala na pupui i lingling;

I ga tur kikilane, i ga matamataure,

I ga balabalaure da ra kiau na matana iat;

11 Da ra taragau i vargat ra umana natina ta kana po,

Ma i bebabebe kove diat,

Ma i vue pepeba, ma i vatur vake diat,

Ma i puak pa diat ta ra bebeana,

12 A Luluai kaka i ga rap lue,.

Ma pa ta vaira na god i ga ki pirana.

13 I ga vaki ia ta ra lualuana ta ra rakarakan a gunagunan,

Ma i ga en ra vuai ra uma;

Ma i ga vau ia ma ra polo na livur i arikai kan ra vat ki,

Ma ra dangi i tavit rikai ta ra dekdek na vat;

14 A bira na polo na u na bulumakau, ma ra polo na u na sip,

Varurung ma ra bira na nat na sip,

A bira na sip Basan, a tomotoina, ma ra bira na me,

Ma ra vit i boina tuna:

Ma ava ga mome ra vain, a polo na vuai na vain.

15 Ma Iesurun i ga tubu vavavana, ma i ga ruarua;

Ava tar bira, ava tar tubu, ava tar monoina;

Io, i ga vana kan God nina i ga vaki ia,

Ma i ga nuknuk vakuku ure ra Vat Ki i laun tana.

16 Dia ga vangangal ia ma ra lavur enana god,

Dia ga vakankan ia ma ra lavur bilak na magit.

17 Dia ga vartabar tadav ra umana tabaran ba pa dia God,

Tadav ra umana god dia ga tuptup ta diat,

Tadav ra umana god dia ga kabur vana rikai,

Nina ra umana tama i vavat pa dia ga burutue diat.

18 Ma pa ava nuk pa ra Vat Ki nina i ga vangala avat,

Ma ava tar valubane God nina i ga vaki avat.

19 Ma ra Luluai i ga gire, ma i ga milmilikuane diat,

Tago ra umana natuna, a umana tutana ma ra umana vavina, dia vakankan ia.

20 Ma i ga biti: Ina ive ra matagu kan diat,

Ina gire ba ava bar ra mutuai diat;

Tago diat a tarai i manga gegagege ra nuknuk i diat,

A umana bul na vartuam.

21 Dia tar vangangal iau ma ra magit ba pa i god;

Dia tar vakankan iau ma kadia lavur magit vakuku;

Io, ina vangangal diat ma diat ba vakir diat a tarai;

Ina vakankan diat ma ra vuna tarai na papaua.

22 Tago ra iap i io ure kaugu kulot,

Ma i io tuk tar ta ra ruarua na tulungen aro iat,

Ma i vaimur vue ra rakarakan a gunagunan ma ra lavur magit i tavua tana,

Ma i vautunge ra lavur bit a lualuana.

23 Ina tulue vartataurane ra lavur varmonong taun diat;

Ina ponok diat ma kaugu lavur pu;

24 Diat a palaur ma ra mulmulum, ma diat a imur ma ra ngala na oao,

Dimana diat a panie ta ra ngal;

Ma ina tulue ra pal a ngie i ra umana leing tadav diat,

Varurung ma ra taring matmat i ki ta ra lavur mangana dia kakao ra pia.

25 Ara ra pia ra pakat na vunarubu na ra vue ra
umana natu i diat,

Ma ta ra umana pakana pal ra nidadar;

Na vamutue dir par ra barmana ma ra gara na
vavina,

Ra kuramana ma ra kua.

26 Iau ga biti ba ina imire vue diat ta ra gunan
vailik,

Ma ina vapanie vue ra nuknuk uraure diat kan ra
tarai;

27 Ma iau ga burutue ke ra kankan kai ra ebar,

Kan ra nuknuk i kadia lavur ebar na rara,

Ma diat a biti: A lima i dat i dekdek,

Ma ra Luluai pa i ga pait go ra lavur magit par.

28 Tago diat a vuna tarai ba pa dia matoto,

Ma pa i kapa ra bala i diat.

29 Gala dia kabinana pi go ra lavur magit na
tapala pire diat.

Upi diat a nuk pa ra mutuai diat!

30 Na tale davatane ra kopono ba na korot mur
tika na arip na marmar,

Ma ra ivut upi dir a korot vue ra vinun na arip na
marmar,

Ia kaka ba kadia Vat Ki i ga tar ivure diat,

Ma ra Luluai i ga tar nur vue diat?

31 Tago kadia vat ki pa i da kada Vat Ki,

Maia, ma kada lavur ebar iat dia kure damana.

32 Tago kadia davai na vain a ibul na vain Sodom,

Ma i ga tur ta ra uma aro Gomora;

Kadia vuai na vain i da ra tava mapak,

Kadia lavur kura vuai na vain dia manmanin;

33 Kadia polo na vain i da ra taring kai ra umana
vui,

Ma da ra taring matmat kai ra umana varkarat
na vui.

³⁴ Dave bar, pa di ga vung vake go piragu,
Ma pa di ga vabulit ia bar varurung ma kaugu
ngatngat na tabarikik?

³⁵ Kaugu iat ra varobo, ma kaugu ra balbali,
Ta nam ra bung ba na tagalir ra kau i diat;
Tago ra bung dia malari tana i tar maravai,
Ma ra lavur magit ba diat a tup diat, diat a
pampam.

³⁶ Tago a Luluai na kure kana tarai,
Ma na mari mule kana umana tultul;
Ba i gire ra dekdek i diat i tar panie,
Ma pa ta na i ki valili, ta vilavilau ba ta tikai i
langalanga.

³⁷ Ma na biti: Akave kadia lavur god.
Ra vat ki nina dia ga nurnur tana,

³⁸ Nina dia ga en ra bira ta kadia lavur vartabar,
Ma dia ga mome ra vain ta kadia tinabar na
nimomo?

Boina diat a tut ma diat a maravut avat,
Boina diat a kovakove avat!

³⁹ Io, avat a gire ba iau kaka God,
Ma pa ta god mulai amir ki varurung me;
Iau vardodoko, ma iau valavalaun;
Iau vuna ta ra kinkin, ma iau map ia;
Ma pa ta na na valaun ta tikai kan ra limagu.

⁴⁰ Tago iau tulue ra limagu urama ra bala na
bakut,

Ma iau biti: Da iau laun pa na mutu,

⁴¹ Ba iau al vamangi kaugu pakat na vinarubu i
bagabagele,

Ba iau bibili ta ra varkurai,
Ina varobo pire kaugu lavur ebar,
Ma ina balbali pire diat dia milikuane iau.

⁴² Kaugu lavur pu diat a maur ma ra gap,
Ma kaugu pakat na vinarubu na en ra vio i ra
tarai,
Ma ra gapu i diat dia virua, ma ra gapu i diat di
ben vavilavilau diat,
Kan ra ulu i ra umana raprap kai ra umana ebar.

⁴³ Avat a umana Tematana, avat a pite pa kana
tarai;
Tago i obo pa ra gapu i kana umana tultul,
Ma i balbali pire kana lavur ebar,
Ma i pait ra varporong ure kana gunan ma kana
tarai.

⁴⁴ Ma Moses i ga vana ma i ga tatike ra lavur
tinata ta go ra kakailai ta ra luaina mata i ra tarai,
dir ma Iosua natu i Nun. ⁴⁵ Ma Moses i ga ngo ma
ra varvai ure go ra lavur tinata ta ra tarai Israel
par, ⁴⁶ ma i ga biti ta diat dari: Avat a nuk bulu
pa go ra lavur tinata iau vaarike ta vavat ta ra
bung gori; ma avat a vartuluai pire ra lavur natu
i vavat ba diat a ongor ta ra lavur tinata par ta ra
varkurai upi diat a pait diat. ⁴⁷ Tago vakir a magit
vakuku pire vavat, kavava nilaun i vuna tana, ma
ure go ra tinata avat a valolokon kavava kini ta ra
gunan nina avat a vana lake ta ra Iordan ure, upi
avat a vatur vake.

*God i mulaot pi Moses na gire kapi ra gunan
Kanaan*

⁴⁸ Ma ta nam ra bung iat a Luluai i ga ve Moses dari: ⁴⁹ Una tutua ta ra ul a luana Abarim, ta ra luana Nebo, ta ra gunan Moab, nina i vatale uro Ieriko, ma una bobbe ra gunan Kanaan, nina iau tul tar ia ta ra tarai Israel upi diat a vatur vake; ⁵⁰ ma una tapula ma una mat ta ra luana nina una tutua tana, da turam Aron i ga tapula ma i ga mat ta ra luana Or; ⁵¹ tago amur ga piam vue iau pire ra tarai Israel ta ra tava Meriba-Kades ta ra bil Sin; tago pa amur ga ru iau pire ra tarai Israel. ⁵² Io, una gire ra gunan ta ra luaina matam; ma i dekdek upi una vana ta ra gunan nina iau tabar ra tarai Israel me.

33

Moses i vadoane ra umana vuna tarai Israel

¹ Ma Moses i ga tata.vadoane value ra tarai Israel ma go ra tinata na varvadoan, ma namur i ga mat. ² Ma i ga biti dari:
 A Luluai i ga vut maro Sinai,
 Ma i ga vana rikai tadav diat maro Seir;
 I ga pupua rikai maro ra luana Paran,
 Ma i ga vana kan ra vinun na arip na marmar na
 tena gomgom;
 A birao na varkurai i ga tur ta ra papar a limana
 tuna ure diat.

³ Maia, i ga mari kana tarai;
 Kana lavur viviliai dia bakit ta ra limana;
 Ma dia kiki pire ra kaum,
 Diat par tikatikai dia tar vaturk vake kaum tinata.

⁴ Moses i ga tul tar ra varkurai ta dat,

Upi ra tiniba ta ra kivung kai Iakob.

⁵ Ma ra Luluai i ga ki na king pire Iesurun.

Ba ra umana patuana kai ra tarai dia ga ki rangup,

A lavur vuna tarai Israel varurung.

⁶ Boina ba Ruben na laun, ma koko na mat,

Ma koko ra taraina na paupau ka.

⁷ Ma i ga vatang go ra tinata ure Iuda:

Luluai, una valongore ra nilai Iuda,

Ma una agur pa ia tadav kana tarai;

I ga varubu ma ra limana ure diat;

Ma una ga maravut ia ure kana lavur ebar.

⁸ Ma ure Levi, i ga biti:

Kaum Tumim ma kaum Urim dir tur pire kaum vakak na tutana,

Nina u ga valar ot pa ia aro Masa,

Nina amur ga vartoto me ta ra tava Meriba;

⁹ Nina i ga biti ure tamana ma ure nana dari: Pa iau gire dir;

Pa i ga mulaot bula ta ra umana turana,

Ma damana ra umana natuna iat, pa i ga nunure diat;

Tago dia ga nuk pa kaum tinata,

Ma dia torom ta kaum kunubu.

¹⁰ Diat a vateten tar kaum lavur varkurai tai Iakob,

Ma kaum tinata na vartovo tai Israel;

Diat a vung ra bulit na davai i ang na katkat ta ra luaina matam,

Ma ra kidoloina tinabar di tuntun tar ia ta kaum uguugu na vartabar.

¹¹ Luluai, una vadoane kana tabaririk,

Ma una manane ra papalum na limana;
Una kita kang ra lu i diat dia tut na vinarubu ure,
Ma ra lu i diat dia milmilikuane, upi koko diat a
tut mulai.

¹² Ure Benjamin, i ga biti:
A vakak kai ra Luluai na ki bulu pirana;
I kove ta ra bung parika,
Ma i kiki livuan ta ra ul a varana.

¹³ Ma ure Iosep, i ga biti:
Kana gunan na kedek tai ra Luluai,
Ta ra lavur ngatngat na magit marama ra bala na
bakut, ta ra mavoko,
Ma ta ra tava i ninim rikai mara ra pia,

¹⁴ Ma ta ra lavur ngatngat na magit dia matuka ta
ra keake,
Ma ta ra lavur ngatngat na magit dia tavua ta ra
gaigai,

¹⁵ Ma ta ra lavur bo na magit dia tavua ta ra
lualuana ania tana,
Ma ta ra lavur ngatngat na magit dia tur ta ra
buabuana pa na mutu,

¹⁶ Ma ta ra lavur ngatngat na magit dia tavua ta
ra rakarakan a gunagunan, ma dia koakor
tana,

Ma ta ra varmari kai nina i ki ra pupui;
Boina ba ra nidoan na ki ta ra ulu i Iosep,
Ma ta ra tunurot na ulu i nina i ga luluai ta ra tara
na turana.

¹⁷ Kana luaina nat na bulumakau, i lia tuna,
Ma ra ramuna i da ra ram u ra bulumakau i leing;
Na tumatumak ra lavur vuna tarai me tuk tar ta
ra ngu na rakarakan a gunagunan;

Damana ra vinun na arip na marmar kai Epraim,
Ma ra arip na marmar kai Manase.

18 Ma ure Sebulun, i ga biti:

Sebulun, una gugu ta kaum lavur vinavana,
Ma u Isakar, ta kaum lavur pal na mal.

19 Da ting pa ra tarai upi diat a vana ta ra luana;
Ma diat a tul tar ra umana takodo na tinabar
abara;

Tago diat a maur ma ra ngala na tabarikik na ta,
Ma ra ngatngat na tabarikik i tur ivai ta ra veo.

20 Ma ure Gad, i ga biti:

Nina ba na vangala Gad na ti doan;
I kiki da ra leon,

Ma i karat kadakadal ra lima, ma ra tunurot na
ula.

21 I ga pilak vake ra luaina tiniba ure mule,
Tago di ga tibe vaire pa ra pakana abara pi kai ra
tena varkurai;

Ma i ga vut tadav ra umana luluai kai ra tarai,
Ma i ga pait ot pa ra magit i takodo kai ra Luluai,
Ma kana lavur varkurai pire Israel.

22 Ma ure Dan, i ga biti:

Dan i da ra nat na leon,
Ma i pil rikai maro Basan.

23 Ma ure Naptali, i ga biti:

U Naptali, u tar maur ma ra varmari,
Ma u tar kor ma ra magit na nidoan tai ra Luluai;
Una kale pa ra ta ma ra papar a taubar.

24 Ma ure Aser, i ga biti:

Aser na ti doan muka, ma na lia ta ra umana bul;

Boina ba ra umana turana diat a manane,
Ma boina ba na puk ra kauna ta ra dangi.

²⁵ Da pait kaum babat ma ra palariam tuna ma ra
palarian gobol;

Ma da ra e, damana bula ra dekdekim.

²⁶ Iesurun, pa ta na mulai dir varogop ma God,
Nina i ki ra bala na bakut upi na maravut u,
Ma ta kana minamar ta ra ul a bakut.

²⁷ God tukum ia ra kubam,

Ma da bokaboko ta ra limana pa i mutu;

I ga okole vue ra ebar kan ra luaina matam,

Ma i ga biti: Una vamutue.

²⁸ Ma Israel i kiki bulu,

A vunapai Iakob kaka i ki,

Ta ra gunan na kon, ma ta ra gunan na vain;

Maia pa, kana bala na bakut i vatua ra mavoko.

²⁹ U Israel, u ti doan; la mulai amur varogop me,
a tarai a Luluai i tar valaun ia,

A bakbakit na maramaravut piram,

Ma kaum pakat na vinarubu na niuvia!

Kaum lavur ebar diat a va dudur pa u;

Ma una ruarua taun kadia lavur lualuana.

34

Moses i mat

¹ Ma Moses i ga tutua mara ra tamataman Moab
urama ra luana Nebo, urama ra ul a luana Pisga,
nina i vatale uro Ieriko. Ma ra Luluai i ga vagira
ma ra gunan Gilead par, ma i tuk tar ta ra gunan
Dan, ² ma Naptali par, ma ra gunan Ephraim ma
Manase, ma ra gunan Iuda par, tuk tar ta ra ta
ta ra papar a taoai, ³ ma Negeb, ma ra gunan i

tamataman ta ra male Ieriko ra pia na pal a gelep i tavua tana, ma i tuk tar Soar. ⁴ Ma ra Luluai i ga biti tana: Go ia ra gunan ba iau ga vavalima tar ia tai Abaraam, tai Isak, ma tai Iakob, ma iau ga biti dari: Ina tabar ra umana bul mur tam me; iau tar tul tar ia tam ba ra matam na gire, ma i dekdek ika pi una vana lake uro. ⁵ Damana Moses ra tultul kai ra Luluai i ga mat ie ta ra gunan Moab, da ra tinata ra Luluai i ga tatike. ⁶ Ma i ga punang ia ta ra male ta ra gunan Moab marave Bet-Peor; ma pa ta na i nunure kana tung na minat tuk tar ta ra bung gori. ⁷ Ma Moses i ga laun vue tika na mar ma a ura vinun ot na kilakilala ba i ga mat; a matana pa i ga gavul boko, ma i ga ongor boko ra pal a pakana. ⁸ Ma ra tarai Israel dia ga tangtangie Moses ta ra tamataman Moab a utul a vinun na bung; ma ba i ga par ra utul a vinun na bung dia ga ngo kan ra tinangi ma ra tinabun ure Moses. ⁹ Ma Iosua natu i Nun i ga buka ma ra kabinana, tago Moses i ga palagur ia ma ra limana; ma ra tarai Israel dia ga kapupi ia, ma dia ga mur ra vartuluai ra Luluai i ga tul tar ia tai Moses.

¹⁰ Ma papa nam ra bung pa ta propet mulai da Moses i ga tut rikai pire ra tarai Israel, nina ba dir ga varbobo ma ra Luluai, ¹¹ ta ra lavur vakilang ma ta ra lavur magit na kinaian, nina ra Luluai i ga tulue pi na pait diat ta ra gunan Aigipto, pire Parao ma pire kana lavur tultul par, ma ta. kana gunan parika, ¹² ma ta ra lavur dekdek na papait, ma ta ra enana bunurut Moses i ga pait ia ta ra luaina mata i ra tarai Israel par.

**A BUK TABU A MAULANA KUNUBU ma A
KALAMANA KUNUBU**
**The Holy Bible in the Kuanua language of Papua New
Guinea**
Buk Baibel long tokples Kuanua long Niugini

Copyright © 1882-1983 Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kuanua or Tinata Tuna or Tolai (Kauana)

Translation by: Bible Society of Papua New Guinea

1882 Mark 1883 +Matthew 1885 +Gospels (with revised Mt. Mk) BFBS NSW
Aux, Sydney 1891 +New Testament 1901 +New Testament (revised) BFBS,
London Translated by James Chalmers and W.G. Lawes (LMS)
1935 +New Testament [Repr +1942-1951] BFBS, London Translated by R.
Lister Turner and J.B. Clark (LMS)

1959 +New Testament 1962 +Genesis 1964 +Psalms BFBS, London and
Sydney 1971 1 Peter J. Palmer, Auckland 1973 +Bible (Repr 1974-+1991 BS
in Papua New Guinea, [Port Moresby-Lae] Revised and translated by Percy
Chatterton (LMS), assisted by Taunao Agaru, Reatau Mea, Morea Igo, Egi
Raka, Puka Oala, Mavara Hekure, and Dago Morea

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it
in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023

bbc5a26d-4db3-53f1-9593-2319b90317db